

60.692

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÜLFÖLDI
KLASSZIKUSOK

OLASZ
KÖLTŐK

60.692
/40

U 3
40

ÉLŐ KÖNYVEK

I.

MAGYAR KLASSZIKUSOK

NEGYVEN KÖTETBEN

TARTALMA:

Arany János	Jósika Miklós	Petőfi Sándor
Bajza József	Katona József	Péterfy Jenő
Beöthy Zsolt	Kazinczy Ferenc	Szigligeti Ede
Berzsenyi Dániel	Kemény Zsigmond	Tompa Mihály
Csokonai V. Mihály	Kisfaludy Károly	Vajda János
Czuczor Gergely	Kisfaludy Sándor	Vörösmarty Mihály
Garay János	Kölcsey Ferenc	Magyar népdalok
Gyulai Pál	Madách Imre	Magyar népkalladák

AZ ELŐSZÓT

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER ÍRTA

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán	Kapi Béla	Radó Antal
Baltazár Dezső	Kéký Lajos	Rákosi Jenő
Berzeviczy Albert	Kozma Andor	Ravasz László
Császár Elemér	Lányi József	Sajó Sándor
Dézsi Lajos	Négyesy László	Szász Károly
Galamb Sándor	Pekár Gyula	Tordai Anyos
Hevesi Sándor	Pintér Jenő	Vargha Gyula
	Voinovich Géza	

A KISFALUDY-TÁRSASÁG

MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

ÉLŐ KÖNYVEK
II.
KÜLFÖLDI KLASSZIKUSOK

Országos Széchényi Könyvtár

ÉLŐ KÖNYVEK

II.

KÜLFÖLDI KLASSZIKUSOK

XL. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán	Kosztolányi Dezső	Thienemann
Berzeviczy Albert	Pekár Gyula	Tivadar
Bonkáló Sándor	Pukánszky Béla	Tordai Ányos
Császár Elemér	Radó Antal	Trócsányi Zoltán
Farkas Zoltán	Ravasz László	Vajthó László
Hankiss János	Schöpflin Aladár	Voinovich Géza
Hevesi Sándor	Szémán István	Zambra Alajos
Kállay Miklós	Szász Béla	Zolnai Béla
Koszó János	Szász Károly	Yolland Arthur

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

OLASZ KÖLTŐK

FORDÍTOTTA ÉS BEVEZETÉSSSEL ELLÁTTA

RADÓ ANTAL

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

30203

F

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel

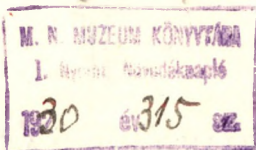
Országos Széchényi Könyvtár

60692 /40

~~3.517~~

OLASZ KÖLTŐK.

Írta RADÓ ANTAL.

Ez a könyv, mint címe is mutatja, nem irodalomtörténeti anthológia a szónak abban az értelmében, hogy az olasz nemzet jelesebb költőit kivétel nélkül, mindegyiket a maga fontosságához mért terjedelemben kívánná ismertetni. Mivel mindenki csak azokat a verseket tolmácsolhatja, melyek erre az utánköltő munkára inspirálják, és ennél fogva egyetlen műfordító sem vállalkozhatik százféle költő százféle hangjának és hangulatának visszaadására, igazi irodalomtörténeti anthológiát *egyetlen* műfordító nem alkothat; ilyenféle munkát az olasz költészetből csak akkor lehet majd összeállítani, ha e téren a mainál százszorta gazdagabb műfordítói irodalmunk lesz, melyben minden költő megtalálta a maga hivatott tolmácsát. Ez a gyűjtemény tehát — éppúgy mint az ugyancsak tőlem e gyűjteménybe felvett *«Angol költők»* című kötet — nem bírálható abból a szempontból, hogy egyik-másik költő hiányzik belőle, vagy hogy egyik aránylag kevés, a másik aránylag sok költeménnyel szerepel benne. Ez is, mint amaz, csak azoknak az olasz verseknek anthológiája, melyek hosszú pályámon engem megragadtak és vágyat keltettek bennem, hogy magyarul is megszólaltassam őket. Így

is azonban az olasz költészet legnagyobbjai bőséges helyet találtak e kötetben s a kisebbrendű csillagok közül is aránylag kevés hiányzik. A belőlük vett szemelvények kiegészítéséül pedig íme egy rövid áttekintés is az olasz lírai és epikai költészet történetéről.

I.

A római birodalom bukásától fogva egész a XIII. századig Olaszország irodalmi munkássága legnagyobb-részt latin nyelven folyt. Csak ettől fogva maradtak ránk egyrészt népies, tájnyelven írott szerelmi és vallásos énekek, legendák és tanító versek, másrészt a műköltészet egyes termékei, az utóbbiak főleg Sziciliában, Bolognában és Firenzében élő írók tollából. Palermóban II. Frigyes nemcsak bőkezű mecénása volt az oda-vándorolt provençe-i troubadouroknak, hanem maga is írt verseket, és udvaránál az ő példájára indultak első virágzásnak az olasz lírai metrumok műformái. Ezzel a költői iskolával szemben, melynek alkotásai jobbra csak értéktelen utánzatai a provençal lírának, Bolognában olyan költői irány kapott lábra, mely tágas teret juttatott a tudományos elemnek is és melynek feje Guido Guinicelli volt (1240—1276). A mellett ez az iskola a troubadour-szerelem érzéki vonásai helyébe bizonyos légies, spirituális szerelmet tett, olyat, mely inkább a lelki szépséget csodálja s mely így a valódi erényhez és istenhez vezérli a lelket. De legerősebb virágzásra az új líra Toszkánában jutott, ahol szintén voltak ugyan troubadour-utánzók és a didaktikus költészetnek is akadtak művelői, — köztük főkép Brunetto Latini, Dante tanítómestere — de ahol a legjobbak őszintébb, közvetlenebb hangon énekeltek, mint a sziciliaiak és a bolognaiak, és a művészi forma meg a

nyelv dolgában is nevezetes haladást mutatnak. Ennek az iskolának két legkülönb tagja Guido Cavalcanti († 1300 körül) és Cino da Pistoja (1270—1336), aki a század legjobb lírikusa lett volna, ha Dante nevének fénye az övét el nem homályosítja.

Firenze fia volt Dante is (1265—1321), a világirodalom egyik legcsodálatosabb lángelméje, aki — páratlan jelenség a műveltség történetében! — a költői nyelv formálódásának legelső időszakában lett nemzetének máig is jóformán szellemi vezérévé. Róla kimerítően szól ennek a gyűjteménynek az a kötete, mely élete főművének, a *Divina Commediának* legszebb részét, a *Poklot* adja. Ott találja meg az olvasó az ő szerelmének, az ő politikai harcainak s az ezekből folyó száműzetésének történetét, valamint nagy epikai alkotásának tüzetesebb ismertetését is. Itt csak lírai verseiről ejtünk néhány szót, melyek nagy részében ő sem ment a troubadour-költészet hibáitól, nem tudott egészen szabadulni a tudóskodó költészet káros befolyása alól sem, de másutt uralkodóvá lesz benne a toszkánai iskola fentemlített törekvése az őszinteségre, a konvenció bilincseitől való mentességre, s ilyenkor, ihlete legszerencsésebb perceiben, alkotja azokat az édesen, lágyan ömlő dalokat, melyek az olasz líra legértékesebb gyöngyei közül valók.

Dantét, Petrarcat és Boccacciót a «nagy olasz triumviratus» név alatt szokták egybefoglalni, ami azonban csak annyit jelent, hogy ez a három toszkánai eredetű férfiú, kiknek működését nem nagy időköz választja el egymástól, az olasz irodalom első korszakának legnagyobb alakjai. Mert egyébként Dante egészen külön áll és a másik kettő vele nem működött, nem is működhetett együtt. Mikor Dante meghalt, Petrarca csak tizenhét éves, Boccaccio pedig csak nyolcéves volt, működésének szelleme pedig nemcsak nem volt azokéval azonos, hanem merőben különbözött tőlük. Dante a középkor

fia volt és legnagyobb alkotása, a *Divina Commedia*, minden ízében a középkor érzésének és tudásának jellegét hordja magán, Petrarca ellenben (1304—74) világirodalmi jelentőségét épp az ellenkezőnek köszöni. Ő nyitja meg az újkort, ő az atyja a műveltség újjaszületésének, a renaissance-nak. A mellett, Dantével ellentétben, élete végig derűs volt; pápák, császárok, királyok és hercegek halmozták el nagyrabecsülésük jeleivel, már férfikora virágjában, harminchetedik évében világgraszoló ünneplésnek, a költővé koronázásnak dicsőségét élvezte, s a szerencse, az anyagi jólét és az egészség is csak ritkán hagyták el késő aggkoráig.

A tudomány terén kifejtett munkássága, kivált a római műveltség újjákeltése körüli fáradozásai, latin költeményei és filozófiai elmélkedései itt nem foglalkoztathatnak bennünket; itt csak olasznyelvű főművéről, a *Canzoniere*-ről (Daloskönyv) szólhatunk, egy két részre osztott versgyűjteményről, mely 366 költeményt tartalmaz, köztük 317 szerelmi szonettet. Ezekbe a verseibe mindenekelőtt sok új hangot tudott bevinni. Míg az őt megelőzőt toszkánai költők tisztára istennőt csináltak kedvesükből és szinte oltárra helyezték: az ő kedvese, madonna Laura, húsból és vérből van, él és mozog; egy szeszélyes szép asszony, aki úgy látszik kedvét leli az állhatatos udvarlóban, bár mindvégig becsületes marad. Petrarca szerelme tárgyának ez az egyénítése akkor éppoly merész újítás volt, mint amilyen közönséges dolog manapság. Másik nagy erénye Petrarcának a szerelem pszichológiai rajzának gazdagítása, mely végtelenül sok új hangot, új képet vitt bele lírájába. Vannak persze fogyatkozásai is, s mai olvasót sokszor meghökkent allegorizáló hajlamaival, a hölgye nevét variáló szójátékaival stb., de e szeplőivel szemben áll formai tökélye; elmondhatni, hogy az olasz költői nyelvet, mely Danténél erővel teljes, de még kissé érdes, Petrarca

tette oly végtelenül dallamossá, lággyá, aminő lett, és hogy az ő verselő technikájából vonták le az olasz vers-tannak ma is élő szabályait.

Boccaccio is (1313—75) írt latin tudományos munká-kat, melyekkel nagy szolgálatokat tett a humanizmus-nak, írt számos olasz lírai és epikai művet is, de mara-dandó alkotása csak a *Decamerone* cím alatt egybefoglalt prózai elbeszélés-gyűjteménye, máig is egyik legelter-jedtebb könyve az olasz irodalomnak. Könyvünkben helyet adtunk az ő dalai egy részének is, éppen azoknak, melyekkel ennek a könyvének prózáját tarkította. Ő is a toszkánai költői iskola szellemében dalolt, s ha formai szépség dolgában messze mögötte is marad Petrarcanak, viszont frissebb, egészségesebb a hangja és nyelvében nincs annyi gondolat- és szójáték, mint emezében. A Deca-merone-be szőtt, «ballatá»-k könnyed, kedves, termé-szetes stílusa gyakran a toszkánai népdalok egyszerű bájára emlékeztet. Hosszabb epikai művei közül neve-zetes a *Teseide*, körülbelül tízezer verssorra terjedő hős-költemény, melynek tárgya azonos a mi «Szilágyi és Hajmási»-nkével, és a *Filocolo* című, Troilus és Cressi-dáról szóló éposz — mindkettő előfutára a később nagy tökélyre jutott olasz lovagköltészetnek.

II.

E három nagy költőtől aranykorra tett XIV. század után a pangás időszaka következett. A klasszikus tudo-mány diadalmaskodott az egész vonalon, és néhány évtized irodalmának javarésze latin nyelven jutott nap-világra. Csak a XV. század vége felé éledt újjá az olasz költészet is, s ez az újjáéledés is Firenzéből indult ki, egy Medici-fejedelemnek, Lorenzo il Magnifico-nak (1448—92) mecénássága és közreműködése mellett.

Ő maga mint költő annyiban pengetett új hangokat, hogy mind a természet, mind az érzelmek rajzában erős realizmussal dolgozott; realisztikus érzéke hozta magával, hogy fölötte vonzódott a népieshez és nemcsak népies hangon írta sok versét, hanem költészete tárgyává tette magát a parasztságot is, amiben a modern írók közt talán ő volt az első. A körében élők közül kitűnt Angelo Poliziano (1454—94), dallamosság dolgában Petrarca méltó versenytársa, és Luigi Pulci (1432—84), aki *Morgante* c. époszában a firenzei utcai énekesek vidám iróniájával zengett Nagy Károly hőseinek lovagi tetteiről. Nápolyban Jacopo Sannazaro (1458—1530) *Arcadia* című pásztorregényébe sző bájosan ömlő dalokat, Ferrarában pedig Matteo Maria Bojardo (1430—94) ír lovagi époszt a Nagy Károly-mondakör egyik legnépszerűbb vitézének, Rolandnak szerelméről (*Orlando Innamorato*), hatvankilenc éneken át tömérdek kalandot halmozva össze, szinte tervtelenül, laposan, alantjáró hangon, de mégis érdemet szerezve annyiban, hogy megteremti a lovagi éposznak azt a típusát, melyben később Ariosto remekelt.

III.

Poliziano halálától, 1494-től szokták számítani azt az időszakot, melyet nagy írókban való termékenységenél fogva az olasz irodalom «klasszikus korá»-nak neveznek. De a virágzás nem tart a század végéig: Tasso után, ki 1575-ben halt meg, már a hanyatlás esztendei következnek. Az 1494. és az 1575. év határolják tehát a «cinquecento»-t, melyben a humanisztikus tanulmányoktól az olasz kultúrába elvetett magvak kikeltek s a klasszikus forma nemzeti tartalommal egyesült.

E kor küszöbén mindenekelőtt Lodovico Ariosto alakja bilincsel le bennünket (1474—1533), aki éppúgy

mint Bojardo, a ferrarai udvar kegyének köszönhetette jólétét. Az a mű, mellyel halhatatlanságot szerzett, az *Orlando Furioso* (Őrjöngő Lóránt), a kereszténységnek a pogányság elleni harcait beszéli el, hősei pedig megannyi, a harcok teréről visszavonuló Achillesek, akik azonban a helyett, hogy mint trójai példaképük, sátrukban kesergenének, másféle kalandokban keresik a babért. A főalakot, Orlandót, a mellett a szerelem is barangolásra készíti; imádja a Khatáji khán leányát, aki menekül előle, s mikor Orlando megtudja, hogy a leány mást szeret, bánatában esztét veszti és őrjöngeni kezd. A sokágú cselekvényben alig van egység, inkább csak számos epizód van benne egymásba szöve; de végigvonul rajta a lovagi kor dicsőítése, az igazi lovagiasság felé való visszavágyódás, a bátrak közti egyenlőségért való rajongás. S ami a munkának legfőbb értéke: elbeszélő művészet dolgában Ariosto utólérhetetlenül áll az olasz epikában. A fenséges, az érzelmes, a komikus, a dévaj — mind egyforma tökéletességgel szólal meg kobzán; mindenütt igaz és természetes, csak itt-ott, egy-egy lírikus kifakadásnál tévedve retorikába, mesterkéltségbe. Nyelvi tekintetben körülbelül azt tette, amit Petőfi tett János vitézében: megnemesítette a nép nyelvét; s éppúgy mint Arany Toldija, az ő éposza is gazdag a nép nyelvéből vett szókban és fordulatokban; lehetetlen rajta meg nem érezni a népies ízt, s a mellett mégis mindig bizonyos előkelőség csillog stílusán.

Voltak, akik az Őrjöngő Lóránt laza szerkezetét nagy hibának tekintve, az Iliás, az Aeneis egységes kompozícióját követelték ilyenféle munkától. Sokaknak hiábavaló próbálkozása után végre Torquato Tassónak (1544—95) sikerült egybeforrasztani a görög és latin éposz erényeit a lovagi époszáival s *Gerusalemme Liberata*-jával (Megszabadított Jeruzsálem) jóformán új műfajt alkotni.

Tasso, abból indulva ki, hogy a hőskölteménynek, úgy miként Homér és Virgilius megmutatták, csak valami nagyfontosságú, következményeiben igen messze-ható cselekvény szolgálhat tárgyul, szerencsés kézzel választotta témájául az első keresztesháborút, mely a XVI. században, kivált Magyarország részéről a török ellen folytatott hadakozások idejében, még bizonyos aktualitással is bírt. E tárgy feldolgozásánál azonban lényegileg ugyanazt a módszert követte, melyet a romantikus époszok szerzői: a legkülönb vitézek elhagyják a tábort és kalandok után indulnak; csak ha ők visszatérnek, arathatnak a keresztények diadalt a hitetleneken. Tassónál az egyik hőst, Rinaldót, a szép Armida tántorítja el a szent zászlótól, a másikat, Tankrédet, az amazon Clorinda szerelme vonja. E két hős élményei, s másfelől a kereszties hadaknak távollétükben való szorult helyzete tölti be az éposz húsz énekét, melynek csak egyetlen epizódját érhetette joggal az a vád, hogy a főcselekvénnyel nincs elég szoros kapcsolatban: éppen azt az Olindo és Sofroniáról szóló megható történetet, melyet e könyvben is megtalál az olvasó.

Az éposz jellemei közül legsikerültebbek a női alakok: Armida, a bűvésznő, Clorinda, a szilajlelkű hősleány, s főleg a szűzies Erminia, akit Tankréd iránti szerelme tesz bujdosóvá. Ez utóbbi alakban testesül meg Tasso minden érzelmessége, minden lágysága, minden édes ábrándozása. Az előadás bája is megkapó: a leírás finomságai, melyekkel a költő ki bírja színezní képeit, a jellemzés apró vonásai, melyeket ellesve a természettől, biztos kézzel tud átvinni stanzáiba. Legerősebb a szerelmi jelenetek rajzában; nyelve is ezekben legdallamosabb, legolvadékonyabb; nem csoda, ha a világ legzeneibb nemzete már csak ez egyért is annyira megszerette az époszt. A nyelvnek ez a csengő harmóniája érvényesül kisebb lírai verseiben is, főleg azokban, melyeket élete

sok szenvedéséről és nyomorúságáról énekel, valamint *Aminta* című pásztordarabjában, mely egyébként inkább csak szép epikus részletek és még szebb lírai epedések és ömlengések sorozata, mint színdarab.

Ariosto és Tasso, a cinquecento ez elsőrendű csillagai mellett hadd említsünk a kisebbek közül is néhányat : a Petrarca-utánzásban virtuózkodó Pietro Bembót (1470—1547), a művészi alkotásai révén világhírré szert tett Michelangelo Buonarrotit (1475—1564), aki mint költő is merész és nagy gondolatokkal lepte meg közönségét, s végül a tréfás költeményeiről híres Francesco Bernit (1479—1535), a *berneszk* modor apját.

IV.

Az olasz költészet Ariosto és Tasso halála után majdnem másfél századig aránylag kevés elsőrangú munkát termelt : most is, mint a humanizmus korában, a tudomány vette át a vezérszerepet. Nagyon ünnepelték Giambattista Marinit (1569—1625), akinek dagályos, szófecsérlő, képhalmozó stílusa mint *marinismus* külföldön is sok utánzásra talált, s akinek leghíresebb műve az *Adone* című, 40,000 soros éposz. Nála sokkal értékesebb alkotással tette nevét ismertté Alessandro Tassoni (1565—1638), akinek *La secchia rapita* (Az elrablott veder) című komikus hőskölteménye azt írja le, hogy Modena és Bologna városok közt egy haszontalan semmisség, Modena egyik vedrének elrablása, milyen háborúságot támasztott. Csak az a baj, hogy a vérontás, bármi nevetséges okból támad is, mégsem lehet neveltető. A kor lírikusai közt is volt egy-két nemesebb hangú, Marini-ellenes költő, akik közül főleg Gabriello Chiabrera (1552—1638) és Fulvio Testi (1593—1646) magasanak ki.

A XVIII. század is költészet dolgában rosszul kezdődött. A marinisták elleni visszahatásnak ugyanis hamarosan útját állta egy irodalmi társaság, mely félszázadon át diktátora volt az olasz szépirodalomnak : az *Arkádia* nevű akadémia, mely az egyszerűséghez való visszatérést tűzte ki céljául s ezt azzal akarta elérni, hogy tagjai pásztorneveket választottak és tárgyaikat, képeiket lehetőleg a pásztorélet köréből vették. Így aztán az egyik mesterkéeltség ellen küzdve, másféle mesterkéeltség kátyujába vitték be a költészetet.

A kor egyik leghíresebb írója, Pietro Metastasio (1698—1782) csengő-bongó lírai verseket is írt ugyan, de mégis inkább csak mint színműíró, mint operalibrettista szerepelt, s effajta munkái jutottak el külföldre is. Komolyabb célokért harcolt a század egy másik költője, Giuseppe Parini (1729—91), aki a francia filozófia nagy eszméinek hatása alatt írta meg *Il giorno* (A nap) című hosszú szatíráját, melyben irónikus hangon ad tanácsokat egy léha, arisztokrata ficsúrnak, miképpen töltse el napját. A tanítóköltemény iránya kétségkívül igen nemes, de ezer meg ezer verssoron átszöve, fárasztó olvasmánnyá lesz, nem utolsó sorban szándékosan mesterkél, cikornyás nyelve miatt is. A XVIII. század fia volt Vittorio Alfieri is (1749—1803), aki azonban első-sorban tragédiáival vonult be az olasz Pantheonba, noha politikai verseivel, szatíráival és néhány szerelmi költeményével is hatott a korára.

Alfieri után hosszú sora következett azoknak a költőknek, akik Olaszország idegen járom alól való felszabadulásának és egységesítésének ideáljáért küzdöttek munkáikban. Az olasz történet ama zivataros két évtizedében, mely 1796-ban, Bonaparte első olasz útjával nyílt meg és 1815-ben, a bécsi kongresszussal záródott, Itália legelső írója Vincenzo Monti volt (1754—1828); az ő műveiben találjuk legerősebb visszhangját ez idők

nagy eseményeinek. Első nagyobb epikai művében, a Rómában keletkezett *Bassvillianában*, a nápolyi követség Rómába küldött titkárának, Bassville Hugónak, a római csöcselék által való megöletését mondja el, s ezzel kapcsolatban ama csapásokat, melyekkel majd a «bűnös» Franciaországnak lakolnia kell XVI. Lajos kivégzéseért. Később, nem is egyszer, köpenyeget fordított és a francia forradalom vívmányainak s főleg Bonaparténak magasztalója lett. Minden munkájában, kisebb lírai verseiben is, meglep nyelve erejével, dikciójának lendületével és hevével, mely egyenest Dantéra emlékeztet. Nála sokkal mélyebb lélek, sokkal férfiasabb jellem volt Ugo Foscolo (1778—1827), aki vitézül harcolt is hazája szabadságáért, s midőn Napoleon bukása után az osztrák császárt kellett volna szolgálnia, inkább a száműzetés keserű kenyerét választotta. Hazafias irányú regényén, a *Le ultime lettere di Jacopo Ortison* kívül (Ortis Jakab utolsó levelei) leginkább *I Sepolcri* című hosszabb filozófiai költeményével aratott nagy sikert; ezt találja meg az olvasó e könyvben is.

Regénnyel aratta egyetlen nagy sikerét az olasz romantikusok feje, Alessandro Manzoni is (1785—1873), az *I Promessi Sposi*val (A jegyesek), mert két tragédiája, a *Conte di Carmagnola* és az *Adelchi* is inkább csak könyvdráma. Mint lírikus is nagyon keveset produkált: pár vallásos himnust, melyekben talán túlsok a szónoki figura, és két politikai ódát: a *Marzo 1821*-et, a piemonti fölkelés megünneplésére, és az *Il cinque Maggio*t, mely talán a legszebb mindama költemények közül, melyeket Napoleon halála sugallt.

V.

S ezzel elérkeztünk a XIX. század olasz lírájának legerősebb, legeredetibb egyéniségéhez, Giacomo Leopardi-

hoz (1798—1837). Torzult testű, gyengeszemű ember volt, csodásan koraérett elméjű, akit azonban a betegségével járó sok szenvedés meg a nyomorúság korán életúnttá és világgyűlölővé tettek. Sötét gondolatait a verselés nagy művészetével öntötte szinte klasszikus formákba, bár első műveiben olykor nem szabadulva bizonyos retorikától, de utóbb mind egyszerűbb, mind természetesebb hangon énekelve. Kivált természeti képei érdemelnek csodálatot: megannyi kis remekei a realiztikus művészetnek. Utolsó verseinek másnemű foglalkozása van, mint az elsőeknek: az, hogy nagyon felfelbukkan bennük a szubtilizáló bölcsész, aki érvel, okoskodik, következtet és így nyelv dolgában is néha veszedelmesen közel jut a filozófiai prózához.

Olaszország szabadságharcai természetesen nagyon sok költőt lelkesítettek, akik közül hadd említsük Gabriele Rossettit (1783—1854), a nagy angol költőnek, Dante Gabriel Rossettinek apját, a nyilván magyar származású Francesco dall' Ongarót (1808—1873), a harctéren elesett Goffredo Mamelit (1827—49) és a Garibaldi-himnus néven ösmertté lett harci dal költőjét, Luigi Mercantinit (1821—1872). Náluk sokkal többoldalú és jelentősebb is Giovanni Prati (1815—84) és Aleardo Aleardi (1812—73), mindkettő az elbeszélő költészetnek is kiváló művelője; amaz egy *Ermenegarda* című verses novellájával, emez *I sette soldati* (A hét katona) című költeményével aratta legnagyobb sikerét, megénekelve benne Petőfit is. Giacomo Zanella is (1820—1889), aki gyakran a tudományból merített ihletet, a nevesebb lírikusok közül való.

Majdnem egészen a politikai szatirának szentelte tollát Giuseppe Giusti (1809—50), ezt a műfajt merőben újjáteremtve; sok verséből a kétségbeesés humora csendül ki, olyan erővel, minővel az egész világirodalom politikai költészetében nagyritkán találkozunk. A mellett

a költői nyelv terén is újíto volt: a XVI. század óta egyetlen olasz író sem gazdagította az irodalmi nyelvet annyi, a népnyelvből merített szerencsés szóval és frázissal, mint ő, s a verselésnek is oly nagy művésze volt, aminő kevés akadt azóta is.

Nagy teret foglal el a politika annak a férfiúnak költészetében is, akit mint az újabb olasz líra legnagyobb dalnokát bő szemelvényekkel kellett e könyvben szerepeltetnünk: értjük Giosué Carduccit (1836—1907). Első verskötete már 1857-ben jelent meg, és egyik legnevezetesebb költeménye, az *Inno a Satana* (Himnus a sátánhoz) már 1865-ben látott napvilágot, de szereplése mégis csak a hetvenes években nyert súlyban és erőben, főképen amaz *Odi barbare* (Barbár ódák) című kötet megjelenése óta, melyben újra megkísérlette azt a már a XVI. és XVII. században megpróbált dolgot: nem lehetne-e az antik versmértékeket átplántálni az olasz líra talajába. Neki ez a szinte lehetetlennek látszó feladat fényesen sikerült; alkaiosi és sapphoi strófái, éppúgy mint distichonjai meghonosították e műformákat Olaszországban, és azok, a magvas gondolatok és fenkölt érzések, melyeket e «barbar» dalokba szőtt, csakhamar az olasz Parnassus legelsői közé emelték nevét. Carducci egyébiránt a klasszikus költészetnek csak a külsőségeit utánozta, — ezeket is csak versei egy részében, mert igen nagy számú rímes verset is írt — míg tartalomban egészen modern; a korát és hazáját mozgóató eszményekről és eseményekről énekel még 1870 után is, amikor az «Italia Unita» már elértnék látszott, merész ajakkal, hatalmas indulattal bírva visszhangot adni az új Olaszország törekvéseinek. Nemcsak egyik legnagyobb művésze a költői nyelvnek és a versformának, hanem egyúttal nemzeti költő is, a szó legmagasztosabb értelmében.

Carducci egyik legjelesebb tanítványa Giovanni Pascoli volt (1855—1912), főkép a természetfestés nagy

művésze, de a hazafias költészet terén is méltó követője mesterének. Ugyancsak Carducci tanítványaként kezdi pályáját Gabriele D'Annunzio (1864—), bár rendkívüli formai művészettel, de Carducci klasszikus egyszerűsége, nemes ereje, mely sohasem távolodik el a jó ízlés ösvényétől, őbenne kevésbé van meg; sokszor felette keresett, dagályos, cifrálkodó; kevés olyan költeménye van, melyből ne érződne ki a mesterkéeltség, a modorosság. Nagy népszerűsége tett szert a hetvenes évek végén Lorenzo Stecchetti is (1845—1916), akit valódi néven Olindo Guerininek hívtak s aki *Postuma* c. verskötetét mint egy Stecchetti nevű korán elhunyt barátja hagyatékát bocsátotta közzé. A kilencvenes évek elején pedig Ada Negri (1870—) hódította meg a közönséget szocialista ízű verseivel, melyekben merészen dalolt a proletárság nyomoráról és saját küzködéseiről. Ővele be is fejezzük ezt a rövid áttekintést. Az olasz lírai és epikai költészetnek természetesen az utolsó pár évtizedben is támadt sok hivatott művelője, de erősen kiemelkedő, nagysúlyú egyéniséggel e téren nem találkozunk. Most ilyenekkel inkább az olasz prózairodalom dicsekedhetik.

*

Szólanom kellene még azokról az elvekről, melyeket műfordítói munkámban követtem: álláspontomról az anyagi és formai hűség dolgában, azokról az esetekről, melyekben a szigorú formai hűséget vagy egyenest hibásnak, vagy pedig az anyagi hűség magasabbrendű követelménye érdekében tágíthatónak vallom. El kellene mondanom, hogy Ariosto- és Tasso-fordításomban mért hittem helyesebbnek az olasz stanza helyett az Arany által alkotott *magyar stanzát* használni, hogy egyes, a magyarban alig érvényesülő, mesterkélt rím-elhelyezéseket mért módosítottam, hogy némely szonettben az

olasz szonett szabályaitól eltérően mért követtem inkább a shakespearei *angol* szonett kevésbé merev törvényeit stb., stb. De aki a műfordítói munka e «műhely-titkai» iránt érdeklődik, azt utalom «*A fordítás művészete*» című könyvemre, mely ezelőtt húsz évvel jelent meg a Kisfaludy-Társaság kiadásában, s amelyben mindezek a kérdések bőven vannak fejtegetve.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OLASZ KÖLTŐK

Országos Széchényi Könyvtár

VITTORIA AGANOOR-POMPILJ.

DICSŐSÉG.

Zord gránit-bérc ; de midőn már a völgybe'
Elhallgat a marokszedők dala :
Ott fénylik homlokán még, elbűvölve,
A sugár-szötte arany infula.

Sok tör feléje ; ám nem lelve rajta
Hives barlangot, üde patakot,
Megint az árnyék enyh-helyét ohajtja,
S könnyű dologban el-elpiszmog ott.

Tovább megy néhány ; ám a szikla éle
Lohasztja kedvök, és már fele-utba'
Fordulnak, hogy leüljenek a sutba.

De van, ki bár a kőtől foly a vére
S ruhája rongy, nem nézi száz baját :
Halad, fölé, s kitűzi zászlaját!

ALEARDO ALEARDI.

PETŐFI.¹

... És ott veszél te is, oh Sándor,
Kegyeltje te a lantnak és a kardnak,
Miközben zengve mentél, büszke vándor,
Az évek s a dicsőség ösvenyén.
Te póri törzsnek nemesvérű gallya,
Te tanítád meg honi nyelved,
Amely anyátlan s testvér nélkül él,
Oh népi Týrteus! a harci dalra.
Oh mondd, hova tűnél,
Hogy nem jössz vissza többé?
Nászágya mellett elcsüggedve ül
Fiatal özvegyed ma egyedül,
S rád várva múlik minden perce,
Mig hőszin bölcső-párnák közt gyügyög
Családod ifju angyalkája ... Jersze!
Az ország minden hajadonja,
Dacolva kémmel,
A te számodra fonja
A háromszínű koszorút ...

— Oh jaj, Petőfi honja
Nem tudja azt se, hol van az a hant,

¹ Töredék a költőnek «I sette soldati» (A hét katona) című hosszabb elbeszélő verséből, melyet 1860 decemberében írt. Témája az, hogy a költő az 1859-iki osztrák-olasz háború után fölkeresi az egyik harcmezőt, s búsan tünődik azon, hogy az osztrák seregben hány magyar ifjú volt kénytelen küzdeni. A harctéren találkozik egy magyar pappal, aki aztán sokat beszél neki a magyar szabadságharc dicsőségéről és vértanúiról. Ennek a papnak ajkára vannak adva a fentebbi sorok is.

Hol térden állva gyászolhatna mostan,
 Mivel ő szenderg ott alatt!
 Tán elesett a harcmezőn;
 Avagy a vereség után,
 Az éji üldözésben, vérezőn
 Süppedt be egy erdélyhoni mocsárba —
 Ott zengte el a sárba'
 S a szellők széjjel onnan hordozák
 Kétségbesett utolsó énekét.
 Tán egy ember-vadász kozák
 Magános úton rátalálva
 A lankadt ifjura, az oldalába
 Bevágta a pikáját.
 S elmenve, ráugratta paripáját
 S az patkójával sebzé a fejet,
 Amelyben annyi dal csirája élt,
 És annyi fenkölt gondolat eredt!
 Vagy szász hegyek közt járva elhagyottan,
 Midőn a vad lakók, kik fönn leselgtek
 S feléjük ellenségek ha közelgtek,
 Követ dobáltak a menekülőkre:
 Elvérzett ő is ottan.
 S tán mint a hősi palatínus,
 Aki sebével ottan feküvén
 A Pirenéek gyászos fövényén,
 Kürtjébe fútt be: ő is e magányba',
 Mielőtt meghalt vón', segílyt kívánva,
 Kétségbesetten fujta meg a kürtöt...
 De nem hallotta már a hon:
 Ki volt terítve már a gyásypadon!

Elhallgatott a bánatos öreg,
 Letérdepelt s imádkozott e gyászba'.
 S talán az ő nemes fohásza
 Repülni birt, mint égi lény ha vón',
 S a messze idegenbe szárnyalón
 Meglelte tán a rejtett pázsitot,
 Bús homlokának hol nyugtot talált,
 Ki nemzetének zengte el dalát!

VITTORIO ALFIERI.

SZERETLEK-E?

Hogy én szeretlek-e? . . . S e szócska kell,
Hogy írja le, szívemben hogy mi támad.
Ha rám tekintesz, szép szemedbe' szánat,
Melyből nagy érzéseknek rajja kel?

Szeretlek-e? S te kérded ezt? S ha számat
Ki sem nyitom, nem árulom-e el?
Hát sóhajom szavadra nem felel?
Tekintetemből nem beszél a bánat?

Nem szól könnyűm, amely fel-felszívárg,
S melyet szívem, mert egyre fél s remél,
Majd visszafojtani, majd meg ontni vágy?

Oh mindenem szól, s szívedet esengi,
Csak ajkam nem . . . Ahoz, mi bennem él,
E szó «szeretlek!» úgyse volna semmi!

LODOVICO ARIOSTO.

I.

MAGYAROK.*

— Az Őrjöngő Lóránt XLVI. éneke, 86—88. versszak. —

Hippolit : ékesen ezt hirdette róla

Picike betűkkel a hercegi pólya.

Ott már nagyobbacska ; szerencse vezeti
S utjain az erény az irányítója.

Amottan a himzés új képet mutogat :

Hosszu ruházatu s hosszú hajuakat,

Kik Korvintól jöttek, megkérni az atyát,

A gyöngéd gyermeket hogy nekik adja át.

Herkulest s Lenóráát látni ama képen,

Amint fiok tőlük búcsuzkodik éppen ;

Itt a Dunához jut, hol a tömeg tódul,
Nézni őt s imádni, szinte istenképen.

Ott nézd a magyarok okos fejedelmét,

Ki nem-érett korban látva érett elmét,

Tiszteli, becsüli, ámulattal teli,

S minden bárójának fölébe emeli.

* Az Esték pártfogását élvező Ariosto az ő nagy époszának több helyén dicsőíti őket. Itt a kis Hippolit-ról szól, akit tudvalevőleg Mátyás király megtett esztergomi primásnak. A költő egy gyönyörűen himzett szönyeget ír le, melyen egyéb képek mellett a Hippolitért eljött magyar küldöttség is fel van tüntetve.

Azt akarja, hogy már zsenge gyermekkorba'
Esztergom jogarát a kezébe' hordja ;

Azt akarja, mindig oldalánál legyen,
Honn a palotába' s a hadi sátorba'.

A hatalmas király bármi harcra keljen,
Akár menjen török, akár német ellen,
Hippolit vele van, nézi untalanúl
Az ő nagy tetteit s derékséget tanul.

II.

GINEVRA.¹

(IV. 51—72. V., VI. 4—16.)

Rináldot dobálja orkán meg viz árja.
Aznap is, másnap is sok tengert bejára,
A hab majd észak-, majd nyugatnak terelé,
Mivel a fürgeteg éj s nap el nem álla.
Végre már Skócia tűnék szeme elé,
Ment Kaledónia vad erdeje felé,
Ahol árnyékában ezeréves csernek
Harci kürtök sokszor víg riadót vernek.

Idejön Brittország sok kóbor lovagja,
Híres hadviselők apraja meg nagyja,
Közelről, távolról kalandokat lesve,
Jön a frank s a norvég, jön a német hadja.
De ki nem igaz hős, jobb, maradjon messze,
Mert csak halált nyerhet, nagy nevet keresve!
Itt művelte Trisztán sok vitéz dolgait,
Lancelot, Galasso, Ártus is voltak itt ;

¹ Az éposz ez egyik legszebb epizódja megértésére csak annyit kell előre bocsátanunk, hogy Nagy Károly egyik vitéz lovagja, Rináld, szerelmes Angyélíkába, a Khatáji khán leányába. Ez azonban gyűlöli és fut előle. Rináld keresésére indul s ekkor akad az a kalandja, mely itt el van beszéelve.

A kerek asztalnak, az ujnak s az ónak,
 Sok híres vendégi e helyre vágyódnak,
 S nem egy tusájoknak diadalmi jele,
 Nagy emlékezetje máig láthatóak.

Rináld fogja kardját — Bajardo van vele —
 S megindul az árnyas, komor partok fele.
 Csak még ráparancsol vén csónakosára,
 Siessen Berwickbe, hogy ott majd bevárja.

Nincs mellette csatlós, nincs aki vezesse,
 Így megy az erdőben, bolygva messze-messze,
 Keresztül meg kasul, erre meg amarra,
 Mennél különösebb, szebb kalandot lesve.

Első nap mindjárt egy monostornak tarta,
 Mely ami pénze volt, mind arra pazalta,
 Hogy aki arra járt, kóbor hős, szép asszony,
 Dús asztalok mellett egyet mulathasson.

Rináldot az apát s mind a többi atyák,
 Ahogy bészörgete, szívesen fogadák.

Mondanom se kell, hogy dús asztalok mellett
 Étellel-itallal jól tartatta magát.

Legott aztán kérdi, letevéen a kelyhet,
 Itt holmi kalandot vajon mikép lelhet,
 Olyant, hol egy hőstett nyomban kiderítse,
 Pulya-e, gyáva-e? érdemes-e dicsre?

Azt felelték neki, hogy biz az erdőben
 Sok és furcsa kaland találkozik bőven ;

De befödi hírök a vadon homálya —
 Legtöbbször mi történt, nem tudják meg ők sem.

«Ott víjj, hol sötétség nem borulhat rája
 Tetteid felejtés sirboltba nem zárja :
 Vagy, ha már megállod tenger-veszedelmed,
 Vélök megérdemlett hírt lehessen nyerned!

Mutatni ha vágyol, mily nagy vitézséged,
 Méltó kaland olyan kínálkozik néked,

A minő még eddig, se manap, se hajdan
Soh'se csábitá a bolygó leventéket.

Királyunknak lánya van iszonyú bajban :
Segítségre szorúl ; menj és védjed majdan
Ama Lurkán ellen, a ki hogyha célt ért
Elveszi a szűznek becsületét, éltét.

Urunk elé állott, fönnen azt beszélve
— Gyűlölség indítá s nem volt igaz érve —

Éjfél tájba' látta, a mikor a lánya
Felvonta kedvesét valamely erkélybe.

Országunk törvénye már most azt kívánja,
Hogy szegényt a hóhér máglyatűzre hányja,
Ha múlik egy hónap — vége lesz maholnap —
S párbajban ily vádlót meg nem hazudtolnak.

Skócia szokása oly iszonyu zordon,
Hogy akármely asszony, bár koronát hordjon,
Ha azzal vádolják, hogy ilyesmit véte,
Kell, hogy rettenetes halállal lakoljon.

Nem is menthető meg semmi módon élte,
Ha nem kél egy bajnok viadalra érte,
Ha nem mondja fennen, nyíltan egy dalia :
Ártatlan e leány — nem szabad halnia!

Szép Ginevra apját tépdesi a bánat
— Mivel ez a neve a gyönyörű lánynak —
S város-, faluszerte hirdetteti sorba' :

Hogy aki gyermeke vádlójára támad,
Ki a gaz rágalmat ledönti a porba,
Feltéve, hogy nincs a nemzetfáján csorba :
Azé a hajadon s hozományul annyi,
Király a lányának amennyit bir adni.

De ha egy hó alatt nem jön aki védje,
Vagy ha jön és nem győz : Ginevrának vége!
Ilyenféle nagy tett inkább méltó hozzád,
Mint itt kóborogni e nagy erdőségbe'.

A mellett, hogy nevet, dicsőséget hoz rád
 — S ezt az évszázadok soha el nem mossák —
 Feleséged lészen minden nő virága,
 Kinél szebb nem terem széles e világba'!

Annyi kincsed lesz, hogy garmadába hordod,
 Életed fogytáig gazdag leszel s boldog.

Meghálálja urunk, ha vasadnak éle
 Lemossa nevéreül azt a szégyenfoltot!

De hát lovag is vagy: köteles vagy véle!

Meg kell azt boszulnod, kit ily csúfság ére,
 És akit mindenki magasztal egyaránt
 Szűzi szeméremnek mintaképe gyanánt.»

Gondolt egyet Rináld, végül ezt felelé:

«Hogy-hogy? Hát e szép lány halált érdemel-é,

Amért hogy forróan keblére ölelte,

Aki égő vággyal, szeretve jött felé?

Átkozott, ki ezt a törvényt kieszelte!

Annak is, ki tűri, átkozott a lelke!

Égjenek el, akik kegyetlen szívüek —

Nem, kik boldogítják szerelmes hívüket!

Igaz-e, nem kérde, mi itt szóba forog?

Megtette-e vagy sem: azzal nem gondolok!

S föltéve, hogy titkon, vigyázattal tette:

Isten engem, inkább dicséretes dolog!...

Megvédem! El vagyok tökéelve e tetre

S valakim ha volna, aki elvezetne:

Keresni a vádlót megindulnék menten —

Isten úgy segíjen, hogy e lányt kimentem!

Dehogy bizonykodom, hogy e hírt koholták

— Hazudhatnám, mert én nem t'om a lány dolgát —

Hanem már azt mondom: soha ily tett miatt
 Nem szabad kívánni senkinek a holtát!

S kimondom: eszetlen avagy pusztai vad,

Aki ilyen örült, cudar törvényt kiad,

S hogy e bitangsgot izre-porra tépve,
Rögtön okos törvényt kell írni helyébe!

Ha egyenlő nagy hév, egyforma szenvedély
Férfi- s asszonyszívben egyforma hévvel él
S egyformán neki űz a szerelmi célnak,
Melyet bűnnek csak a buták tömege vél:
Férfi az asszonynak undok nevet mért ad,
Ha egyet vagy többet ugyanarra méltat,
Amit férfi megtesz ahánnyal akarja,
S nemcsak nem gyalázzák: sok még nagyra tartja!

Azért ez a törvény nem mér egyenlően;
Meg van benne bántva mind az egész nőnem.
S bízom az Istenben: kimutatom nekik;
Csúfság, hogy ily soká meghagyták erőben.»
Helyeselték mind-mind Rinaldo ígét,
Kegyetlen fajzatnak, bolondnak ítélik,
Mely ily törvényt alkot. S egybe hibáztatják,
Amért el nem törlé, Ginevrának atyját.

Alighogy a hajnal bíborba', fehérbe,
Föltetszett ragyogva a mennyek szélére:
Pajzsot ölt Rinaldo, Bajardóra pattan
S kérve egy csatlóst is, aki elkísérje,
Csak megyen mérföldszám, csak megy szaka-
[datlan
Vadon rengetegben, hol csak iszonyat van,
Megy az ország felé, hol ily tusa várja,
Megyén deli szűzért bajnoki próbára!

Egy helyütt az úton kurtítani vágytak
S Rináld az ösvényről a sűrűnek vágat,
Amikor egyszerre nőnek jajgatását
Hallja viszhangozni közötte a fáknek.
Bajardón az egyik, rossz gebén a másik
Völgybe nyargal, honnan a hang jőni látszik:
S két gazember között ott állt egy hajadon,
Aki már messziről szépnek tetszett nagyon.

De oly bánatos volt, úgy folyt könyje árja —
Buvának nem is volt, nem is lesz tán párja!

Vérével a pástot hogy pirosra fessék,
Az a két haramja kardot emelt rája.

Kérte őket szegény, halasszák el vesztét,
Hátha szívők végre jajszaván megesnék.
Ekkor jött ép daljánk s meglátva a hölgyet,
Vad fenyegetéssel arrafelé törtet.

Mihelyt a két pribék felnézett az utra,
Elveték magukat, nagy sebesen futva.

Nem messzi egy völgy volt — lebujtak jó
[mélyre,

Bár a palatínus nem eredt nyomukba.

Az a lányhoz lépett, hogy a bűnét kérde,
Melyért az a két gaz halálra ítélte;
Ámde hogy ideje ne vesshessen kárba,
Maga mögé mindjárt felveszi lovára.

Mikor oszt' ügetve jól szemügyre vette,
Látta, nagyon csinos, kedves is felette,

Bár halvány orcája most is magán hordja
A borzalom nyomát, amely remegtette.

S újra kérdi Rináld, mondja el hát sorba,
Mi juttatta vajjon ily szomorú sorsba;
S megoldik a nyelve s mondja félős hangon,
Amit más énekben zöngedez el lantom.

* * *

Földnek meg tengernek ahány fenevadja,

Akár nyugton vannak akár szörnyü hadba',

Akár ölik egymást, akár csöndben élnek:
Híme a nöstényét bántani nem hagyja.

Nézd a két oroszánt, nézd hogy' összeférnek,
Párja ellen nem tör a toportyánféreg,
Bizton megy hímével minden anya-medve,
Gyöngye téhént tépni bikának sincs kedve.

Milyen undok pestis, mily Megérák rajja
Repült szívet ölvé az emberi fajra?

Mért van nő meg férfi, ki össze nem békül,
Örökös házsártban egymást úzi-marja?

Orcájuk veréstül feketül meg kékül ;

Nyoszolyájuk ázik könnyek tengerétül :

Sőt ha ma csak könybe, holnap ázik vérbe' —
Annyira ragadja veszett dühök mérge!

Bántani egy asszonyt — oh milyen galádság!

Hisz a természetet, az Istent gyalázzák,

Akik egy szép nőnek orcájára ütnek,

Akik meggörbítik csak egy hajaszálát.

De az, aki nekik mérges lepényt süttet,

Hurokkal, gyilokkal tört vet életüknek :

Nem lehet az ember, nem is anya szülte,

Emberi gunyában Luciferus küldte!

Ilyesmi lehetett a két haramia,

Kiket megszalajtott hires Hajmon fia,

Kik elvittek egy lányt zordon erdő-mélybe,
Hogy gyilkos vasuktól ott kelljen hálnia.

Ott hagytam a szűzet, hogy magához térve,

S bátor mentőjétől, hős Rináldtól kérde,

Elmondani készült, baja hogy s mint támadt?

Most hát ott folytatom e históriámat.

S rákezdte a leány : «Jól van, elbeszélem,

Milyen kegyetlenül, gazul bántak vélem.

Olyat még nem tőnek Argos ege alatt,
Thébai vidéken, mykénai téren!

S ha a nap, amidőn szórja a sugarat,

Tőlünk olyan távol, messze ottfen marad :

Azért van bizonnyal, csak hogy meg ne lássa,

Mily galád e népnek gyilkos pusztítása.

Akad példa, akad, mindig akadt arra,

Hogy ellenség iránt vad az ember karja'

Oh de istentelen, de kegyetlen szándok :

Azt döntení sírba, ki javunk akarja.

Ámde, hogyha tisztán érteni kívánod
 Mért törtek ellenem e gonosz zsványok,
 Ontani akarva szegény ifju vérem :
 Engedd, majd sorjában végig elbeszélem.

Legelőbb is tudd meg, hogy a fejedelem
 Már kicsi koromban mily nagy jót tett velem.
 Lánya mellé adott : vele nevelődjem.
 Jól folyt ekkép dolgom, tisztos volt a helyem,
 De a gonosz Ámor hálót rak előttem,
 Én meg, jaj Istenem, ott veszek erőtlen!
 Az albán királyfi, az lett boldogságom,
 S legelső, szememben, az egész világon.

Mutatta, hogy büszke szívem szerelmére,
 S így én annál hőbbben simúltam melléje.
 Arca, szeme, szava, úgy elbájolának —
 Hogy' birtam vón' látni, miket rejt elméje?
 Annyira bíztam benn', hittem mosolyának,
 Hogy megosztám véle szüzi nyoszolyámat,
 S — gondatlan én! — ottan találkoztunk éppen,
 Ginevra királylány legtitkosb termében!

Legdrágább kincseit abba' tartogatja,
 Aludni is sokszor ott engedi atyja.
 Ép a terem mellett magas erkély vagyon,
 Amelyen az ember kijut a szabadba ;
 Arra járt fel hozzám szerelmes lovagom.
 Én a kötélhágcsót számára ledobom,
 Ő meg feljő rajta, ahányszor csak kérem,
 Hogy pár édes szóra karjaimba térjen.

Sűrűn járt hozzám az albánok vezére,
 Ahányszor módot nyujt Ginevra szeszélye,
 Kit majd a tél fagya, majd heve a nyárnak
 Más alvó-szobába kerget egy-egy éjre.
 Soha rajt' nem érték, mert ott sohse járnak :
 Épen ama felén a királyi várnak,
 Nincsen semmi egyéb, csak romfödte telkek,
 Ahol éjjel-nappal nem látni egy lelket.

Így folytak csöndesen azok a jó napok,
 Így tölténk szeretve hetet meg hónapot!
 Közben meg egyre nőtt szenvedélyem vése :
 Mindenem láng volt már — oly erőre kapott!
 El voltam vakulva s hajh! nem vettem észre,
 Hogy szerelme kicsiny s nagy a tettetése!
 Bár ezer csúfságból, melyet elkövete,
 Láthattam vón' : hazug minden lehellete.

Egyszer csak hallom — oh képzeld el iszonyom! —
 Ginevra szerelmét esdi lépten-nyomon.
 Már akkor tervelte, hogy e vágnak éljen,
 Amikor véle én szőttem viszonyom.
 S annyira kevés volt benne a szemérem,
 Annyira tudta, hogy rabja lett személyem,
 Hogy pirulás nélkül mindent elbeszéle,
 S kívánni merészlé, járjak a kezére!

Igaz, hogy azt mondta, ne busúljak ezen,
 Hisz csak engem szeret, s mindent színbül teszem,
 Csak tettet s hazudik, mivel ez az útja,
 Melyen majd Ginevra könnyen neje lesz.
 Az öreg király is könnyen rááll, tudja,
 Ha csak a lányának kegyelmébe jutna ;
 Mivel országszerte származásban, kincsben
 Aki rajt túltenne, olyan lovag nincsen.

Elhiteti vélem : hogyha azt megérem,
 Hogy király vejévé teszi meg segélyem,
 S amily közel trónhoz más senkisémet állhat,
 Oly közel fog állni : el nem marad bérem ;
 Majd e jótettemért véghetetlen árt ad,
 Sohase felejtí, mindig ezzel áztat :
 Se neje-, se másért tőlem meg nem válik,
 Hű szeretőm leszen éltem szakadtáig!

Én, ki csak azt néztem, mi hogy' lesz kedvére,
 S nem mertem, nem birtam ellenkezni véle,

Én, akinek víg volt éjjelem s nappalom,
 Ha elérém, tettem' hogy ő jónak vélje,
 Róla beszélgetek, ha nyílik alkalom,
 Mindenféle módon égig magasztalom ;
 Nincs oly ravasz fortély, mit ki ne próbálnék,
 Hogy tán úrnőm mégis szerelmessé válnék.

Isten úgy segéljen, hogy amit tettem,
 Szívvel és lélekkel akármit megtettem,
 De hogy hercegemre irányuljon vágya,
 Azt el nem érheté se szavam, se tettem.
 Az ő szerelmének megvolt már a tárgya ;
 Minden érverése csakis őt imádja,
 Azt a szép, daliás, nagyhirű leventét,
 Ki hozzánk érkezett messziről mint vendég.

Hona Itália ; fiatal öccsével
 Onnan indult útnak s Irhont keresé fel.
 Oly messzire vitte fegyvergyakorlatban,
 Hogy egész Britthonban nincs, ki annyit szétver.
 Szerette őt urunk, mutatta is gyakran,
 Adva néki ezt is, azt is szakadatlan :
 Várat, bíróságot, sok kövér jószágot,
 Majd meg egypár falvat, egész báróságot.

Hős Ariodante, a király kegyeltje,
 A király lányában nagy szerelmet kelte.
 Szerette, mert vitéz, szerette, mert délceg,
 Szerette, mert az is szemét ráemelte.
 Vezuv s Etna gyomra nem forral úgy ércet,
 Nem lángoltak jobban a trójai bércek,
 Mint ahogy — s ezt tudta fejedelmünk lánya —
 Hős Ariodante őerte volt lángba'.

S mivelhogy Ginevra az olasz lovagot
 Szinte úgy szerette : énrám nem hallgatott,
 Hercegem ügyében hiába beszéltem,
 Egy csöpp remény nem sok, de annyit sem adott.

Mennél többször kértem, tegye meg hát értem,
 Szánja meg egy kissé, hisz oly szerencsétlen :
 Ő csak annál inkább ócsárolta, szidta,
 Minden szavam benne gyűlöletet szíta.

Mitsem ér, szeretőm akárhogyan intsem :
 Hagyja abba immár, mi reménye sincsen,
 Ginevrát birnia sohse lehet néki,
 Nagyon is fogva van másféle bilincsen.
 Elmondom szerelmét, hogy már milyen régi,
 Hogy sohse szünhetik olaszáért égni,
 Hogy a lángja oly nagy — sohse láttak olytat :
 Abból bár egy szikrát, óceán sem olthat.

Polinesso, hallva, hogy itt csatát veszít
 — Meg sem mondtam talán, hogy őt így nevezik —
 S magától is látva, bőven tapasztalva,
 Hogy az ő sóhaját semmibe se veszik :
 Nemcsak hogy nagy heve rögtön ki volt alva,
 Hanem a mellőzést annyira fájlalja,
 Annyira sérti az, azt a gőgös urat,
 Hogy szívébe vad düh, mérges boszú gyulad.

Ármánykodik, hogy ők egymást ne szeressék.
 Ginevra s híve közt nagy pör keletkezzék,
 Szerelmök helyében mély gyűlölet égjen,
 Melyből soha többé nem lehet békeesség,
 Áradjon a lányra véghetetlen szégyen,
 Melyre ír se földön, se sírba' ne légyen.
 És erről az átkos, cudar szándokárul
 Se nekem, se másnak egy szót el nem árul.

Csak így szól, alighogy terve meg van érve :
 «Dalindám — én magam hallgatok e névre —
 Négyyszer is kivágják az erdőnek tölgyét,
 Ah! de gyökeréből kihajt évről-évre.
 Vágyam is, amelynek galyai letörvék,
 Melynek a balsiker kivágta a törzsét,
 Ugyanilyen fajta : im megint kihajta,
 S hogy a célhoz jusson, most is azt ohajtja.

Nem azért nincs nyugtom, mivel tán szerettem,
Hanem mivel bánt, hogy mástól leverettem!

Ha már valóságban nem teljesül vágyam,
Legalább birjam őt csak úgy képzeletben.

S ezért arra kérlek: ha Ginevra ágyban,
És magadnál láthatsz erkélyes szobádban:
Fogd ama ruhákat, melyeket ő levet
S arra az időre tenmagadra vedd.

Ne csak öltözkét, vedd fel minden ékét,
Hajadat, mindened amazénak véljék.

Légy szakasztott mása; higylem, ő van jelen,
Mikor majd ledobod kötélhágcsód végét.

Káprázatos fejjel én majd elképzelem,
Hogy nemcsak ruhái, ő maga van velem —
Megcsalom magamat ilyen bolond módon,
Igy tán szünik vágyam s megvigasztalódom.»

Igyen szólott hozzám a herceg csalárdul.
S én, ki eszem vesztém szeme sugarátul,

Ki nem is álmodtam, hogy tán cselszövevény,
Melyhez segélyemet ohajtja galádul:

Ginevra ruháit mind magamra vevén,
Ledobom a hágcsót az erkély közepén...
Előbb nem is jöttem csele tudatára,
Csak amikor másnak megesett a kára.

Akkortájt a herceg az olaszhoz lépve,
Ezt vagy ilyesformát súgott a fülébe:

(Mivel jó barátok voltak ők azelőtt,
Amig pört nem szított Ginevrának képe.)

«Csodálom igazán — így boszantja fel őt —
Hogy énnékem, aki oly igaz tisztelőd,
Ki úgy szerettelek — hittem, nincs is párod —
Hűségemet ekként, ily rosszul hálálod!

Tudod te — ne tagadd, — hogy Ginevra régen
Odadta a szívét, hű szerelmét nékem;

Megkérem maholnap, s ha apja se bánja,
Nemsokára ő lesz hites feleségem.

Mit állsz hát utamba? Mit vágyol e lányra?
 Mért veted magadat épen őutána?
 Volnék én csak neked, te meg a helyemben :
 Megbecsülném arád, meg én, Isten engem!»

Most Ariodante haraggal kifakad :
 «Én meg azt csodálom, miket téssz te magad?
 Még te nem is láttad, azt se tudtad, ki ő :
 S már szívem iránta édes vágytól dagadt!
 Jól ösmered, tudom, hogy szerelmünk minő,
 Mérhetlen, végetlen, soha el nem tűnő,
 Jól tudom, hogy tudod : engem kér hitvesül,
 Jól tudom, hogy tudod : téged nem is becsül!

Te mért nem adod meg azt a tiszteletet,
 Melyet hogy megadjak, tőlem hogy' kérheted?
 S én meg nem tagadnám, bizonynal megadnám,
 Ha tudnám, Ginevra szemet *terád* vetett.
 Én hogy nőül kapom, bizva csüngök apján,
 Habár vetélytársam nálam gazdagabb tán :
 De a király szeret ép úgy, ahogy téged,
 S ami fő, nekem ad lánya elsőbbséget.»

«Ejnye, szólt a herceg, nemes én lovagom,
 A sok szerelemtől vak lettél, de nagyon!
 Én azt mondom, imád ; te hogy rád kacsint
[már —
 Nosza, tegyünk próbát, ki mennyire vagyon!
 Mondjad el, hogy dolgoz e leánnyal mint áll,
 Oszt' én is felfedem titkaimat mindjár'.
 S ki kevesbre jutott, csatavesztes lészen :
 Fujjon takarodót s más lány után nézzen!

Kész vagyok esküdni, hogy magamba zárom,
 Akármit is beszélj, soha fel nem tárom :
 Valamint hogy kérlek, te magad is esküdj,
 Titoktartó leszel mindig s minden áron!»

S ebben megegyeznek: «Jól vagyon, meg-
[tesszük!]

Kezök a biblián, úgy mondják az esküt.
S hallgatást ígérnek egy a másnak szentül,
S aztán az olasznak érces hangja csendül.

S igazán, őszintén elmond minden dolgot,
Ginevra közt s közte amely szóba forgott,
Hogy a lány ígérte beszédbe', levélbe',
Csakis őhözza megy, csak így lehet boldog.
És hogyha a király ellenkeznék véle,
Feleségül aztán bárki bárhogy kérje:
Nem hallgat ő másra, sohasem megy nászra,
Bús magányba vonúl lassu hervadásra.

Reméli, eléri hősi tetteivel,
Miket végrehajta s majd eztán is mivel,
S mikkel az országból mindenki javára,
Trón s haza üdvére minden ellent kiver,
Hogy majd egyre jobban kegyeli királya
És majd utóvégre méltónak találja,
Hogy a lánya kezét odaadja neki,
Kivált ha meghallja: Ginevra szereti.

S aztán így folytatja: «Én e fokon állok,
S nem hiszem, hogy bárki ily magasra szállott;
Többet sohse kértem, sohse is reméltem —
Elég volt szívemnek ily szerelmi zálog.
Nem akarok többet, amig el nem értem,
Hogy neki mint nőmnek felajánlom élttem.
És ha akarnék is, örült volna vágyam —
Nincsen néki párja szüzi tisztaságban!»

Eképpen az olasz őszintén kitárja,
Hogy vár a sikerre, szerelme díjára.
Ámde hercegemnek szándoka megmaradt:
Kívánja, Ginevrát gyűlölje meg párja.

S rákezd: «Hát biz én messze elhagytalak,
Magad is belátod, jól tudom, perc alatt!
Szerencsém gyökerét megmutatom néked:
Valld be, csak én nyertem igaz üdvösséget.

Teveled csak játszik, se becsül, se szeret,
Tart ugyan szép szóval, de csak tréfál veled.
S ahányszor bennünket összehoz a légyott,
Azt mondja: szerelmed örülségből ered!
Kaptam én kegyétől nagy bizonyítékot
— Nem ám üres szavak, szappan-buborékok —
S mivel megesküdtél, el is mondom rendjén,
Bár, ha szót se szólnék, okosabban tenném.

Nem mulik el hónap, ahol hatszor, hétszer,
Néha még többször is, tizszer, tizenkétszer,
Ne nyugodnám véle mámorító élvbe ...
Hej, szerelmi búra nincs több olyan szép szer!
Most már beláthatod, gyönyörimhez mérve
Mennyit nyom a latba szép szavaid érve?
S minthogy ilyen nagyon elmaradtál tőlem,
Nézz te más lány után, eredj már előlem!»

«Nem hiszek teneked — ekként válaszol az —
Hazudol, hazudol! Sohse történt olyas!
Ezt te csak költötted, azt gondolva persze:
No így majd megszeppen s hátrál az az olasz!
De most rágalmadért állj ki egy pár percre:
Helyt állni szavadért, hadd lássam, hogy
[mersz-e?
Azt mondom, hazug vagy, azt mondom, hogy csaló;
Azzá bélyegezlek — állj ki, alávaló!]

S megszólal a herceg: «Ejh, e beszéd hibás!
Olyasmiért ugyan minek vón' a vivás,
Amit szemmel látni — s te is a tieddel
Láthatsz, mikor tetszik? Gyere csak el s vigyázz!»
Az olasz e szóra rémülten ijed fel,
Minden csontja remeg, mint kit a hideg lel.

És hogyha hitte vón', amit akkor halla,
Ott maradt vón' tüstént abb' a percbe halva.

S szól kesernyés szájjal, hanggal, amely reszket,
Sápadtan, mint olyan, kit szíven sebeztek :

«Jól van, ha megteszed, hogy ezt beösmérjem,
S ritka szerencsédén én is örülhessek,

Ha veled oly pazar s olyan fukar vélem :

Kerülöm nyomát is, szentül megígérem.

Oh de el nem hiszem mind az óráiglan,
Mikor magam látom, enszememmel : így van».

«Ha ideje megjön, hírt majd hallasz róla.»

S Polinesso elment s többet nem is szóla.

Két nap mulva néki küldök izenetet,
Kérve, hogy jőjjön el a találkozóra.

S melyet az olaszra fondorul kivetett,

Hogy nyakára rántsa a fojtó zsineget :

Szól neki, az éjjel álljon lesbe, oda,
Hol a puszta térre szögell a palota.

Mutat néki helyet az erkéllyel szemben,

Melyen a hágcsoval nékem kelle lennem.

Ám Ariodante nagyon tartott tőle ;

Gondolja : «Nem másért — azért hí ez engem,

Mivel épen ottan könnyen ejthet törbe,

Életemnek könnyen véget vethet töre.

Az csak ürügy néki, hogy majd kitűn' minden,

Mit Ginevrám felől sohse lehet hinnem!»

Mégis csak azt hiszi, jobb lesz, ha elmegyen,

De úgy, hogy amannál gyöngébb majd ne legyen :

Hogy, ha valójában rátámadnak orvul,

Ne környékezhesse halál-veszedelem.

Bajában öccséhez, hős Lurkánhoz fordul,

Ki messze kiválik a vitézi sorbul,

Aki bátor, eszes ; jobban bízik benne,

Mintha akár tiz más őrizője lenne.

Kéri, öltön fegyvert s jőjjön aztán véle ;
El is mentek együtt ama puszta térre.

Titkáról senkivel árva szót se váltott,
Nem tudta meg sem más, sem édes testvére.

Lurkán a bátyjától kődobásra állott ;
«Siess hozzám, szól az, hogyha majd kiáltok ;
De ha nem, maradj itt, e helyet ne hadd itt ;
Amíg én nem szólok, el ne mozdulj addig.»

Bizzál bennem, szól az. Bátyja, szinte lázba',
Odahagyja őt és aztán nagyvigyázva,

Amely erkélyemmel szembe vagyon épen,
Elrejtőzik gyorsan abb' a puszta házba.

S jön az álnok herceg. Ujjong már szívében
«No Ginevra híret ízre-porra tépem!»
Ahogy mindig szokta, megadja a jelét
Nékem, aki, sajna! nem ösmértem cselét!

Szép fehér ruhámat aranyszínü rojtja
Lent meg középtűt is köröskörül folyta.

Hálót is viseltem, mit aranyból szőnek,
S tiszta bíborból van minden egyes bojtja.

Nincsen ilyen dísze csak a hercegnőnek.

Én, hogy immár jelt ad, hallom szeretőmet,
Megyek az erkélyre, melyet úgy csináltak,
Hogy ki lent áll, engem elől s oldalt láthat.

Amde közbe Lurkán félni kezd, hogy hátha
Holmi nagy veszélybe készül menni bátyja?

Vagy közös hibánk volt, amely lekötötte,
S mások titkát ő is nagy-örömet látja?

Nem tudom, de sompolyg bátyjának mögötte,
Csöndbe, óvást, árnytól, sötétségtől fődve,
S ugyanott, hol az vár, ama romok között,
Tíz lépésre tőle ő is elrejtőzött.

Én hát, mitse tudva, várakoztam szépen,
Ugy amint leirtam, úrnőm köntösében.

Hercegem szavára, soha meg nem járva,
Cselekedtem én már sokszor azonképen.

Rám esett a holdfény világos sugára,
 S mivel hasonlítok sokba' Ginevrára :
 Látva az alakját, látva a növését,
 Arcomat is könnyen az övének nézék ;

Annyival is inkább, mert a háztól kezdve
 Nagy tér vonul addig, hol ők vannak lesbe'.
 S így a herceg célt ér mind a két fivérnél —
 Hiszik, ami hazug, és Ginevra veszve.
 Ariodantéban hűtlen kedveséér'
 Gondold el, mi bánat, mily nagy szenvedés kél!
 Főkép mikor hágcsum a hercegnek dobtam
 És ő megragadta s felkuszék legottan.

Nem tudván, hogy látnak, átkaroltam osztán —
 Forró ölelés volt első «Isten hozta'!»-m.
 Ajkát, mindkét arcát csókkal hintém tele,
 Ahogy mindig tettem, mikor feljött hozzám.
 Csókba', ölelésbe' ő se fárad bele,
 Csakhogy annál inkább sikerüljön csele.
 Amannak, ki lent áll, mindent, mindent látván,
 Mardossa a lelkét ez a gonosz látvány.

Oly nagy a szenvedés, mit az rája idéz,
 Hogy azon a helyen, azonnal halni kész.
 Kardjának a végét földre leeresztve,
 Bele akart dőlni szegény megcsalt vitéz.
 Lurkán, aki leste, nézte hűledezve,
 Mit csinált a herceg elejétől kezdve,
 Bár nem sejté, ki ő : most egyszerre látja,
 Ijedten, rémülten, mit tervel a bátyja.

Odaront sebesen, életét hogy ójja,
 Ne legyen gyászában önmaga bakója.
 Hogyha perccel késik, ha messzibb áll onnat,
 Mire odaszalad, már az sír lakója.
 «Szerencsétlen — így szól — örült vagy-e,
 [mondjad?
 Követed példáját ama sok bolondnak,

Akik holmi lányért életök is oltják?
Hordja mind az ördög, mint a szél a polyvát!

Haljon ő meg inkább — bőven rászolgálja —
Te meg óvjad élted s várj dicsőbb halálra!

Ha szeretted, míglen nem tudtad, mi hűtlen :
Most csak gyűlölettel gondolhatsz reája!

Hogy milyen parázna, sohse, sohse hittem ;
De hisz tenszemeddel magad láttad itten!
Kardod jó lesz hadra, ne szegezd magadra,
Menj a trón elébe : tudja meg az atyja!»

Monda, és szavai abba is hagyatták
Ariodantéval gyászos vállalatját,

Bárha bús óhaja még csak szilárdúla —
Haló szándokában meg nem háborgatták.

Mikor onnan elment, fel volt szive dülva,
Nem is dülva : inkább vassal általszúrva.
Mégis az öccsének mind' arról beszélget :
Megjohádzott ő már, dühe füstbe széledt.

Másnap ahogy virradt, nem volt maradása,
Nem szólt az öccsének, se nem bizta másra :

Csak elment világgá kétségbe esetten —
Napokig nem tudták, merre vitte gyásza.

Mér' ment el, mér' tünt el, mindnek érthetetlen,
Csak öccse s a herceg, ezek értik ketten,
S király udvarába, egész Skóciába'
Találgatják így, úgy, de hát mindhiába!

Végre talán egy hét, talán tiz nap múlva
Néminemü vándor, hozzánk befordúlva,

Ginevra elé állt s mindjárt azon kezdte,
Hogy az olasz meghalt, a tengerbe fúlva.

Nem vihar dühétől lőn szomorú veszte ;
Szántszándékkal hunytát ő maga kereste :
Fölment egy sziklának szédítő fokára
S iszonyu szökéssel leugrott az árba.

«De mielőtt így tőn — szólott az idegen —
Velem találkozván, ezt mondotta nekem :

Kísérj el, s Ginevrát majd ha látni fogod,
Tudja meg tetőled, mire vetemedem!
Mondd el neki, kérlek, ösmered az okot,
Amely arra űzött — — amit megtudsz legott!
Mondd, hogy sokat láttam, sokat láttam nagyon —
Hej születtem volna e világra vakon!

Capobasso ormán elértük a helyet,
Amely Irhon táján ki a habba mered.

És alighogy végzett, rááll egy nagy kőre,
Leugrik — s összecsap a viz feje felett.
Így hagyám el szegényt, így váltam el tőle,
S rögtön jöttem ide, hírt hozni felőle.»
Ginevra sápadtan, mint az eleven-holt
Hallgatta a vészirt — szinte eszén sem volt!

Jaj Istenem, mit tőn! Jaj, hogy kiabála!
Jaj Istenem, hogy' dült drágaszép ágyára!
Hogy verdeste mellét, tépte öltözetjét,
Mivé lett kezében arany haja szála!
Ajakai tízszer is, százszor is rebegték,
Mit kedvese küldött gyászos izenatkép :
Hogy amely elveszté, az a rémes átok
Nem egyéb volt, mint hogy nagyon sokat látott!

Csakhamar elterjedt — s mindütt az a hír járt,
Búvában az olasz maga ásta sírját.
Szomorú a király, minden asszony gyászba',
Köny nélkül hallani férfiak se bírják.
Haj de legnagyobb volt öccse bánkodása,
Ki magát a búa szinte beleássa :
Kicsi híja s tört ránt önnönmaga ellen,
Hogy a bátyja után ő is utra keljen.

Magában ismétli mindegyre a vádját :
Ginevra volt, aki megölte a bátyját ;
Az vitte halálba — folyton ezt sohajtja —
Hogy parázna voltát önszemei látták.

S haragja, keserve úgy erőt vett rajta,
 Hogy csupán a bosszut, csakis azt ohajtja.
 Királya s az ország akárminek vegyék,
 Nem nézi, nem bánja senkinek a kegyét.

S hogy a trónnál éppen sok ember szoronga,
 Előfurakodván, bátran ím ezt mondta :

«Tudd meg, a bátyámnak ki rablá el esztét,
 Tudd meg, ki az oka, hogy halálba ronta :
 Leányod a bűnös, őmiatta veszek,
 Iszonyu kétségbe őmiatta esék :
 Láttá, hogy szemérmet h'jába keres nála,
 S nem bírta túlélni — ez lett a halála!

Mit tagadnám? — hiszen tiszta volt a lángja! —
 Szerelmes volt bátyám abba a leányba :

Hitte, hogy majd ő lesz hű tusái bére,
 Jóságos királya nőül neki szánja.

De míg ő messziről nézett a levélre,
 S csak illatát szíttá : más került eléje,
 Más, aki fölkúszott a tilalmas fára
 S tépte a gyümölcsöt, melyre ő sovárga!»

S elbeszéli rendén, ama gonosz éjen

Hogy' állott Ginevra ott künn az erkélyen,
 Hogy' dobott le hágcsót kedvese számára,
 Akiről nem tudja, hogy vajon ki légyen.

(Mert ki volt cserélve hercegem ruhája
 S álhaja miatt sem ösmerhetek rája.)
 Azzal végzi, hogy ő helyt áll karddal ezért :
 Tiszta szent igazság minden, amit beszélt.

Képzeld el magad szegény apa gyászát,
 Ki hallja, gyermekét miképen gyalázzák.

Hajh, de nemcsak azért nagy az ő fájdalma,
 Mert vérétül tellett az a csúf galádság,
 Hanem mivel tudja, hogyha nem lesz dalja,
 Ki a lány védelmét magára vállalja,
 S megcáfolja Lurkánt győző tusa által,
 Lánya, elitélve, rémes tűzhalált hal.

Jutott már füledbe, jó lovagom, nemde :
 Nálunk halált szabtak az asszonyi nemre,
 Akik mást ölelnek, mint hites urokat,
 S odadobják maguk bűnös szerelembe',
 Ha csak egy hó alatt levente nem akad,
 Aki győző vassal minden vádat tagad
 És a nőről fennen hangoztatni meri :
 «Ártatlan! A halált meg nem érdemeli!»

Mégse hisz a vádba' szép Ginevra atyja,
 S megmenteni a lányt, szentül megfogadja :
 Hogy aki letörli róla azt a szennyet,
 Gazdag hozománnyal nőül ahhoz adja!
 Hajh de a vitézek harcra mégse mennek,
 Csak néz egy a másra — de egy se jelen meg.
 Mert hiába, Lurkánt olyan hősnek tartják,
 Hogy mind egytől-egyig remegi a kardját.

S ép most csapott e gyász Ginevra szívére,
 Mikor nincsen itthon Zerbino, fivére.
 Havak óta elment, hirt, nevet szerezni —
 Hajh sok szép tusában dicsőn omlik vére!
 Oh csak ez a bátyja ne vón' olyan messzi,
 Járna dicsőséget oly helyen keresni,
 Hova ez a rossz hír idején eljutna :
 Megmenteni hűgát oh hogy idefutna!

Király be nem várta bajnokok érkezését ;
 Szavára fürkészni más uton is kezdték :
 Való-e a zord vád, vagy tán csak koholták?
 Érdemli-e vagy sem, Ginevrája, vesztét?
 Maga elé hívat egynehány komornát,
 Kik, ha igaz volna, tudnák, hogyan volt hát?
 S beláttam : engem is ha kérdőre vonat,
 Nagy veszélybe döntöm hercegem' s magamat.

A király udvarát titokban elhagyom,
 S oda megyek rögtön, hol szeretőm vagyok :
 «Tudd meg, uram, mondok, életünk veszélybe'—
 Elfognak engem is, félek ettől nagyon!»

Meg is csókolt érte : «Ej mitől se félj te!

Hagyd csak el az udvart!» váltig ezt beszélte.
«Legjobb lesz a', lelkem, kastélyomba mégy el!»
S útnak is ereszte két gonosz pribékkel.

Nemdenem hiszed-e : tudhatta hercegem,
Láthatta százszor is, mennyire szeretem?

Itéld meg hát magad, hogy e hűség miatt
Szemernyi hálával tartozott-e nekem?

No hát halld, hogy bérül jóságomért mit ad,
Szerelmem díjául mily örömmel itat,
S lásd be, hogy a nőnek bármi nagy szerelme :
Nem számíthat soha viszont-szerelemre!

A galád, az álnok! Nem sejtém, hogy tettet,
Bennem nincs bizalma — jómagamtól retteg!

Az az ő gyanúja, hogy tán évek múlva
Róka-furfangjárul lerántom a leplet!

Azt mondja, rejtőzzem, éljek megvonulva,
Mig a király dühe le nem csillapúlna,
Azt mondja, hogy elküld ama biztos várba —
S el akart küldeni a biztos halálba!

Fölbéreli titkon két gaz vezetőmet :

Sűrűjébe jutva e vadon erdőnek,

Köszönet fejébe öljenek le majdan.

S már-már a zsványok szava szerint tőnek,

Hogyha nem sikoltok s nem segítsz e bajban ...

Ládd, a gonosz Ámor mi csúfot tett rajtam!»

Míg az erdőn által útjokat követék,

Igy mondta el a lány hosszú történetét.

Hallgatta Rinaldo nagy örömmel telve,

S boldog volt, Dalindát hogy utjába lelte ;

Históriájából immár tisztán látja :

Szűzies, ártatlan Ginevrának lelke.

S ha már akkor is élt hadakozó vágya,

Mikor hitte, való Lurkánnak a vádja :

Most, amikor tudta, hogy csak rágalom volt,
Védő tusájára büszke szívvvel gondolt.

Szent-Andrásba gyül már a sok udvarjáró,
 Agg urokkal együtt herceg, gróf meg báró.

Ki oly vádat költe fejedelmi hölgyre,
 Ottan vívja harcát, melyet tiszte rá ró.

Nyargal jó Rinaldo, fel, le, hegyre, völgyre,
 Végre a várostól nincs csak pár mérföldre ;
 Mikor eddig ért már — majdnem ott van célnál —
 Egy apród jön arra, ki friss hirt beszél már :

Idegen vidékrül érkezett egy dalja,
 Király szép lányáért kész a viadalra ;

Nem ismerik pajzsát, nem tudják, ki légyen,
 Magát egész talpig sűrűn eltakarja ;

Sohasem olvasott senki a szemében,
 Mert mióta ott van, zárt sisakkal mégyen ;
 Csatlósa is váltig hirdeti erősen,
 Meg is esküszik rá : nem ösmeri ő sem.

Rinaldo csak megy, megy ; egyszer csak ott áll már
 Városkapu előtt, Szent-András falánál.

Megijed Dalinda : hogy ő visszamenne.
 S jó soká biztatják, jöjjön csak, mig rááll.

De a kapu csukva ; őré a levente
 Megkérdi, hogy tán ez rossz dolgot jelent-e?
 Feleli a kapus : Pusztá lett a város,
 Apraja meg nagyja kiment a tusához.

Lurkán s az idegen immár ott valának
 Épen másik végén Szent-András falának,
 Hol egy tágas réten, hadi kürtbe fújva
 Már kezdték a harcot miatta a lánynak.

Nyílik Rinaldónak a város kapúja,
 Mit az őr megette legott becsap újra.
 Néptelen utcáknak nekivág most mindjárt,
 De egy csaplárosnál leteszi Dalindát.

És lelkére köti, hogy ottan bevárja —
 Megjön ő a harcból, megjön nemsokára.

S most a térnek tartott, ahol a két bajnok
 Hullajtja az ütést egymás derekára.

Eddig is, mostan is bámult a nép rajtok.
 Dühösen vítt Lurkán, ki boszut ohajtott,
 De aki Ginevra védelmére kele,
 Nem hagyja ám magát vitéz ellenfele.

Hat az igazlító, kik sorompón belül
 Talpig fényes vasban ott állanak elül.
 Kapva tüzes ménre, nemes telivérre
 Polinesso szintén korlát elé kerül.

Ő reá bizták, a főőhadvezérre,
 Bajmesteri ranggal ügyeljen a térre.
 S látva, hogy Ginevrát mily veszélybe üzte,
 Szíve, lelke örül, pillantása büszke.

Rinaldo a népen im keresztül vágat,
 Hű lova, Bajardo, utat tör magának.
 Amerre csak hallák patkói dörgését,
 Hamarosan néki sikátort adának.
 Délcegen ki rajt' ült, mind Rináldot nézék,
 Kinek már az arcán ragyog a vitézség ;
 Trónus előtt megáll, a királyt köszönti,
 S kíváncsin a tömeg mind körülözönli.

S megszólal Rinaldo : «Uram király, halljad!
 Szakítsd immár végét eme viadalnak!
 Bárki vész közüle e hős leventéknek :
 Tudd meg, hogy e harcban csak ártatlan halhat!
 Azt hiszi az egyik : igaza van, s téved,
 Hazudik, s nem tudja, hogy csak ámit téged :
 Mert ő a tusába ugyanazért ronta,
 Ami szegény bátyját hullámsírba vonta.

Amaz nem is sejti, igaz ügyért küzd-e?
 Őt csak lovag-eskü, szánakozás üzte!
 Kockáztatta, hogy itt életét szakasszák,
 Csakhogy ennyi bájat ne vessetek tűzbe!
 Ám nyomba' kitetszik, hol itt az igazság :
 Győz az ártatlanság s bűnhődik a gázság!
 De már ints pihenést a két tusázónak,
 Aztán adj, oh felség, meghallgatást szómnak.»

Rinaldo szavának nagy a tekintélye ;
 A király őt mindjárt híres hősnek vélte,
 S szóval is, jellel is parancsát megadja,
 Hogy a párviadalt legott hagyják félbe.
 S aztán meghallgatja ő, sok országnagyja,
 Sok lovag s a nézők rengeteg csapatja :
 Hogy' tört Polinesso szegény Ginevrára —
 Rinaldo most mindent elibéjük tára.

Fogadkozott végül a derék levente :
 Bizonyítja karddal, amit kijelente.
 Hívják Polinessót : hallja e szavakat!
 Jön is az, sápadtan eléjük teremve ;
 Ámde felocsúdik s orcátlanul tagad.
 «Lássuk hát! szól amaz. Állj ki csak te magad!»
 Mindkettejük vértben, a pálya is készen :
 Így hát a kettős had mindjárt meg is lészen!

Ginevra hogy végre minden vádtól ment lesz,
 Király is, meg nép is szívéből örvendez.
 Hogy ok nélkül hitték szemérmetlen-, rossznak,
 Ki fog mostan tűnni — bíznak az Istenhez!
 Polinessót régen vén alattomosnak,
 Tudták mindannyian kapzsinak, gonosznak :
 Senki nem csudálja, hogy ím kisült rája :
 Ő hozta e nagy bajt szegény Ginevrára!

Kiáll Polinessó csüggedten, komoran,
 Szíve remeg ; arca mint a viasz olyan.
 Hóna alá rudját jó feszesen fogja,
 S harmadik kürtjelre amaz reá rohan.
 Végezni vágy hamar, nagyot rándul jobbja,
 Kívánja, repüljön szívébe a kopja :
 S teljesült is mindjárt az a bösz kívánság,
 Melle közepébe merité a láncsát.

Leveté a földre, amint nyársra vonta,
 S hat rőfnyire dobta a küzdő-porondra.
 Lepattan lovárul, rögtön mellé terem,
 Nem engedi kelni, sisakszóját bontja . . .

Amaz érzi, hogy már tusára képtelen,
 S alázattal súgja: irgalom! kegyelem!
 És egybe kivallja — király s udvar hallja;
 Mi a csel, amelyért ott maradt — halva.

Mert fekvő helyébe megszakadt beszéde —
 Egy időben szűnt meg szava s gonosz élte.

Mentve van Ginevra. Atyja pedig, látva,
 Lánya élte s híre nincs többé veszélybe',
 Úgy örül, úgy fürdik a nagy boldogságba',
 Mintha elveszett vón' tulajdon országa,
 S mostan ez a párbaj visszaadná megint —
 Rinaldóra olyan hálás szívvel tekint.

Sisakja rostélyát hogy az feljebbtolta
 S ráösmert a király — látta már gyakorta —
 Köszönve az égnek ily nagy segedelmet,
 Kezeit buzgóan imára kulcsolta.

De a másik lovag, kit még nem ösmerhet,
 Aki fegyvert fogott szép Ginevra mellett
 S küzdelemre szállott, becsületét védve,
 Félreállt és nézte, mi megyen ott végbe.

«Mondd neved!» a király imigy kéri őtet,
 «Vagy legalább üsd fel sisak-ellenződet,
 Hadd lehessen részed méltó jutalmadba —
 Számot tarthat reá az ilyen dicső tett!»
 Kérette az magát, de hát nagy vártatva
 Leoldá sisakját s mindenki láthatta —
 Amit jobb lesz majd egy uj énekbe' zengnem,
 Ha ugyan tovább is meghallgattok engem.

* * *

Ariodant volt ő, kit halottnak véle
 S gyászolt is Ginevra s gyászolt a testvére,
 Aki olyan jó volt, oly vitéz meg jámbor,
 Hogy király meg udvar — sírt mindenki érte
 Azt hitték most persze, hazudott a vándor,
 Ki hírt hozott nemrég jó Ariodántról:

Pedig való: fölment magas szirt fokára
Való az is: fővel leugrott az árba.

De mert kétségbesés meredekjén állva
Messziről az ember sokszor vágy halálba,
S megretten, elérve sírja közelébe
S egyszerre az útat rémesnek találja:
Ariodante is leugrott a mélybe
S újra azt kívánta: bár maradna élve.
Merész, bátor dalja, ügyes, izmos karja,
Átszeli a habot s visszaúszik partra.

Eszeveszettségnek, örületnek látja,
Bűnnek is, hogy imént halni üzte vágya.
S általázva bőrig, el-tova ballagott,
Amig el nem ért egy remete lakába.
Ehhez bé is fordult s megkérte: «Adj lakot!
Élhessek itt titkon, míg hirt nem hallhatok,
Örült-e Ginevra veszttem ujságának?
Marja-e a szívét egy szemernyi bánat?»

S nemsokára hallá: Ginevrának érte
Oly nagy volt bánata — csoda, hogy túlélte!
(Mert e hír elterjedt és már szana-széjjel
Az egész szigeten mindenki beszélte.)
Mást várt ő az után, amit akkor éjjel
Nagy buvára látott szemben az erkéllyel!
S meghallotta azt is, testvére azolta
Ginevrát atyjánál hogy' bepanaszolta!

S haragra, bősztű dühre gyuladott iránta,
Mely égett, mint hajdan szerelmének lángja.
Bár miatta történt, vadságnak ítélte,
Ilyen átkot hozni arr' az ifju lányra.
S hallva, hogy senkisémet verekedik érte,
Azt a vádat karddal számon ki se' kérte:
Nagy habozás után eltökélte magát:
Megvív, bár öccsétől származott is a vád!

«Jaj nekem! gondolja, tűrhetném-e vajjon,
Hogy akit szerettem, énmiattam haljon?

Hiszen ha mig élek, emészti el máglya,
Százszor keservesebb, rosszabb leszen halmom!

Oh hisz szívem-lelkem mégis csak imádja,
Hisz ő szemem fénye, éltem minden vágya!
Igazam van, vagy sincs, védem, amig bírom!
Igazam van, vagy sincs, ott kell lelnem sírom!

Rossz ügyért harcolnék? Hadd legyen — ki bánja?!
Oda fogok veszni? Lelkem' az se bántja!

Csak az az egy búsít, ha én is elvérzem:
Utánam fog halni világ legszebb lánya.

Bár, ha bukni fogok, egy vigaszom lészen:
Eszébe juttatja elszánt küzködésem,
Hogy bár Polinesso azt mondja, szereti,
Ujját se mozdítja, hogy segítsen neki.

S látni fogja azt, kit vérig sértett: engem,
Ki életem árán kiállok s kimentem!

Öcsémet Lurkánt is, kinek indulatja
Ezt a nagy bajt szítá, lakoltatom menten.
Hajh! kegyetlenségét, tudom, majd siratja,
Hogyha majd megérti, mi lett őmiatta;
Hogy amíg azt hitte, boszut áll most értem:
Tulajdon kezével rabolta el éltem.»

S mihelyest jó magát erre eltökélte,
Nosza mindjárt szert tőn paripára, vértre.

Gyászszínű a köntös, testét mely takarja,
Pajzsa is fekete, sárgás-zöld a széle.

Egy idegen csatlós bolygott épen arra,
Azt vivé magával a nagy viadalra.

S aztán ösmeretlen, ahogy énekeltem,
Kiáll a porondra önnön-vére ellen.

Mi lett aztán, arról szólott már az ének:
Hogy' tudták meg, ki ő, hogy' lelkesedének!

Ugy örül a király, amikor őt látja,
Mint imént gyermeke menekülésének.

Gondolja magába': széles e világba'
 Nincsen aki hölgyét olyan hűn imádja,
 Vérig sértve tőle, védelmére keljen,
 Gerelyét ragadva édes öccse ellen.

S mert úgy is jó szívvvel vagyon már iránta
 S egész udvarnépe szintén ezt kívánta,
 S kérte Rinaldo is, ez legyen a vége:
 Kimondta: egy pár lesz Ariodant s lánya!
 S mivel Polinesso albán hercegsége
 Ujra visszaszállott a király kezébe,
 — Beh csak éppen jókor ürült meg a trónja! —
 Hozományként rászáll a nagy albán róna!

S mivel Rináld vitéz szólt Dalinda mellett,
 Ez is könnyen kapott urától kegyelmet.
 De világ-unalom- s fogadástól vonva,
 Szent életre vágyott, melyben nyugtot lelhet.
 Skócia földjéről el is indult nyomba',
 Dáciába ment el valamely klastromba.
 S ezzel vége is van ennek a regének —
 Ideje, hogy másról zöngjön már az ének.

Országos Széchényi Könyvtár

GIOVANNI BOCCACCIO.¹

I.

A MAGAM BÁJA...

A magam bája úgy elbűvöl engem,
Hogy nem hiszem, hogy más után
A szívem bármikor is így esengjen.

Ha tükrömet magam elé veszem,
Felejt az elmém mindenféle rosszat,
S tudom, hogy más akármit is teszen,
E nagy gyönyörtől engem meg nem foszthat,
Mi kedvest bírnék látni, kérdezem,
Aminek láttán s minek hallatán
Akármi uj sovárgás gyúlna bennem?

Ez üdvöm tőlem soha el nem futhat,
Bárhányszor kérek tőle is vigaszt;
Mindég oly édes, ha elémbe juthat,
Hogy szó vagy toll le nem írhatja azt.
Oh nem lehet ennél nagyobb malaszt,
És nem hiszem, hogy volna tán,
Aki hideg maradna véle szemben.

Minél tovább tekintek rá e képre,
A tüzem annál fentebben lobog;
Előre élvezem, hogy mennyi kéjbe
Fog majd fürösztni — és elolvadok...
S ah! olyan mámor forr és pezsg erebben,
Hogy nem hiszem, hogy földi lány
Valaha ennél édesebbrül zengjen!

¹ A Dekameronból vett e dalok közül a IV., V., VIII. számút férfi, a többit nő dalolja.

II.

MELYIK LÁNYKA...

Melyik lányka zengje, ha nem én,
Hogy már minden boldogság enyém?

Jersze, Ámor, kinek íja kelt
Minden szép reményt és jó sikert,
Zengjünk együtt — ámde nem sohajról,
Ámde nem a régi jajról, bajról,
Mely után most édesb az öröm —
Zengjük együtt most a gyönyöröm',
Melyben égek, úgy imádva téged,
Mint a leghatalmasb istenséget!

Hisz mikor erőd megismerém,
Ámor isten! te hozád elém
Azt az ifjut, akinek se bájra,
Se erőre nincs seholse párja,
Aki oly vitéz és oly deli,
Hogy a párját senki nem leli!
Ő az, akitől szívem föléledt,
S mostan vígan zengek róla véled!

Dallom azt a legfőbb élvezet,
Hogy, mint én, ő éppen úgy szeret,
Hogy teáltalad, oh Ámor isten,
Máris égi üdvöt leltem ittlen,
Üdvöt, aminőt túl síromon
Lelhet majd csupán én hült porom,
Amiért ma íme hálatelten
Dicsőíti Alkotóm' a lelkem.

III.

NINCS SENKI . . .

Nincs senki oly vigasztalan,
Mint én, a szerelemnek martalékja,
Ki csak sóhajtozom, de hasztalan!

Ó, aki mozgat napot s csillagot,
Reám is kellemet meg bájt adott,
Hogy így sejtessen földi értelem,
Minő a szépség, mely ottfönn terem.
De hajh! a gyarló emberek hibája,
Hogy rá se hederítnek ennyi bájra,
S nemhogy jönnének ámulatra készen,
Csak ócsárlásba' van nekem ma részem!

Oh volt, aki becézett egykoron
S örült, ha átölelte őt karom,
Aki szemembe hogyha elmerült,
Már lelke abb' a nyomba' felderült,
Akinak üdv volt minden pillanatja,
Melyben velem volt s hűségét fogadta,
S kit én is hozzám méltónak találtam,
De aki elszállt tőlem — holtra váltan!

Aztán egy gögös ifju jött elé,
Egy elbizakodott, üres legény :
Nemesnek, hősnek hirdeté magát,
Rabjául ejtett, s most el nem bocsát.
Féltéssel kínozt, s én csüggedve látom :
Sokak üdvére vagyok e világon,
Azért van bájjal fölruházva testem —
És ím *egy* ember hálójába estem!

Oh sors, mért bántál vélem mostohán?
Igent miért is mondtam ostobán,
Csupán, hogy engem, ki víg lány valék,
Takarjon végre asszony-öltözék!

Hej, asszony-fejkendőm alatt ma gond van.
 Nem is becsülnek úgy, mint lánykoromban —
 Oh gyász-menyegző! ezt panaszlom sírva,
 Nászág helyett miért nem vittek sírba?

Oh drága hívem, kinél hajdanán
 Oly tiszta boldogság mosolyga rám
 S ki most az Úr előtt kaptál helyet :
 Oh szánd meg azt, ki téged nem feledt!
 Oh hadd éreznem, hogy mely benned égett,
 A láng ma is még bír hevíteni téged :
 S könyörgj, hogy a Mindenség Alkotója
 Balsorsom hadd fordítsa végre jóra!

IV.

MUTATJA KÉT SZEMEM...

Mutatja két szemem, mely könnyel telve,
 Hogy Amor hogyha sebzi,
 Mily nagy lehet szivünk keserve!

Midőn először láttam azt a nőt,
 Kiért a szívem most mindegyre fáj :
 Elérhetetlen kincsnek hittem őt,
 És annyira megbűvölt az a báj,
 Hogy ah, még azt is boldogságnak véltem,
 Ha őmiatta bús lehet az életem.
 De most, szenvedve ily csapás alatt,
 Belátom, dőre volt e gondolat!

Oh hogyan megcsalt annyi szép remény!
 Akkor hagyott az álnoklelkű el,
 Amikor leghűbb rabja lettem én
 S mikor legjobban hittem, hogy kegyel.
 Nem bánta ő, szivemnek hogy mily átok,
 Ha csalfaságot éppen akkor látok,
 Látom, szivében másé lett helyem
 S hogy többé nem is gondol már velem!

Amikor megtudtam, hogy elhagyott,
 Vad düh kelt bennem, amely egyre nőtt,
 És sokszor elátkoztam a napot,
 Melyen először kellett látnom őt,
 Először kellett látnom azt a képet,
 Amelyen minden szépség frigyre lépett!
 Átkoztam a hevem' s hű voltomat,
 S kívántam mielőbb a holtomat!

Oh Ámor, fájdalmamról te ítélj,
 Ki jól tudod, az vigaszt nem talál,
 Ki jól tudod, a sebem hogy mi mély
 S hogy nékem könnyebbség vón' a halál!
 Hát jöjjön is és vessen bárdja véget
 E nagy keservnek, mely oly szörnyen éget,
 Hogy bárha poklok tüze várna rám,
 Még azt is enyhülésként áldanám!

Már rajtam nem segít, csupán a sír :
 Halálos álom, ez a gyógyszerem!
 Oh Ámor, hadd jöjjön hát az az ír,
 Amelytől oszlik minden gyötrelmem!
 Mivelhogy, bárha nincsen semmi bűnöm,
 Számomra minden üdv meg kell hogy szűnjön :
 Hadd hallja majd vígan kimultomat
 Ő, aki most uj kedvessel mulat!

Eredj most, táncdalom ; nem kérdezem,
 Valaki téged megtanúl-e majd ;
 Oly szívből úgyse zengne senkisem,
 Ahogy én zengek benned annyi jajt!

V.

ÓH ÁMOR...

Oh Ámor, te kegyetlen,
 Hölgyem szemében olyan csodafény van,
 Hogy emiatt kettőtök rabja lettem!

Szemébül az a fény szívembe áradt
 És lángot szított szívem közepén ;
 Már arcát megpillantva érzém,
 Hogy mily varázserő honol tenálad.
 Már akkor lett kétségtelen előttem,
 Hogy az erény mind együtt él e nőben,
 Akihez szárnyal minden óhajom,
 Akihez száll ma minden sóhajom!

Igy lettem én is, Ámor, a te szolgád.
 És mostan várom engedelmesen,
 Szavad hogy hozzám majd kegyes leszen
 S jutalmazod majd szívem tiszta voltát,
 Megsúgva annak, akit úgy imádok,
 Hogy minden bájat én csak benne látok
 S hogy énnekem csak az a béke kell,
 Amit dalom őtőle esdekell!

Oh tedd meg, kérlek, én nagylelkű gazdám,
 Hogy tudja ő is, engem mi hevít,
 S érezzen ő is abból egy kicsit,
 Mit ő velem tett, szívem felgyulasztván.
 Oh mondd neki, az szinte el van égve!
 Pátrónusomként oh ajánlj kegyébe!
 Menj hozzá — néked bizonyára hisz ...
 Ha mernék, véled mennék magam is!

VI.

HA RABSÁGODBÓL ...

Ha rabságodból, Ámor, most kiengedsz,
 Hiszem, hogy immár ezután
 A pórázára soha senki nem vesz!

Még süldőlányka voltam akkor én,
 Mikor már harcba vont a szerelem.
 Azt hittem, béke leng e harcteren,
 S mentem gyanútlan, fegyvert sem vivén.

Te akkor rám rontottál hirtelen,
S durván, kegyetlenül végezve dolgod,
Élő husomba vágtad a te horgod!

Majd megkötöztél, annak adva át,
Ki a világra csak vesztetre jött ;
Őt tetted úrrá mindenem fölött,
Én meg csak ontom könnyem záporát.
De ő a panaszomra mitsem ád,
Nem hatja meg sűrű sohajtozásom,
Nem hatja meg, bármily nyomorba' lásson!

Bár hallja, hogy' kesergek, hogy' sirok,
De ah! ügyet se vet minderre ő,
Úgyhogy a gyötrődésem egyre nő,
Teher az éltém, s halni sem bírok.
Hát tán te léssz, ki végre szánni fog,
Ki megteszed, mihez karom erőtlen :
Hogy ő is láncon álljon énelöttem!

Ha ezt nem akarod, rimáncodom,
Hogy végre láncom rólam is leszedd ;
Könyörgök, lágyulj! Hogyha megteszed,
Tüstént eloszlik minden bánatom,
Majd újra pír lesz az orcáimon,
Majd újra szép leszek, mint voltam régen,
S fehér s piros virág lesz ékességem!

VII.

OH JAJ, MI SZOMORÚ . . .

Oh jaj, mi szomorú az élet!
Melynek végét vetette a bucsúd,
Megérem-e, hogy üdvöm visszatérhet?

Ah nem tudom. Csak éget szívem vágya,
Hogy újra ott legyek, ahol te vagy ;
Oh te malasztom, oh te szép, te drága,

Választ a kérdésekre csak te adj!
 Kit is lehetne mást megkérdenem?
 Kit is merhetnék, én egyetlenem?
 Tetőled várom a reményt, tetőled
 A szót, amelytől lelkem újra éled!

Oh nem, oh nem lehet, hogy elbeszéljem,
 Mi pezsdítette bennem föl a vért...
 Azóta nincs nyugodt napom, se éjem,
 A boldog emlék szüntelen kísért.
 Ha láttalak, ha fogtam a kezéd,
 Ha szóltál hozzám, bármi keveset,
 Már égtem... Senki más vigaszt nem adhat,
 Új kedv szivemben csak tőled fakadhat!

Oh mondd meg, lessz-e, és mikor lesz, édes,
 Hogy ott mulathatok megint veled,
 Hol ajkam odaforrott a tiédhez?
 Hadd jöjjön gyorsan boldog felelet!
 Oh kis időig válassz csak reá,
 De együttlétünk tartson jósoká:
 Hisz nékem — Amor annyira sebez —
 Nincsen más semmi gondom, csakis ez!

S ha újra együtt fognék lenni veled,
 Majd nem leszek megint oly balgatag,
 Mint voltam azelőtt! Ne is reméljed,
 Hogy újra is távozni hagyjalak!
 Hadd oltsák szomjamat a csókjaid...
 Egyébről nem is illik szólnom itt!
 Jer hát! Már úgy sovárgom ölelésed,
 Hogy gondolatja is már dalra készítet!

VIII.

OLY NAGY GYÖNYÖRT ADSZ . . .

Oly nagy gyönyört adsz, Ámor, énnekem,
 Hogy bárha lángjaid emésztnek,
 Boldognak vallom mégis életem!

Oly rózsás jókedv tölti lelkem el,
 Tanyája lett az olyan sok örömnék,
 Hogy ott már nincsen is számukra hely,
 És orcáimra is már ki-kijönnek.
 Már ott is látni, szívem mily vidám,
 Amért oly fenkölt célhoz juttatám,
 S hogy az érzésnek, amely fölhevít,
 Mi könnyü elviselnem lángjait!

Én dalban el nem mondhatom, oh Ámor,
 Ez érzés bennem mily üdvöt fakaszt;
 S ha tudnám is dalolni, mi e mámor,
 Még akkor is jobb vón' titkolnom azt.
 Ha kifecsegném, ártalmamra vón';
 S ha próbálnám is szaporítani szóm:
 Hétszám zenghetnék, mégse vón' elég,
 A századrészzel se végzenék.

Ki fogná föl, mi az, hogy a karomnak
 Pihenni sokszor ottan volt szabad,
 Ahol pihenhetett? . . . S hogy angyalomnak
 Arcára nyugtathattam arcomat?
 Minek beszélnék effelül? Hiszen
 Szavamat úgyse hinné senkisé!m!
 Hogy mily szerencse jutott részemül,
 Jobb, hogyha rejtem a világ elül!

IX.

TAVASZNAK JÖTTÉN . . .

Tavasznak jöttén fű, fa hogyha zsendül,
Rózsás a kedvem tőle, s ajkamon
A szerelemről sok jó nóta zendül.

Járok-kelek a réten s mindenütt
Elnézem a sok tarka kis virágot,
Pirost, fehérét meg bíborszínűt,
S nagyon szép rózsát s liljomot ha látok,
Annak szép orcájára gondolok,
Ki rabjaként bír s mindig bírni fog,
Kinek a kívánsága volna bármi,
Egy volna vágyam csak : kedvébe' járni!

S ha lelek ollyat, melyről azt hiszem,
Valamiképen az ő képe mása :
Letépem, csókolom szerelmesen,
Elmondva, mi a szívem óhajtása.
Kelyhébe súgom, bennem mi tüzel,
S fűzérbe kötözöm a többivel,
S hajamból egy pár selymes szőke szál
Sodródik rájuk mint arany fonál.

És akkor nemcsak az az örömöm,
Mit szép virágban bárki fia lelhet,
De azt is vélem, hogy élémbe jön,
Ki felgyullasztá bennem a szerelmet.
Beszívni koszorúmnak illatát
Kimondhatatlan üdvösséget ad ;
A sóhajtásom, az szól róla csak,
Virágaim mint boldogítanak.

De sóhajtásom nem gyász sóhaja,
Nem bú-követként száll a levegőben :
Csak sóvár lelkem édes óhaja,
Mit kedvesemhez küldök epedően.

Tán hozzá ér e hírnök idején
 S ő abb' a nyomba' elindul felém,
 Megértve, mit e sóhaj esdekel:
 «Kétségbe hogy ne essem, óh jövell»

X.

MENJ, ÁMOR . . .

Menj, Ámor, és Uram elébe szállj,
 És mondd el ott, mi kint kell most kiállnom.
 Mondd el neki: közelget bár halálom,
 Mégsem merem fölfedni, hogy mi fáj!

Oh kérlek, Ámor, kezem összetéve,
 Repülj el hajlékába sebtiben
 S mondd: őt sovárgom! Sújgad a fülébe,
 Hogy semmi mást nem áhit a szívem!
 Mondd néki, hogy a láng, amely gyötör,
 Tengődnöm immár nem sokáig enged,
 Hogy kedves révem lesz majd a gödör,
 Hol lelkem e sok gyász után pihenhet!
 Mondd néki: félelem kinoz meg szégyen,
 Mondd néki: nagy, oh nagy a betegségem!

Mióta, Ámor, szívem láncra verted,
 Nem adtál bátorságot soha még,
 Hogy néki is föltárjam a keservet,
 Mely bennem ama perctől fogva ég;
 Pedig oh fájna sírba szállanom
 Anélkül, hogy ő sejtne szenvedésem,
 Holott tán búslakodna sorsomon,
 Melyet előtte fölfedezni késem!
 Tán bátorítna, tán biztatna lágyan,
 Hogy rajta! szóljak, öntsem ki a vágyam!

De mert te, Ámor, nem edzéd a lelkem,
 Elébe hogy én álljak vakmerőn,
 Hogy látná arcomon vagy holmi jelben,
 Ki az, ki őneki rabnője lőn:

Azért kell téged kérnem, óh Uram!
 Te látogasd meg, a napról beszélvén,
 Melyen lándzsásan, ezüst-pajzsosan
 Kirúgtatott a lovagoknak élén,
 A napról, min szemem arcán feledtem,
 A napról, min jajomra megszerettem!

XI.

HA ÚGY LOBBANNA FEL . . .

Ha úgy lobbanna fel szivünk szerelme,
 Hogy azzal féltés is ne járna együtt :
 Énnálam boldogabbat vaj ki lelne?

Ha vídám ifjuság s erő,
 Ha arc, amely elbűvölő,
 Ha bátorság, vitézség,
 Erény meg harci készség,
 Viselkedés, mely kellemes,
 Beszéd, mely bölcs és szellemes,
 Együtt lehetnek férfiban :
 Elmondhatom, valaki van,
 Akiben mindez egyesül —
 S engem szemelt ki jegyesül!

De hajh, mert annyi asszony él,
 Ki róla szintén így itél :
 Aggódom folyton s reszketek,
 Hogy vélők szemben veszthetek.
 Oly sok kívánja ugyanazt,
 Mi vágyat bennem is fakaszt,
 Hogy boldogságom rémesen
 Boldogtalanná is teszen,
 És van rá, van rá száz okom,
 Hogy sírok és panaszkodom.

Ha hinném, nemcsak harcba' hős,
 Hűsége is époly erős :

Féltéssel nem boszantanám!
De annyi asszony s annyi lány
Fogdos magának szeretőt,
Hogy minden nőtül félttem őt!
Azt vélem, minden nő gonosz,
S aki csak ránéz, bizonyos,
Hogy hálóját veté ki rá
S szívesen elhódítaná.

Azért hát intem mind a lányt
S az asszonynépet egyaránt,
Hogy nékem így ne ártsanak,
Ne csábitgassák társamat!
Mert fogadom, ha megtudom,
Hogy szóval avvagy más uton
Akárki ilyest megkisért :
Csufúljak meg, ha én ezért
Nem látom úgy el a baját,
Hogy holtig sírni fog, ha lát!

MATTEO MARIA BOJARDO.

OH SZÉP KIS ERKÉLY...

Oh szép kis erkély! hol van az a nő,
Ki beragyogta minden kicsi részed?
A távolléte kínját te nem érzed —
S hogy' sejtenéd, az én búm hogy minő?

Mit érsz, ha ő nem áll fent, mint ígézet?
Virágod kóró, ha nincs ottan ő,
Napnélküli nekem a déli hő
S csillagtalán az éj, bármerre nézzek!

Azon merengek, milyen szép valál,
Ha az a tündér a széledre jött
Piros virág s fehér márvány között,

S én láttam: Ámor is mellette áll...
Ma ő sincs! Ott állsz pusztán, elhagyottan —
Hisz ahol hölgyem, Ámor mindig ott van!

GIOSUÉ CARDUCCI.

I.

A PÁLYAUDVARON.

A karcsu lámpák nézd, hogyan állanak
Bús pislogással ottan a fák mögött,
S a cseppegő galyon keresztül
Fényök a sárba miként vetődik.

Fütttyent a mozdony, s felsikító szava
Fájó meg éles. Ólmos az égi bolt,
S mint holmi óriás kísértet,
Leng körülöttem az őszi reggel.

Hová s mi célból törtet e nagy tömeg,
Mely szót sem ejtve ront a kocsik felé?
Mely ösmeretlen fájdalomhoz,
Vagy mi csalóka remény jajához?

Tűnődve nyújtod, Lídia, jegyedet,
Hogy átlyukassza a kalauz vasa;
Sok drága perc emlékezetjét
Készt az idő feledésbe dobnod!

A pálya mentén a vasut emberi
Csuklyás köpenyben járnak idestova,
Baljukba' pislá fényű lámpás,
Koppan a vasrud a jobb kezökben.

S láncról, kerékről, melyet a rúd megüt,
Egy hosszú kongás cseng tova rémesen,
Mely bennem bús viszhangot ébreszt —
Szinte rezeg bele minden izmom.

S midőn bevágják a kocsik ajtait,
 Úgy sért zörejjök; s gúny az az árva szó,
 Mely az utolsó jelt megadja . . .
 Rácsap a sok csep az ablakokra,

A szörnyetegnek prüszköl, üvölt, nyögell
 Érckeble mélye; tűz-szeme rám mered
 S aztán a szürkülő homályban
 Füttye sivít, dacolón a térrel.

Aztán megindul; zúg-zakaton lehe,
 S bős szárnycsapással elviszi édesem'!
 Még ott leng búcsut intve fátyla —
 S arca belémerül a sötétbe.

Oh édes orca, tejszinü s rózsaszín!
 Békét sugárzó, mélytűzü szép szemek!
 Szögfürtök közt előre hajló
 Homlok, amely tele szúzi bájjal!

Pezsgett az élet, langy levegő fuvallt,
 Nyár volt, midőn ti rám mosolyogtatok,
 És júniusnak napsugára,
 Visszaverődve a síma hajról,

Hogy' rálehelte sebtibe' csókjait
 Szép arcaidra . . . Ám az a glória,
 Amellyel álmaim öveztek,
 Szebb vala százszor e napsugárnál!

Megyek, s esik még. Óh ha e vakhomály
 Magába nyelne engem is, engem is . . .
 Támolygok s testem megtapintom:
 Nem vagyok-é magam is csak árnyék?

A sárga lombok mintha szivem fölé
 Hullonganának súlyosan, untalan;
 S azt vélem, mindütt, mindig így lesz:
 Egyre, örökre komor november!

Kinek a létre nincs oka semmise,
 Oh annak árnyba', sűrű homályba' jó;
 Sülyedjek hosszú, méla búba,
 Mely sose, ah sose érje végét!

II.

SZENT ABBONDIO NAPJA.

Ragyog a menny, mikéntha gyémánt volna
 S túl rajta fényesség sugárzanék;
 Villan az Alpeseknek havas orma,
 Mint lélek, szerelemtül amely ég.

A majorokból füstnek kél a tornya,
 A fákat megremegteti a lég,
 S a kis Madesimo is olyanforma,
 Minthogyha smaragdok szegélyzenék.

Pirosruhás leányok serge megy
 Az ünnepedre, szent Abbondio,
 S dalolnak ők, a víz s a fenyűfák.

Mi nevet úgy a völgyben? . . . Csöndesedj,
 Én szívem, csöndesedj! . . . Ah mily muló
 Az életünk, s mi szép is a világ!

III.

A VALKÚRÖKHÖZ.

— Erzsébet császárné és királyné temetésére. —

Szókehajú Valkűrök, akik paripátokon ülve
 Lengő fürtökkel úsztok a fellegeken,

Gyász pompájából, a papok sírámai közül
 Wittelsbach sarját nossza vigyétek odébb!

Roskadozó házad' mily végzet nyomja, oh Habs-
[burg,
Őszbeborult fejedén mekkora fájdalom ül!

Oh ti Arad meg Mantova bús árnyékai, csitt ma!
Nők, hajukat tépők! most ti vonuljatok el!

Valkűrök! ki a testvérték volt, lóra ha pattant,
Nyájasb partokhoz szálljatok övele ma,

Arra, ahol Corcyra alatt kék Jónia öble
Csobban ritmikusan s nő a narancsfa-virág.

Kél sápadtan a hold Epirusnak bércei közzül
És mint fáklya remeg fénye a víz tükörén.

Ottan Achilles vár órá. Ti nemes kebeléről
Eltüntetve a tör rettenetes nyomait,

Próbáljátok majd a lelkéből kitörülni
Trónusa gyásszal telt, iszonyu álmait is.

Kezdje el uj létét a vindelikok liliumja,
Hol zengő citerák ujszerű dallama szól,

Hol a legédesben csendül meg a heinei múzsa
S rá a leucasi táj viasszasohajtva felel,

És a szellem-part ott csillog a hold szüzi fényén,
Oly mély, szent csöndben, mint az Elysiumé!

IV.

NAP ÉS SZERELEM.

A könnyü felleg már elvándorol
Nyugat felé; a most is nedves ég
Im újra jószágossá változék,
Köszöntve a munkát, mely újra foly.

A templom kúpolái közt, ihol,
 S a szentek közt is hozsannázva ég
 Az aranyos fény; és zajos a lég
 A sólyom-rajtul, mely ott zsinatol.

Igy, hogyha Ámor újra rám mosolyg
 S a felleg a szívemről szétoszolt:
 Megint köszöntöm sugarit a fénynek.

Felém sugárzik a magasztos Eszmény,
 Összhang lesz bennem minden egyes eszmém
 És érzésimből mindmegannyi ének.

V.

OH HOL VAGY . . .

Oh hol vagy? Vajjon mostan ki csodálja
 Szemed mosolygó fényét, kedvesem?
 A szíved bűbajos melódiája
 Ma édes szókká ki előtt leszen?

A gyepen ülsz-e s nézdegélsz a tájra,
 S figyelsz, a zefirrel ki mit izen?
 Vagy tagjaidra tán a folyam árja
 Simúl sovárgón és szerelmesen?

Oh bárhol légy, akár a réti szellő
 Legyezze orcád, akár az enyelgő,
 Lágyl hullám érje vállaid havát:

Szerelmem az, melyet érzel te bárhol,
 Mely téged lát mindenben, ami bájol,
 S örökös öleléssel karol át!

VI.

BESZÉLGETÉS A FÁKKAL.

Mely bús lapályt borítsz s magános dombot,
 Mélázó tölgyfa! téged nem szeretlek,
 Hiszen te átengedted enyhe lombod
 Sok város-pusztító, örült seregnek.

Meddő babérfa! érted sem rajongok,
 Mivel hazudsz, ha színét kikeletnek
 Viseled télen, vagy királyi homlok,
 Császári fő, tevéled díszelegnek.

Téged szeretlek, drága venyigém,
 Mely a hegyoldalról nevetsz felém
 S azt érleled, mitől a szív felejteth.

Még örömelebb nézek tereád,
 Fenyő, mely egykor négy deszkába rejtéd
 Hiú eszméim s vágyaim raját!

Országos Széchényi Könyvtár

VII.

IDILL.

Aranysugárt küld az uj április,
 S amint szobámon fénye végig árad,
 Képed mosolyg szívembe, óh Maris.

S e szív, amely, mig renyhe harcba' fáradt,
 Feledni bírt, én első kedvesem:
 Im ott pihen meg, évek mulva, nálad.

Oh hol vagy? Nem maradhatál te sem
 Nász nélkül, búban; élsz hű férfi mellett
 Kicsiny falunkban, békén, csöndesen.

Hisz tagjaidnak telje, büszke melled,
Mely majdhogy széjjel nem veté füzöd,
Ifjak körében vágyat vágyra keltett!

Emlődön, úgye, szép fiucska nőtt,
Ki már ma vad csikóra kap merészen
És visszanéz rád: bámulod-e őt?

... Mily szép valál, a hullámozó vetésen
Amikor átsietni láttalak,
Mutatva, koszorúd hogy íme készen!

Mily szép valál: sugár, derűs alak!
Nagy, mélytűzű szemed vad fényben ége
Magas ivű szemöldökid alatt.

Miként arany kalászkok szőkesége
Buzavirágot, úgy folyá körül
Szemedet is hajadnak sárga éke!

S lángolt az izzó nyár köröskörül
S a nap rátűze a gránátfa-lombra
S lenevetett piros gyümölcsirül.

S mihelyt a páva megpillanta, nyomba'
— Azt vélve, istennője közeleg —
Felrívva üdvözölt s farkát kibontva.

Azóta hajh! nem értem csak telet,
Küzködve rút, komor, hideg homályban...
Jobb lett vón' élnem, óh Maris, veled!

Jobb lett vón' járnom a bivaly nyomában,
Üznöm, ha fut tetőn meg téreken,
Áll, néz s meg' eltün az erdők honában,

Mint rímet üznöm! Jobb lett vón' nekem,
Semmint a létnek titkait kutassam,
Ha szántva-vetve inkább feledem!

A gondolatnak szúja, bárha lassan,
De folyton-folyvást őrli agyvelőm,
És ajkam- s tollamon csak bús panasz van.

Szivem a bűnös észtil oda lőn,
Tudásunk átka csontom is kikezdte —
A hiu dühre van csak még erőm!

Oh nyárfasor, mely állsz, a szélbe' rezgve!
Oh templom-udvar, ahol a padon
Oly jó elüldögeálni szombat estve!

Jobbról a barna szántók, egy pagony,
Messzibb a bárkás tenger zsong körülte,
Mig balfelől a temető vagyon...

Szép, nyári délben pihenőre dülve,
El-elcsevegni, s szép az télen át,
A tűzhely mellé vígan körbe gyűlve!

Oh jobb dicsőség, ha a kis család
Kiváncsian gyönyörködik szavadban,
Mi vész, mi harc várt az napon reád,

Hogy' izzadál, mig elbukott a vadkan,
Mely ott hever a háznak udvarán —
Mint rímes gúnyt röpíteni szakadatlan'

Ripőkjeidre, én Itáliám!

VIII.

A BOLOGNAI CERTOSA ELŐTT . . .

Kedves a nap, ha kilépsz a halottak néma lakából ;
Vélnéd, isteni csók éri az arcaidat :

Fénynek csókja, amely szétárad, míglen a tücskök
Zengik végtelenül Messidor énekeit :

Tenger a sík, mely reszket, amelyből feltünedeznek
Kastélyok, falvak, mint csupa kis szigetek.

Messzire kígyóznak, nyárfáktól szegve, az utak,
S karcsú ivü hidak szeldelik át a folyót.

S minden láng meg azúrkétség. A verónai hegyről
Két felhőcske tekint egymaga errefelé.

Délia! enyhe zefír fú rád a Guardia mellől,
Mely az Apenninről ér koszorúsan ide.

S lengeti fátyolodat, s meg-meg lebbentgeti sokszor
Márvány homlokodon éjszinü fürteidet.

Édes! míg lesimítgatod, és szemeidbül az üdvöt
Ámor most is még egyre ígérgeti csak :

Hallgasd, szívemben hozzád mit zengnek a múzsák,
Hallgasd, hogy mit szól mind, ki a földbe' pihen.

Ím e domb alján szendergnek az umbrok ; a bárdjuk
Elsőnek zavará itten a bérci magányt ;

S alszanak etruszkok, kik, kürt és lándsa kezökben,
Néztek e zöld halmok misztikus árnyaira ;

S rőthaju kelták is, kik a harc sebeit lelocsolni
Reno hűvös vizeit szívesen üdvözölék ;

S római törzsbeliek, meg a hosszú hajzatu lombard
Aki utolsónak lepte el azt a tetőt.

Alszanak ők, s velök a mieink. Dél lángol a dombon
S szólnak a síri lakók, és te fogadd a szavuk :

— Baldogok, ezt mondják, kik fönn járhattok
[a halmon
S kikre arany színű nap küldi meleg sugarát!

Nektek mormol az ér, a hímes uton lesietve,
Nektek zeng a madár, suttog a szélben a lomb,

S mosolyog annyi virág, mely ujúl évente a földön,
És a csillag, amely örökös égi virág!

Szednivaló a virág, mely gyorsan fonnyad : a csillag,
Mely sose múlhatik el, az az imádni való.

Rothadt a koszorú a mi nedves, tar koponyánkon —
Fürteitekre ti friss rózsafüzért tegyetek!

Fázunk lent, egyedül . . . Ti szeressetek, és a
[tünékeny
Létre derítsen fényt a szerelem, mely örök!

Országos Széchényi Könyvtár

IX.

RÓMA SZÜLETÉSÉNEK ÉVFORDULÓ ÜNNEPÉN.¹

Piros virággal ékesen, április
Látott születni tégedet egykoron,
S a Romulustól vont barázdán
Nézni le zordul a puszta síkra.

¹ Rómát a monda szerint Romulus és Remus Kr. e. 753-ban április 21-én alapították. Ezt a napot Olaszország meg szokta ünnepelni.

S ma, annyi század amikor elsülyedt,
 Dicsőn ragyog rád újra az április,
 S a nap s Olaszhon üdvözlnek,
 Isteni Flóra te, drága Rómám!

Bár pontifexet s Vesta leányait
 Nem látja most már a Capitólium,
 S nem húzzák győző hadvezérid'
 Hószinü ménék a Via Sacrán:

De fórumodnak néma s üres tere
 Dicsőbb ma is még százszor akárminél;
 Minden, mi művelt, nagy, magasztos,
 Római most is a földkeréken.

Oh istenasszony, Róma, köszöntelek!
 Ki föl nem ismer, ködbe' csatangol az,
 Vagy ott burjánzik vad szívében
 Barbar időknek a durva gazza.

Oh «Salve, Roma!» Nézve a fórumod
 Bús omladékit, könny lepi el szemem,
 S imádom multad nyomdokát is,
 Égi, malasztos anyám, hazám te!

Te tetted azt, hogy mint ez Itália
 Polgára és mint dalnoka élhetek,
 Te nyomtad szellemed' e földre
 S adtad e honnak a büszke dicsfényt.

Elédbe járul mostan Itália,
 Egységesítve, szabadon általad,
 És ráborulva kebeledre,
 Sas-szemeidbe meríti lelkét.

S a büszke dombról íme te hallgatag
 Nagy fórumodra nyujtod a karjaid,
 Lányodnak, aki szabadítód,
 Íveid, oszlopaid mutatva,

Mik nem királyi diadal-ünnepet
 Várnak manapság s caesari díszkocsit,
 Amely mögött bilincsre verten
 Háboru foglyai lépegetnek,

Hanem olasz nép győzelem-ünnepét
 Sötét időkön, fekete szörnyeken,
 Miktől igazságod- s derűddel
 Megszabadítod a népek árját.

Itália, Róma! Aznap a fórumon
 Majd békeségnek csendül a himnusa,
 S a menny határtalan azúrját
 «Glória! Glória!» zengi végig!

X.

HAJÓM.

Hajóm viharban, vészben, egyedül,
 Csüllök sirása közt halad előre ;
 Csapkodja a hullám mindkétfelül
 Csattogva hull rá villám tűz-esője.

Oda, hol az elvesztett part terül,
 Emlékim néznek, könnyel válva tőle,
 Reményeim meg már erőtlenül
 Roskadnak a sok széttört evezőre.

De génuszom a hajónak orrán,
 Amíg csikorg az árboc, zúg az orkán,
 Szétnéz egen s vizen, s ezt zengi már :

— Evezzetek csak, bánat-lepte társak!
 A feledésnek felhős réve vár
 S fehér szirt-zátonya az elmulásnak!

XI.

OLASZORSZÁG KIRÁLYNÉJÁNAK.¹

Honnan jöhettél? Micsoda századok
 Hagytak korunkra, bájteli szende lény?
 Költők dalában, szép királyné,
 Hol jelenél meg előttem egykor?

Zord szirten-é, hol római napsugár
 Barníta szőke, kékszemű teutont
 És fegyverzajba elvegyülten
 Szólt szerelemről új ének árja?

Sápadva hallá azt a komor zenét
 A sok aranyszín-hajzatu lányka is,
 Ki nedves, éjszín szeme párját
 Égre veté, diadalt könyörgve...

Vagy abb' a korba', melyben Itália
 Május mezében csilloga, s mind a nép
 Lovag volt, s Ámor ült triumfust
 Csipke-ormozatu házfalak közt,

S márvány- s virággal teli piarcokon,
 Mik fényben úsztak, s Dante dalolt imigy:
 «Mely Ámor árnyékába' fönn jársz,
 Óh mosolyogj, pici fellegecske!»

... Mint ápriliskor Alpeseek ormain
 Vénus fehérülő csillaga felragyog
 S szelid sugárai özönje,
 Visszaverődve a hómezőkről,

¹ E verset Umberto király nejéhez, Margheritához
 írta C.

Mosolygva hull a pór kalyibák fölé
 S kalásszal ékes völgy virulásira,
 S fölkelti nyárfalombok árnyán
 A csalogányt s szeretők beszédjét :

Szőkén, ragyogva, úgy jössz elénkbe te,
 Gyémántkövekkel a diadémeden,
 S mindenki büszkén úgy tekint rád,
 Mintha leánya megy esküvőre!

S könny és mosoly közt bámul a gyermek is
 S remegve nyujtja karjait is feléd,
 És mintha testvérnénje volnál,
 Szólit : «óh jőjj ide, Margheríta!»

S feléd repül ez alkaji strófa is,
 Melyet szabadság harcai szültenek,
 S viharvert szárnya három izben
 Leng körülötte a fűrtjeidnek,

S ezt zengi hozzád : Áldalak, óh te jó,
 Kit Gráciáknak rózsafüzére fed,
 Kinek a szájalom igéje
 Oly csoda-édesen ömlik ajkán!

Légy áldva, míg csak Raffael angyali
 Fogják belengni alkonyaink egét
 S babérink közt Petrarca hangja
 Fogja a dallamait sohajtni!

XII.

ALPESI REGG.

Keletről reszket már a nap
 S az első fény-özön
 Lágyan törik meg odaát
 A sötét bükkösön.

Végig cikáz s nevet a fény
 A sugdosó vizen,
 Mint uj szerelmet tükröző,
 Mosolygó szüzi szem.

A hegyre fut, s az is mosolyg,
 S mosolyja bágyatag,
 Mint kis gyerek játékain
 Ha mosolyog az agg.

A fény erősbül s szétterül
 A völgy virág-mezén,
 Miként az ifjak életén
 A fiatal remény.

S a harmatos síkságon is
 Hullámozik le-fel,
 S a sík felett ezüstszinűn
 Rezeg egy ködlepel.

Kibukkan itt-ott egy halom,
 De fák és házfalak
 Csupán álomnak tetszenek
 A ködlepel alatt.

S füstölgő domb-tetők mögül
 — A fényt ohajtva már —
 Búgóan repdes lefelé
 A sok-sok gerle-pár.

Ott játszik a fény szárnyukon
 S szivárványszín a lég
 És villanó... S szerelem az,
 Mit ránk mosolyg az ég!

XIII.

ANNIE-NAK.¹

Im kopogok becsukott zsaludon, jobbomba' virággal,
Mely sárgás meg kék, Annie, minő a szemed.

Lásd : csókolja a nap remegő sugarak mosolyával
Azt a fehér felhőt, s szól neki : felleg, oh nyilj!

Halljad : az alpesi szél suttogva köszönti a bárkát
És azt mondja lehe : tiszta vitorla, eredj!

Nézd : a madárka leszáll a barackfa-virágra az égből
S trilláz : rózsaszín ág, hintsed az illatodat!

És az örök poezis szintén le-leszáll a szívemre
Gondolatimból s szól : Vén szív, oh rajta,
[dobogj!]

S szívem szófogadón merül el tündér-szemeidbe
És azt mondja nekik : Drága leányka, dalolj!

Országos Széchényi Könyvtár

XIV.

PANTHEISMUS.

Nem mondtam néked, csillagok világa,
Te mindentlátó nap, neked se még ;
Neve, mely minden szép dolog virága,
Csak néma keblemben viszhangozék.

És mégis ezrei a csillagoknak
Egymásnak súgják éjjel e nevet ;
S ha alkonyatkor a nap társaloghat
A sápadt holddal : énrajtam nevet.

¹ Annie Vivantihoz, akinek első verseskönyvéhez
C. írt bevezetést.

S ha hímes dombon, parton járom sétám,
 Minden fa és virág erről kotyog;
 Madár is zengi: «Nos, komor poétám!
 Hát végre Ámor téged is befog?»

Nem mondtam — s mégis neve harsog égből,
 S az tölt be lent is minden kis teret,
 S akác-illat közt, a nagy mindenségből
 Ezt hallom csak mormolni: «Ő szeret!»

XV.

LÁNYOM ESKÜVŐJÉRE.

Oh te, kit akkor szült az anyád, mikor
 Kisdéd lakomból, mint szökevény madár
 Futott reményem, s ökleimmel
 Ráztam az ajtait a jövőnek,

Te most, hogy ottan állok a cél előtt,
 Mit nagy tusákkal birtam elérni csak,
 S köröttem hízelegve rikkant
 A papagáj-csapat egyre-másra:

Elhagysz, oh gerlém! Szállsz tova, reszketőn,
 Hogy más vidéken rakjad a fészkedet,
 Az Appenínen túl, honomban:
 Tuscia halmai szűz legében.

Vigyen szerelmed, vigyen az örömed,
 Vigyen a hűség! Tűnni a fátyladat
 Könnyes szemekkel látja Múzsám
 S szót se beszélve, a multa gondol.

A napra gondol, melyen a kis kacsód
 Tépett virágot, ott az akác alatt,
 S amikor ő, téged vezetve,
 Fantomokat keresett az égen;

A napra gondol, hogy a hajad körött
 Sistergve, izzón szálltak a versszakok,
 Támadva oligarcha-gőgöt
 És az olasz haza csőcselékét!

S míg álmata tag szűz lett a gyerekleány,
 Ő szirtes utján folyton előretört
 S garibaldínus lobogóját
 Végre kitűzte a bástya-falra.

Néz vissza, s töpreng: nem okosabb-e tán
 Emlékezetben járni a járt uton
 S megint álmodni régi álmot,
 Nézve a gyermekeid mosolyját?

Vagy jobb tusázni, mignem az óra üt,
 Mely visszahív majd? . . . Nossza, ha így leszen,
 Lányom, mivelhogy Beatricém
 Nincsen az égbe', ki várjon ott rám:

Majd a küszöbnél, min a pogány Homér
 S min a keresztyén Dante is áthaladt,
 Édes tekinteted kövessen,
 Szálljon utánam a búcsuhangod!

XVI.

AZ ADDÁN.

Folyj az alkonyi fény rózsá-sugáriban,
 Kéklő Addua, folyj; ím a nyugodt habon,
 Míg a nap lehunyóban,
 Amor s Lídia társaim.

Már nagymultu hidad távolodóba' van,
 Kárcsu ívezete nem nyulik égbe már:
 Egy a szintje az árral,
 Mely halkán tovasustorog.

Tűnik Lodi; amott kúsznak a roskatag,
 Barna bástyafalak fölfele halmain,
 Zöld mezők közepette...
 S a história búcsuzik.

Már a római Mars amikor ütközött
 Barbár vassal e helyt, meg Milanó dühe,
 Bosszut állni olasz főn,
 Felpörkölte a falvakat:

Itt folyt akkoron is vágyakozó habod
 Larius viziből Eridanus felé,
 Rejtelmes susogással
 Csöndes, dús legelőkön át.

És midőn a hidon Korzika hős fia
 Átment ágyuival, győzelem-ittasan
 Tartva ifju kezében
 Két századnak a végzetét:

Kelták s teutonok vére folyásítól
 Lettél már te piros, míg a habok fölött
 Puskapornak a füstje
 Terjedt fojtogatón tova.

S elhalván a dőrej partjaid öbliben,
 Fölriadt a barom, amely a kortyokat
 Addig csöndesen itta,
 S szétfutott, csupa rémület.

Pompejusnak, oh mondd, hol van a sassa ma?
 Hol a sváb nagyuré? S Korzika sápatag
 Hős fiának a sassa?
 Ám te, Addua, folysz ma is.

Folysz az alkonyi fény rózsa-sugári közt,
 Kéklő Addua, folysz, és a nyugodt vizen,
 Míg a nap lehunyóban,
 Ámor s Lília társaim.

És olympi mosoly árad a légbe szét,
S reszket tőle a föld ; gyullad a víztükör,
S minden habja remeg már,
Mintha szerelem élne benn'.

Síklík könnyü hajóm ; s a ragyogó folyam
Szélesbedve ömöl a buja rét előtt ;
S elszélednek a nagy fák,
Aztán messzirül intenek.

És fáról lefelé, s föl a bokor közül
Rózsaszín s aranyos légbeli csíkokon
Ugrándoznak a pintyek,
Kergetőzve szerelmesen . . .

Folyj az alkonyi fény rózsasugári közt,
Kéklő Addua, folyj! Lídia van velem
S Ámor ambroziával
Önti végig az utakat!

XVII.

SAN GUIDO ELŐTT.¹

A ciprusok, mik karcsun, kettős sorba'
Ott álldogálnak az országuton,
Mint óriásfiúk, nagyot ugorva
Elém toppantak s nézték vonatom.

És rám ismertek : «Ejha, visszatérsz hát?»
Susogtak és fejük bólingatott,
«No szállj le, no maradj itt! Rá nem érsz hát?
Oly hűs az alkony — s az utat tudod!

¹ *San Guido* annak a vidéknek egy kis vasúti állomása, ahol a költő született. — A két helyütt is említett manzonisták azok az olasz írók és politikusok, kik a hatvanas években Manzóninak, a *Jegyesek* szerzőjének tanaira esküdván, a vallásosságot pietizmussá, a nyelv-

Lám a tengerről friss szellők lehelnek,
 Lombunk oly illatos — heverj le itt!
 Hisz nem haragszunk, hogy mint pajkos gyermek
 Kővel dobáltál... nem fájt az, ne hidd!

Gallyunk a csalogány még egyre lakja;
 Most is körülcsivogja levelünk —
 Ha alkonyúl — a verebek csapatja:
 Mért futsz oly gyorsan? Óh maradj velünk!»

«Óh ciprusfáim, drága ciprusfák ti»,
 Szóltam, «mi jól esnék megtennem ezt!
 Ti szebb koromnak leghivebb baráti,
 Maradnék én, maradnék örömet!

De hejh, szép fáim, mégse volna rendjén;
 Rég volt az, amiről ti szóltatok;
 Tudjátok-e, — nem mintha dicsekedném —
 De hát ma már én híres úr vagyok.

Már jó latinná lettem, jó göröggé,
 Irkállok, és van sok más virtusom:
 Már nem vagyok pajzán fiúcska többé,
 Követ se hajigálok, nem bizony — —

Főképen fákra!» Kétkedés morajja
 Hullámozott végig minden koronán,
 Míg rózsaszínét festve rá a gallyra,
 A húnýó nap szánón mosolyga rám.

tisztaságot tulzó orthologiává tették. Ez irány képviselői akkor nagy szerepet játszottak és sok zsíros hivatalra tettek szert. — A 17. strófában említett *Titi* leánynév, kicsinyített formája a *Libertà* névnek. — A 19. strófában említett *gyászmenet*... *mely sebtén tóvaront*, feltűnő lehet azoknak, kik még nem látták, mily gyors lépésben viszik az olasz *confraternitások* csuklyás tagjai a halottat. — 21. strófa *trecento*ja: a XIV. század.

Biz úgy ; megérezém, hogy a ciprus-lombok
 S a nap is szánva néztek rám alá,
 Sőt tisztán hallám, mit egy fácska mondott :
 «Inséges ember vagy . . . nem szedsz te rá!

Nekünk a szellő hírül hozta mindég,
 ('sz ő az, ki minden sóhajt elragad,)
 Hogy a szived örök tusába' mint ég,
 S hogy nem bírod gyógyítani magadat.

Mi és a tölgyfák, te szomoru ember,
 Majd meghallgatjuk, hogy mi bánt s mikép ;
 Nézd, milyen csöndes, milyen kék a tenger
 És benn' a nyugvó nap mi csodaszép!

Nézd, mindütt hogy' csattognak füрге szárnyak,
 Halld, hogy' csivog a sok veréb-csapat,
 Halld éjjel majd dalát a csalogánynak . . .
 Ejh, hadd el a gonosz ábrándokat ;

Gonosz ábrándjaidat, amik szivednek,
 Mely milljom eszme martaléka lón,
 Mélységes fenekéből felsietnek,
 Mint rothadás lidérci, temetőn.

Maradj, s mi holnap délben, ha a ménes
 A tölgyek árnyékában összegyűl,
 S a síkon, amely csupa láng meg fény lesz,
 A némaságba egy hang sem vegyűl,

Majd eldaloljuk, közte földnek s égnek
 Hogy' zengenek örök melódiák,
 Míg fátyolukkal legyezgetni téged,
 Kilép a szilfákból a sok driád.

És az örök Pán, egymagába' járva
 Déltájt a puszta síkon s ormon át,
 Majd elmeríti szent harmóniába
 A te sok gondod küzködő hadát.»

S feleltem : «Túl az Appennínen, messze,
Vár rám azóta már a kis Titi ;
Szökdécsel ő is, mint a verebecske,
Csakhogy ruházatúl nem toll fedi.

Se tápláléka nem ciprus-bogyó ám,
Se én manzonianus nem vagyok,
S nincs, mint nekik, pár zsíros szinekúrám . . .
Ti szép fák, kedves fáim, hagyjatok!»

«Hát melybe nagyanyád van eltemetve,
A csöndes kertnek mit izensz, oh mondd?»
Szóltak s eltűntek, mintegy gyászmenetbe',
Amely mormogva, sebtén tovaront.

És ekkor dombjáról a temetőnek,
Hol a fasort a távol elnyelé,
Egy karcsu, feketeruháju nőnek
Komoly alakja tűnt szemem elé :

Hullámos ősz hajzat ráházta képpel
«Luca mama», akinek ajkain
Toszkána nyelve, mit úgy tönkre-csépel
Az a sok manzonista harlekin,

Oly tisztán csengett, bús hanghordozással
— Szivem még most is megrezdül bele —
Mint egy trecento-béli méla gyászdal,
Erővel és édes bájjal tele.

Oh mily szép voltál, nagyanyácska, drágám,
Gyerekkoromban! Mondj megint mesét!
Regéld el vén fejemnek, a királylány
Hogyan kutatta eltűnt kedvesét :

«Hét pár cipőt már eldobattam érted,
Vasból valókat, s nem találtalak ;
Hét vasbotot már elkoptattam érted
A hosszú-hosszu vándorlás alatt

Hét hosszú éven átal hét palackot
 Sírtam tele szemem könnyűivel :
 Jajomra álmod' félbe nem szakasztod,
 Szól a kakas, és nem kelsz mégse fel!»

Hogy' elmulattam szép históriáddal,
 Mely igaz is . . . Biz úgy van : szép s igaz!
 S amit kerestem annyi éven átal
 S mindhasztalan, tán épp itt rejlik az :

E ciprusok közt, hol a nap hevében
 Többé alig hiszem, hogy nyughatom,
 Vagy ott, a többi ciprusfák tövében,
 Ott fent, ahol a temető vagyon . . .

S amíg így zokogott szívem keserve,
 Dübörgve menekült a gyorsvonat.
 S vidám csikók, a neszre felszökellve,
 Nyerítve nézték távozásomat.

De egy számár, mely arra legelészett,
 Bogáncsot falva, nem volt nyugtalan ;
 A nagy zshivajra biz ő fel se nézett :
 Csak falt tovább, szép lassan, komolyan.

XVIII.

CADORE.¹

I.

Oh Tizián! te nagy vagy. A színeid
 Az embereknek vígasza ; mosolyog
 A nagy természet is, ha látja,
 Mily örökifju a képeidben,

¹ Carduccinak ez egyik legszebb hazafias ódája, miként e nemű versei legnagyobb része, tele van kortörténeti célzásokkal, melyek ma már az olasz olvasóra nézve is magyarázatot igényelnek. Annál szükségesebbek

Hol rózsafényben feltünedeztenek
 A látomásid. Durva korod fia
 Nem csörgeté tovább a fegyvert,
 És ahelyett a magasba nézett ;

S ki Róma földjét és az olasz hazát
 Hidegszívűen dúlta, a Caesar is
 Feledte trónusát s a porból
 Az ecsetet fölemelte néked.

Oh monddjad, alszol? Alszol-e mostan is
 A szürke csöndű Frári homályiban,
 Hol osztrák márvány nyomja hamvad?
 Vagy a hegyekbe' bolyong a lelked,

Hol szép olimpi homlokodat, melyet
 Babérlevéllel díszite századod,
 Fehér felhők közül mosolygón
 Kékszemű menny födi csóközönnel?

e magyarázatok az idegen olvasó szempontjából, aki előtt ezeken kívül egyes más vonatkozásokat is meg kell világosítani.

Carducci 1892-ben írta e költeményt, miután meglátogatta a Piave folyó felső medencéjének, a Cadore nevű tájéknak Pieve di Cadore nevű kies helységét. Ennek a helységnek piacán két szobormű van: az egyik Tiziáné, aki itt született, a másik Pietro Calvi kapitányé, aki 1848 májusában e helység védelmében ütközött meg az osztrákokkal. Mikor ugyanis 1848 március 22-én a velenceiek elkergették az osztrák helyőrséget és kikiáltották a köztársaságot, az új kormány képviselőjeként Calvit küldték a Cadore-tájra. A hadi szerencse azonban hamar megfordult: az osztrákok benyomultak Friaulba és április 22-én kapitulációra kényszerítették Udine városát. Az osztrák sereg vezére, magával vive a kapitulációra vonatkozó írást, ezt bemutattatta az olasz vezérnek, megadásra szólítva fel őt is. Ez azonban az osztrákokkal való tárgyalásra Calvi kapitányt küldte ki, aki aztán az udinei írást kitűzte kardja hegyére és balkezában vörös kendőt lobogtatva, ezzel adta meg a választ. Ugyanakkor a völgy minden falvában megkondultak a haran-

Nagy vagy ; de inkább vonja a szívemet,
Hatalmasabban kéri az énekem'

Amott az a szegényes emlék,
Az a merész, dacoló tekintet!

Kivel dacolsz te, isteni ifju te?
A sors dühével, harcosok ezrivel,
Akikkel egy mer szembeszállni —
Egy, de ki hős, de ki Pietro Calvi!

Míg századokra tűnnek a századok,
Míg a Piave zöld szakadékon át
Az Ádriába hordja zúgva
Büszke fenyőit az ős vadonnak,

Mikből Velence árbocokat csinált,
Tornyos hajókkal győzni török hadon,
Amíg a dolomit tetőkön
Rezg a hunyó nap arany sugára,

gok, s mikor az osztrák parlamentér azt kérdezte Calvitól, mit jelent e harangzúgás, ez azt felelte: a ti halálotokat, vagy a miénket. Az ütközet aztán az osztrákok visszavonulásával végződött. Később tudvalevőleg az olaszok elvesztették a háborút és sok más hazafival együtt Calvinak is menekülnie kellett. Hét esztendő múlva be tudott újra lopózni a Cadore-völgybe, hogy új fölkelést próbáljon szítani. Ekkor azonban elfogták az osztrákok és 1855 július 4-én Mantua Belfiore nevű erődjében, ahol előtte sok más olasz vértanu is kiszenvedett, ő is bitóra került.

Az óda második részében célzás van a századokkal azelőtt, 1508-ban, ugyancsak azon a vidéken lefolyt ütközetre, melyben az olasz csapatok az osztrák Miksa császár seregein győzedelmeskedtek, a Rusecco-patak mentén. Az ugyane részben említett «hősök pajzsai, melyekről dalt szerze a költő», Ariosto *Őrjöngő Lórántjának* egyik epizódjára vonatkozik. (IV. ének, 24.)

Az óda első és harmadik része alkáji strófákban, második része pedig négyes jambussal váltakozó hexameterekben van írva.

Hogy rózsaszínben égne a hegycsucok
 S a Marmarólák közete tündököl,
 Álmok varázsos palotája,
 Szellemeik édene mintha volna :

Oh addig éljen, Calvi, a híred is,
 S míg elleninknek réme legyen neved,
 Hadd lelkesítse ifjainkat,
 Rontsanak ők is a küzdelembe!

II.

Most ne a pásztori síp zengjen rólad susogóan,
 Mint csermely habja meg zefir :
 Hős vers, mely mint puska ropog, szóljon ma felőled,
 Dicső cadorei vidék!

Oh szép májusi nap, melyen Ausztria földje határán
 Előtört Calvi kapitány,
 S míg körülötte golyók rútul füttyörésztek a légben,
 Megállott, büszkén, délcegen

S Udine írását feltűzve a kardja hegyére,
 Merően nézte ellenit,
 S balja a meg-nem-adás, az elszánt harc izenetjét,
 A piros kendőt lengeté!

... S szürke fejét a fehér felhőktől megszabadítja
 A Pelmo- s Antelao-hegy,
 Mint két vén gígás, tarajos fővegét ki leoldja,
 Hogy jobban lássa a tusát.

Hősök pajzsaiként, mikről dalt szerze a költő,
 Mit késő század is csudál,
 Ugy szikráznak a nagy havasok, fényében a napnak,
 Mely feljebb hág a menny ivén.

Régi dicsőségünk nap-gömbje! mi hév öleléssel
 Fogsz át hegyet, folyót, falut!
 Még a fenyők alján pihenő sok régi halott is
 Feltámad tőle s szólni kezd:

«Hamvunkból sarjadt fiaink! sujtsátok az ellent,
 Az örök barbár gyülevész!
 Zúgjon az ormokról, melyeket befeste a vérünk,
 Lavína rá és sziklakő!»

Bérctől bérctfalig így dördül a halottak ígéje,
 A ruseccói hősöké,
 És a szelek, szilajúl fokozódó forgatagukkal
 Falvaktól falvakig viszik.

S fegyvert fognak mind a sudár tiziáni legények
 S Itáliáról zeng daluk,
 Míg a gerániumos meg szegfűs ablakaikból
 Leintenek az asszonyok.

S Pieve, amely nevető halmok közt ül s a Piave
 Halk csobbanásira figyel,
 És Auronzo, amely a zordon Ajarnola alján
 Nyulik el a vizek között,

S büszke Lorenzago, mely a lejtős rét magasából
 Uralkodik a völgyeken,
 És a Comelico is, teli falvakkal, majorokkal,
 Mik fenyvesek közt bujnak el,

S más faluk is, legelők s ligetek közt idemosolygók,
 Elküldenek apát s fiút,
 S egyiknél karabély, a másiknál kasza, lándsa,
 És minden pásztor-kürt riong!

Oltár háta mögül kikerül az az ős lobogó is,
 Mely látott már osztrák futást,
 S rajt a velencei bős arslán uj harcra hevíti
 Cadore bajnok héroszit.

Hallga! a távolból most hang kél s egyre dagadva
 Zúg, árad, egyre közeleg,
 Hang, mely sír, kiabál, könyörög, majd szórja az
 Meg nem szünőn, borzalmasan. [átkot,

Szétnéz rémulten s «Mi e zúgás?» kérdi az ellen,
 Ki a találkozóra jött.
 «Mi? Olaszország népe harangszava hirdeti ekként
 A *mi* veszünk' vagy vesztetek!»

Ah, kapitány, a halál csak hét év múlva jön érted
 Bús Mantova vesztőhelyén!
 Ugy kereséd, mint titkon jó a menyasszonyi házhoz
 A vőlegény, ki számüzött.

Ausztria! oly derüsen nézé a bitódat is akkor,
 Mint egykor nézte szuronyid;
 Sőt hálát érzett, amiért elküldi parancsod
 Holt szentjeink soraiba!

Még a jövőnkért szebb lélek nem szállt tova rólad,
 Oh Belfiore gyásztere,
 Osztrák szégyenfák helye, zord s mégis tele fénnel,
 Mert mártiroknak temploma!

Oh, kit Itália szült s nevedet keblébe' nem őrzi,
 Annak legyen oly fattya csak,
 Kit — nyomorult, nyimnyám korcsot — hona tűz-
 A nép a sárba ebrudal! [helye mellől]

Ocsmány mételytől fertőzött legyen a szíve,
 A vére és az agya is,
 S undok szájából, amely piszkolja a multunk,
 Varangyok bujjanak elő!

III.

Mint sas, ha kígyót falt fel a fák alatt,
 Szélesre tárva szárnyait, elrepül,
 Hogy újra süssön rá a napfény,
 Újra elérje a bérci fészket :

Úgy tér, Cadore, vissza a honfidal
 Tájékaidra. Fenyveseid felül
 Az újhold sápadt fénye mellett
 Valami halk moraj indul útnak,

S cirógatóan száll le az álmodó
 Hullám-tükörrre. Erre is, arra is
 Szép szőke gyermekek mulatnak,
 Fenn a hegyoldalakon leányok

— Fekete kendő fürtjeik aranyán —
 Szénát kaszálnak, s nóta kel ajkukon
 És jókedv csillog kék szemökben.
 S meredek úton itt is, ott is

Fuvaros ember hajtja a szekerét
 S három lovával jószagu fenyveket
 Szállít a völgybe. Úsztatott fát
 Fog ki a nép Perarolo mellett.

A hegytetőkön füstöl a köd, s dörög
 A puskacső, s a zerge a földre rogy —
 Mint összerogy majd ellenünk is,
 Harcra ha szólít a honnak üdve!

Oh Calvi lelkét hadd vigyem innen el,
 Cadore! Lantom hangja repítse szét
 A félsziget minden zugába
 Hírnökül! . . . Oh ma e hon nem éber ;

Vajon az Alpes lehet-e vánkosunk,
Min álmodozzunk hűtlenül, álnokul?
Oh kelj fel, népem — nem vigadni:
Kakasa Marsnak az, ami szólít!

S uj Marius ha lészen ez Alpokon,
S két tenger árján lészen az úr megint
Egy uj Duilius : Cadore,
Adj te nekünk tiziáni lángészt :

A Campidoglion, a hadi préda közt.
A jog s a törvény fényibe' fesse le
Triumfusát Itáliának,
Hogy' magasúl fel a nemzetek közt!

GABRIELE D'ANNUNZIO.

I.

VIGASZTALÁS.

Ne sirj már többé. Fiad hazajő ;
Már únja a hazudozások harcát.
Jer, járjunk egyet. A lég üdítő,
S te oly halvány vagy : láljom lett az orcád.

Jer, járjunk egyet. Pusztá bár a kert,
De járható még némely útja, nemde?
Majd arról szólunk, mily édes lepelt
Borít a múltra évek hosszú rendje.

Van itt-ott rózsá még a rózsafán,
Pár félénk fűszálból még illat árad.
S ha te mosolygni fogsz majd, jó anyám,
E pusztá kert is mosolygósra válhat.

Majd arról szólunk, mily édes mosoly
Van egyben-másban is, mit elfeledtünk . . .
Mit mondanál, ha azt látnád : ihol,
Egyszerre száz virág is nő előttünk!

Igy lesz, bár rég elhagytuk áprilist.
... Nem kell fejkendő! A szeptember enyhe,
És még hajadban nincs egy szál ezüst,
S a választék is alig résnyi benne.

Miért oly bágyadt a tekinteted?
Az anya szót fogadhat jó fiának!
Egy kis melegség üdvös lesz neked,
Fehér orcáid napsütést kívánnak.

Kell, hogy erős légy újra. Ami bánt,
 Felejtsd el egy időre mind a rosszat!
 Jerünk és nézzük pár kis rózsafánk —
 Beszédem halk lesz, s szíved álmadozhat.

Csak álmadozzál! Minden úgy leszen,
 Mint hajdanában — úgy fogunk ma tenni!
 Majd tiszta kezeidbe helyhezem
 A szívemet . . . Óh nincs még veszve semmi!

Csak álmadozz! Az lesz az én napom,
 Ami a te napod. Az ősi telken
 Nyugodtan élek majd s megújhodom:
 Te adsz ostyát, mely megtisztítja lelkem.

Csak álmodj! Ez az óra arra jó.
 Majd én beszélek. (Mondd, a szíved ért-e?)
 Oh nézd, a légben, mely oly csillogó,
 Nem áprilisknak fantoma kísért-e?

Csak álmadozzunk. Álom-óra ez.
 S mosolygunk. Hisz nekünk tavasz ma támadt!
 S majd később, ott benn, ha már este lesz,
 Ki fogom újra nyitni zongorámat.

Mily régen alszik, szegény zongorám!
 Néhol már akkor el volt tépve húrja . . .
 El van ma is. S még gondol rá talán,
 Hogy' járt rajt dédanyám viasz-szin újja!

S mig a függönyből, mely szinehagyott,
 Valami fínom illat leng a légben,
 Valami ollyas (úgye hallgatod?)
 Mint hervadt ibolyáknak édessége:

Valami régi táncot játszom én,
 S nemes, meg kissé bús lesz az a dallam,
 S elfátyolozva hangzik a zeném,
 Mint hogyha más szobából jönne, halkan . . .

S majd aztán rólad verset is irok,
 S benn léssz egészen, mint bölcsőbe' gyermek,
 És ősi metrumában a sorok
 Majd kissé pongyolán s bájjal szökellnek.

És minden úgy lesz, mint volt hajdanán,
 S a lelkem egyszerű lesz újra nálad,
 S oly könnyen ömlik majd feléd, anyám,
 Miként a forrásvíz tenyérbe árad...

II.

AZ IFJUSÁG.

Koszorud majdnem elfonnyadt egészen
 A fejemen, oh én ifjúkorom!
 Mely egykor oly könnyű volt vállamon,
 Az élet terhét mind sulyosbnak érzem.

Ám lelkem azalatt mind jobbra leszén,
 Miként érő gyümölcs. Szerény nagyon,
 Bár elszánt. Hajlik; sebje ha nagyon,
 Nem nyög, megértni s megbocsátni készen.

Utolsó kurta hajnalod letűnik,
 Oh ifjuság! Az örvény zajja szűnik,
 S némán suhan felém új partvidék...

Másféle hangok s ragyogások kelnek:
 A pihegése sok testvér-kebelnek
 S a könny, amely testvér-szemekben ég!

III.

JUTALOM.

Lelkem! mit ingasz élet-unalom
 S halál félelme közt? Hisz ami néked
 Fáklyád vala, már mind tövig leégett,
 S nincs semmi fény a puszta ugaron.

Mit habozol? Ma is, mint egykoron,
Csábít egy uj kaland reménye téged?
Nézd éltedet, e sívár düledéket
Két órjás fal között — csak néma rom!

Hiába vársz, hogy gyors villám-ütéssel
Csap rád a mennybolt. Hát mihaszna késel?
Ne kételkedj: nagy béke vár reád!

Hiszen neked már hányszor megmutatta
Sok hült tetemnek nyugodt arculatja,
Hogy a Halál beváltja a szavát!

DANTE.

I.

EGY ANGYAL MENT AZ ÚRHOZ . . .

Egy angyal ment az Úrhoz s szólt eképen :
«Csodát szemlélnék íme odalent :
Egy szűzi lélek az, mely megjelent
S egész idáig hint fel fénysugárt.

Kivüle nem hiányzik más az égben,
Mely most csak birtoklásáért eseng.
Csak őt áhitja valamennyi szent!»
Hanem az Irgalom pártomra állt.

Megértve, úrnőmért könyörgenek,
Ezt mondja : «Kedvesim! oh türelem még!
Reménytek hadd maradjon odalenn még,

Hol van, ki őt elveszteni remeg,
S ki majd poklokra száll s elmondja majd ott :
«Én láttam Őt, akit az Ég ohajtott!»

II.

URNÓM OLY BÁJOS . . .

Urnóm oly bájos, olyan szűzies,
Ha köszönésre válaszol az ajka,
Hogy aki látja, reszket, szót keres,
De nem találhat és fejét lehajtja.

Ő hallja, mint dicsérik, s tovamén,
 Szelíd alázatosság köntösében,
 S véled, hogy megmutatni föld színén
 Az ég csodáit, onnan jött le éppen.

Oly tiszta kellemet láthatsz ez arcon,
 Hogy átjár szíveden egy édes érzet,
 Melyet, ki őt nem látta, meg nem érthet.

S úgy tetszik, ajkiról édes lehellet
 Repül felénk és hordja a szerelmet,
 S azt mondja a szívünknek : hogy sohajtson!

III.

SZEMÉBEN ÁMORT HORDJA ...

Szemében Ámort hordja szívem hölgye
 S nemesbül minden, mire rátekint :
 Amerre elhalad, őt nézi mind,
 S kinek köszön, remegve néz a földre,

S hibái tudatátul összetörve
 Mély sóhajtással vált az arca szint.
 Hol ő van, tűn' az ember balga dőlyfe —
 Oh jertek, ünnepeljük, asszonyink!

Annak szívében, ki beszélni hallja,
 Édes alázatosság ver tanyát,
 Hogy százszor boldog, ilyet aki lát.

S milyen, mikor mosolyg kicsit az ajka,
 Azt el nem mondja sem szó, sem írás —
 Olyan csudálatos ez új varázs!

IV.

OH, TI KIK JÁRTOK ÁMOR ÖSVENYÉN.¹...

Oh ti, kik jártok Ámor ösvenyén,
Figyeljetek! Azt kérdem én,
Van-e oly bánat még, mint bánatom?
Oh fordítsátok fületek felém,
S megérti mindjárt ifju, vén,
Hogy mennyi kínkeservtől hányatom.

Ámor, irántam nagylelkű levén,
(Nem mintha megérdemleném!)
Oly dússá tette éltem egy napon,
Hogy sokszor mondták: «Ez ifjú legény
Mért jár oly vígan s könnyedén?
Minek örülhet ez olyan nagyon?»

Most mind e régi kedvem odavan,
Amely szerelmem kincséből fakadt,
S oly koldus lettem, hogy számon lakat,
Mert szólni róla szégyellem magam,

S utánozom az egykor dúsakat,
Kik rejtik ínségök, színleg vígan —
De ég a gyász keblök zugaiban
És gyötrött szívök majdnem megszakad!

¹ Úgynevezett kettős szonett (sonetto doppio). (Sémája aabaab, aabaab, cddc, dccd.)

EDMONDO DE AMICIS.

I.

EGY BÖLCSŐ MELLETT.

I.

Már arca három napja halovány,
A szeme is már oly bágyadva néz.
Anyját se kéri már, feje nehéz,
S a karja, nézd csak, hogy milyen sovány.

Szólj, orvos, mondj meg mindent igazán!
Csak nyiltan! Szívem minden rosszra kész!
Ne sirj, oh nőm; mit ér a könnyezés?
Jer, állj meg bátran férjed oldalán!

Komoly? . . . Nagyon? . . . Veszélyes hát a baj?
Ah, nyugtasd szívedet szívemre, nőm!
Ne zúzzon minket földre ez a jaj!

De nem! Nem bírom! Cserbe hágy erőm!
Adj könnyet, Isten! S irgalmazz nekem —
Én meghalok, ha meghal gyermekem!

2.

Mi fáj, fiacskám? Mozdulj végre hát!
Lehellj, tekints, mosolygj rám valahára!
Nem látod-é: megtébolyúl apád,
Nem érzed-é, hogy' éget könyje árja?

Oh asszony, hadd el már a jaj szavát!
 Orvos, segíts rajt... már a végét járja!
 Oh ládd, hogy' reszket minden tagja! Ládd,
 Mily megtört fényű dülledt szeme-párja!

Oh mire vársz még? Hárítsd a veszélyt!
 Tett kell ide, nem hímező beszéd!
 Próbálkozz'!... Nincs szived? Hát így hagyod?

De nem... bocsáss meg. Ládd, örült vagyok.
 De óvd meg a haláltul angyalom
 És lábaid porát is csókolom!

3.

Az arca mily fakó, mily hosszukás!
 Szegény fiacskám — már közelg a vég!
 Nem nézhetek rá... úgy megváltozék;
 Takard be képét — olyan mint a váz!

Alig lehel már; óh szentséges ég,
 Keblébe' már alig van dobbanás!
 Nézd, mintha már halott vón'; arca más —
 Szemét lecsukta — teste mint a jég!

Ah orvos! nőm! hát veszve volna minden?
 Hát meghal? Elviszik fiúkat innen?
 Hát sirba dobják? nincsen már remény?

Én mindenem! Fiam! S elveszteném?!
 Mondjátok: álom az, hogy vége lőn,
 Vagy itt loccsantom széjjel agyvelőm!

4.

Mi az? Remélsz még? Nem mondasz le róla?
 Csak szánalomból hazudod te ezt!
 Ha óra múlva majd eszmélni kezd,
 Ha arca pirosúl: az ég megójjja?

Oh hatvan perc még, mennynek alkotója!
 S oszt' lássam, mint száll rá örökös est?
 Tudom, megőrjít vagy a sírba veszt
 Vagy harminc évvel öregít ez óra!

Hát jó. Itt állok néma nyugalomba';
 Itt várom, karjaim keresztbe fonva,
 Míg gyermekemnek lelke tovaszállt.

És várd te is, imára nyitva szád;
 S ne kelj ki Isten ellen, angyalom,
 De térdepelj ide — parancsolom!

5.

Félelmes isten! Irgalmazz nekem!
 Im jó anyámnak szent nevében esdek:
 Ne vedd el ezt az ifju, gyöngé testet —
 Oh szánd, oh szánd vivódó gyermekem!

Ha könnyörülsz e nagy keserveken:
 Hűn s jámborul imádom majd kereszted,
 Bűnbánó, tiszta, szent életbe kezdek,
 Mindegyik eszmém jótevés legyen!

De szándokod ha rendületlen áll,
 Ha vége van: oh tedd meg, bölcs király,
 Hogy meg ne halljam ezt: csak *volt* fiad!

Oh legalább ez egy kegyelmet add,
 Hogy már ne értsem majd e szózatot —
 De legyenek akkor örült vagy halott!

6.

Szegény fiam: Te éltető erem!
 Te arcra, szivre angyal mintaképe!
 ...Hogy' nőtt már szöghaja, mint lágy selyem,
 Hogy' omlott fürtje homloka fölébe!

Hogy' elringattam kiseded bölcsejébe' !
 S ágyamba jőve, félig meztelen'
 Piros kis lábait mellemre téve
 Hogy' rugdalózott, hogy' játszott velem!

Fehér kis fészke mellett minden estén
 Hogy' álltam, elragadtan csüngve rajt'!
 Hány csókom égett rózsaszínü testén!

Hogy' váltogattam könnyet és kacajt,
 Danát, sohajtozást — míg térdre hulltam,
 Tengernyi szeretettől ittasultan!

7.

Oh tűnő látomás, hát ég veled!
 Oh hajnal-üzte ködkép, Isten áldjon!
 Csak percekig lebegtél, mint egy álom,
 Éltemnek puszta utjai felett!

Oh lelkem, még most sűrű éjjeled;
 Nem érted, mit tesz: el kell tőle válnom!
 Csak majd ha átlátsz e rémes homályon,
 Ha már e zsibbadtságnak vége lett!

Bárhoz leszek, szemem őt látja majdan,
 Bárhoz leszek, azt kérdi szótlan ajkam,
 Azt kérdi bús szemem, hogy hol van ő?

Hirnév, szerencse, boldogság, jövő,
 Dal, ifjuság — oh minden hasztalan,
 E bölcső mélyén minden halva van!

8.

Nem, nem hiszem! Te csalsz! Hiú vigasz!
 ... Esküdj' meg, orvos! Óh az istenért,
 Ne hasogasd szivem'! Mért ámitasz!
 Játékot mért üzöl velem, óh mért?

Ne higyj e jelnek! Óh hazúdik az!
 Agyrém, badarság, mit szivünk remélt!
 Hogy meg van mentve? Él? Óh hát igaz?
 Azt mondd: él? Eszem hát jól megért?

El tőlem, el most mind! Oh valahára
 Szakadjon bölcsőjére szemem árja,
 Rég visszafojtott égő könnyeim!

Nézd csak — gyügyög, mosolyg, oh már nevet!
 Szent isten, dícsértessék nagy neved —
 A fiam él! egész világ enyim!

II.

DIÁKSZERELEM.

Lenke kurta szoknyát, én kis zekét hordtam;
 Szőke volt és szép volt — csúfság én se voltam.
 Őt a skála gyötré, engem Homér verse,
 Azt, hogy «isten áldjon», gy-vel irtuk persze.

Tudj' isten, hogy' ébredt bennünk a kora láng,
 Amikor még játszva gyerekdalt dalolánk;
 Beléje ütődtem egyszer a sötétben —
 S megszerettük egymást rettenetesképen!

Híves árnyu berkek! hol üdvbe merülten
 Könyveimmel némán lábainál ültem:
 Kacsója ereit számlálva, csókolva,
 Büszkén mint egy király, s rabjaként hódolva.

Picike, azúrszín habos ruha fedte —
 Hogy' eszembe van még minden ránca, pettye!
 Karja lányillatát mintha még lehelném,
 Ajkam meg tapadna hosszú fürtje selymén!

Egyszer meg . . . a szél fútt s a fasornak árnyán
Kivillant a lába, fehérén mint márvány.
S e misztériumon, mely megnyílt előttem
Magános rejtekben, lázban tünelődtem.

S az nap óta dalra nyíllott ifju lelkem ;
Minden este «hozzá» himnust énekeltem —
Fűzfa-himnusokat — de hát ő mit értett?
Meghallgatta büszkén, s bezzeg nem ítelt meg.

Aztán fejecskéjét vállaimra hajtván,
Halkan, bánatosan panasz csengett ajkán :
«Ah mit ér, hogy szeretsz? Korán szállok sírba . . .»
S narancsot rágcsálva, reám borúlt sírva.

Máskor meg rám nézett s hosszan elmerengve :
«El fogsz venni?» szólott. «Esküszöm, óh Lenke!
Hogyha meg nem kérlek, ha lesz hívatalom,
Szidjon bitagnak az egész birodalom!»

Egyszer kimondottuk : tovább nem gyötrődünk
Holnap a sír szája hadd nyíljon előttünk!
Lenke szólt : «Megiszom két nagy üveg téntát!»
Én meg : «Belém döföm apám panganétját!»

Másnap ünnepeltük családi szentünket ;
Cukrászhoz vitt el a jó mama bennünket ;
S tervünk dugába dőlt — megvolt sebünk írja :
Két porció fagylalt, narancs meg vanílja.

Egyszer meggyülölve Lenke anyját, apját,
Szökést tervelgetve, vizsgáltuk a mappát.
S mivel rózsaszínre vala füstve Britthon :
Mefogadtuk mindjárt : «itt éljünk majd titkon!»

Regénybeli hősök példáján gyuladva,
Majmolgattuk őket szóba', mozdulatba' ;
Nem gondoltunk sokat prózai ebédrel —
Mit nekünk a hitvány, köznapias étel?!

Végre oszt' elunva csipetet és morzsát,
 Koplaló szerelem búbánatos sorsát,
 Tizennégy nagy zsemlyét magunkba temettünk —
 Tán olyan jóízűt azóta sem ettünk!

Zuhogó esőben anyádnak előle
 Hogy' lopódtunk egyszer fel a háztetőre,
 Ott ázva órákig széles sátor alatt,
 Mint meleg fészekben nyugovó madarak!

S hogy' leszegted fejed, búsan járva-kelve,
 Mint akit földre sujt iszonyu keserve,
 Csókomnak a nyomát rejtegetve, óva,
 Mely nyakadon pirult: virágszál a hóba!

S hogy' szepegtél, mikor tetten ért apácskád!
 Éppen ölelkeztünk — s ő hozta a pálcát:
 «Kölyök, ha jót akarsz, ne jőjj többet eléml!»
 Azt a szörnyű órát nem felejttem el én!

Hát, mikor tubákos körme közül futva
 Vén professzoromnak: épen fele utba'
 Felcsillant kötényed hófehér szalagja
 S ujjongásra fordult lelkemnek haragja!

Éjjel küszöbéhez sompolygtam vigyázva,
 Csukott ajtó előtt könyeimben ázva.
 Csókoltuk a zárat, ő bent én odakint,
 És a kulcslyukon át szálltak sóhajaink!

Gyermeki najvsággal néha nagy-ijedten
 Félretolt, amikor keblére siettem:
 «Kiméld becsületed!» kiáltá el magát,
 S lábait eldugta s bétakarta nyakát.

Egyszer meg így szóltam: «Ah oldalad mellett,
 Vélem, ezer titkos illatot lehellek!»
 «Jó pacsuli s olcsó!» eképen sohajta,
 «Szagold csak a kendőm, most is az van rajta!»

Kérdezgetett sokszor : «Egész szíved enyém?
Nem él-e benned egy eltitkolt *érzemény*?
Hidegen hagy, mondsza, mind az egész lányhad?
Tudod, én még eddig hű voltam irántad!»

Pajtási körében félrevonúlt mindjárt,
Holmi nagy dolognak sejtetvén a kínját :
S én az iskolánkban ha olvastam, írtam :
Vén roué módjára mosolygtam, blazírtan.

Sirtunk és nevettünk, esküdtünk, enyelgtünk,
Mig aztán lassankint egy esztendő eltűnt.
Boldogan és büszkén, lángolva és fázva,
Reménykedtünk vígan a jövődő nászba'.

Hej, de egy rút napon nagy levelet kapva,
Más helyre költözött Lenke édes apja ;
Fiatal szíveink titkos kötelékét
Pecsétes irással örökre eltépték.

Titkos kötelékét? Nem! A végső percbe'
Elárúltam magam . . . pityeregtem persze.
Apám a bunkóssal hamar odalépett — — —
Fedje sűrű fátyol ezt a szörnyű képet!

III.

GYEREKIRKÁK.

Gyerekirkák között lapozgatok ;
Mind piszkos, tépett, össze-visszagyűrt ;
Sok számtanpélda, mely nem sikerült
Malac, pojáca-rajz, étel-mocsok.

Kriksz-krakszokat firkált a nebuló,
Akad tányér-nyom is nem egy helyen,
Pár lap hiányzik is : alighanem
Löveg lett mind : kemény papirgolyó.

Ilyen az élet is : pár feladat,
 Mit elhibáztunk — itt-ott jó elébünk
 Egy-egy pojáca — könny is van gyakorta ;

Aztán mi is egy-egy lapot kitépünk,
 S nálunk is legszebb tetteink alatt
 Egy kissé látszik — a pecsenye foltja!

IV.

LÁTOGATÁS.

— Uram, bocsánat, hogy csak így, magam,
 Be sem jelentve, rontok ön elébe,
 S ily rossz gunyában — ah, de boldogan,
 Hisz hön sovárgom e napot tiz éve!

Csodálom a zsenit, mely önbe' van!
 Nem, nem hizelgek... ne szakitson félbe...
 Bár nem fejezhetem ki sehogyan,
 Hogy önt olvasva, mily nagy lelkem élve!

A stílje olyan könnyed, oly remek,
 Dala oly édes, kedves ária...
 Bizony szerették önt az istenek!

Csak költsön! S tartsa meg mindég a rangot,
 Amelyen áldja önt Itália!
 ... Pardon! nem kölcsönözne ötven frankot?

VINCENZO FILICAJA.

ITÁLIA.

Itáliám, kinek megadta végzet
A szépség átkozott ajándokát
— Gyász-hozományt, mely csak jajt hoz reád
S már homlokodra bú-redőket vésett —

Bárcsak kevesb vón' rajtad az ígézet
S volnál erősb, hogy félne a galád,
Vagy ne szeretne úgy, ki most ha lát,
Majd olvadoz — de gyilkos harcra késztet!

Az Alpesekről, mint az áradat,
Reánk talán nem törne most a had
S a gall barom a Póbul vért nem innék

Nem látnám, más acélját hordva mindég
Hogy' vérezel sok idegen csatán —
S győzettel s győzve rab maradsz csupán!

ANTONIO FOGAZZARO.

A VELENCEI SZENT-MÁRK-TEMLOMBAN.

Hideg a lelkem, mint te vagy, oh Dóm.
S e sok aranyló mozaik-alak
Mintha a fantomoknak mása vón',
Mik szívem sírboltjában rajzanak,

Ott, hol szerelmem fekszik, hallgatag,
S miként kincstárad, hasznót nem hozón.
Az Ideál előtt ég lámpa csak,
S buzgón csak ahhoz esdekel a szóm.

Olykor nyilik az ajtó s bebocsát
Egy kis napot, a lagunák szagát,
S belép egy asszony, komolyarcu, néma . . .

Lelkembe is beröppen néha-néha
Kis életkedv, mely elszáll hirtelen,
S egy édes arc, mely ott marad velem.

LUCIANO FOLGORE.

ÉJJELI ŐRS.

Éjjeli őrs odafönn,
Hallgatagon,
A mostoha sziklakövön.
Husz év, haloványszinü arc,
Lázas gyerekszemek,
Kéz, mely szorítja a puskát,
És gondolatok, tovalengve
Az éjjeli végtelenbe.

Viadalba' telt nap után
Ólmos kimerültség
Kézben, lábban ;
Köröskörül meg a szender,
Mint bársonyos kísértő
Simogatja a pillát
Némán, lágyan.

És víziók foszlányai
Suhannak a szem elé :
Sok lomhán szállongó alak,
Sok arcél, fáradt, álmatag,
Ábrázatai a szenvedésnek
Bizonytalanúl tovainganak.
S most íme a szender csábja!
Milyen édes volna szunnyadozni
Akár ilyen köves ágyba'!
S a lábak már rogyadoznak
A zsibbadásnak terhe alatt . . .

De zúg a fenyűnek ága,
 De friss fuvalom
 Repül át a szőke hajon
 S egy percre tova fujja
 A földre huzó nagy súly ködét,
 S a felriadó akarat
 Merevvé váltja újra
 Vonalait az őrsnek,
 Kit oda tett a hon.

Nem!
 Tág szemmel néz megint
 A sötétbe, mely körülötte ing.
 Ott hátul az ellen.
 Űgyelni kell, figyelni kell,
 Fülelni kell,
 Mindig résen!

Ám újra fölszáll
 Az álom füstje:
 Hulló csillag miriádja,
 Messzeségnek zöldszinű fátyla
 S kusza gondolatok:
 Az anyja, ki bizonyára viraszt...
 A kút...
 És hall zokogó panaszt,
 Egy társát látja, ki elbukott
 (Golyó találta szíven)
 S lát két gyereket
 Az udvar végiben,
 S előtte van egy majoránna is,
 És messze, messze,
 Egy lány, fehér ruhás,
 És mint a patak vize, friss...

Oh végre!
 Léptek nesze, kavics-gurulás,
 Majd halk susogás:
 S szegény, odaáll a helyedre más.

Te meg lemehetsz pihenni,
Gondolva az édes anyádra
S köszöntést küldve az olasz vidéknek,
Mely messzi van, odalenn
Túl ama bús hegyeken,
Mik olyan kékek . . .

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

UGO FOSCOLO.

A SÍROK.

— Pindemonte-hez. —

A ciprusoknak árnyán s hamvvederben,
Amelyre könny hull, a halálnak álma
Kevésbbé súlyos tán? Ha már a Nap
Számomra nem termékenyíti többé
Az állatok s növények szép családját,
Ha már előttem táncot csábitóan
Nem lejt jövődő óráknak sora,
S nem hallhatom már éneked, barátom,
S a benne lengő bús harmóniát,
Ha többé meg nem csendül már szivemben
A szüzi múzsák és Ámor szava,
Mik kóbor éltem' egyedül vezérlik:
Vesztett napok helyett mit pótol egy kő,
Mely elkülönzi csontjaim azoktól
A számlálhatlanoktól, akiket
A halál földbe vet és tengerárba?

Igaz, oh Pindemonte, a Remény is,
Legutolsóként, távozik a sírtól
S a feledésnek mindent beföd éje.
Van egy erő, amely mozgásba' tart
S átformál mindent. S az embert s a sírját,
S végső tekintetét, és földnek, égnek
Akármilyen erekléit az Idő
Mind megmásítja ...

Am idő előtt
Miért irigyenők meg minmagunktól
Illúziókat, mely végünk közelgtén
Megállit Disnek kapuja előtt?
Nem élhetünk-e eltemetve is,
Ott hol nem szól a nap harmóniája,

Ha fölkelthetjük azt a mieinkben,
 Kik kedves gonddal fölkeresnek ott is?
 Az emberekben égi adomány
 A szerető szívek ez egyezése.
 Holt pajtásunkkal így vagyunk mi együtt,
 S ő is velünk, ha kegyesen a föld
 Mely gyermekül fogadta s fölnevelte,
 Már végső menhelyet adott neki
 Anyai keblén és szentelt porát
 Megóvjja attól, hogy zápor ne mossa
 S a tömeg lába ne tiporja szét ;
 S ha őrzi a nevét egy kődarab,
 S vigasztalóként hint fölébe árnyat
 Egy nyájas, illatos virágu fa.

Csak annak bús a sírnak nyúgodalma,
 Szeretetet ki nem hagy örököl.
 Ha láthat akkor is : szemlélheti,
 Mint bolyg a lelke lenn az Acheronnak
 Jaj-csarnokaiban, vagy mint takarják
 Az égi bűnbocsánat szárnyai ;
 De hamván puszta rög csalánja nő,
 Hol gyászoló asszony nem rebeg imát,
 Hol vándor sohse hallja azt a sóhajt,
 Mit a természet küld fel a sirokból.

S most mégis törvény zárja el a sírt
 A részvevő szemektől, s elvitatja
 A holttul a nevét.¹ Sírbolttalan
 Pihen ma, Thália, fölkent papod,²

¹ Ugo Foscolo abból az alkalomból írta ezt a költeményt, hogy 1806-ban törvény jelent meg Lombardiában, mely szerint a halottakat csak a közös temetőben szabad eltemetni, egyforma, jeltelen sírokba.

² Az a költő, akit Foscolo szerint abban a Milánó melletti kis hársfa-ligetben kellett volna eltemetni, melyben legszívesebben üldögélt, Giuseppe Parini, aki az «Il giorno» című szatirikus költeményében éles gúnnyal ostorozta az akkori lombardiai nemesek léha életmódját. Őket mondja «Lombardia Szardanapáljainak».

Ki szűk lakában, csak téged szeretve,
 Nevelt babérfát, koszorúzni fődet,
 Te meg mosolygva díszítéd dalát,
 Amelyben csipkedé Lombardiának
 Sardanapálját, kinek mi se kedves,
 Csak ökrei bógése, amelyek
 Ticino s Adda partján legelésznek
 És lomha életének tápot adnak.

Szép Múza, hol vagy? Nem leng illata
 Ambróziádnak, istennői voltod'
 Mely jelzi, most e fák közt, ahol ülve
 Sohajtozom szülőtanyám után.
 Te itt mosolygtál rá e hárs alatt,
 Melynek morajló galyja mintha sírna,
 Mert nem borúlhat urnájára annak,
 Akinek hús árnyékot nyujta egykor.
 Tán a tömeg-sírok között bolyongva
 Keresed a Parini szent fejét?
 E város, mely pazérul idecsalja
 A férfiatlan kántálók raját,
 Neki nem ad követ, írást, sem árnyat ;
 S tán csontjait bevérzi egy latornak
 Leszelt feje, aki a vérpadon
 Fizetett bűnök ocsmányságiért . . .
 Halld, hogy' kotor gyökér meg törmelék közt
 A kóbor eb, amely a sírokon
 Kószál és éhesen üvöltözik!
 Nézd, hogy' bujik ki egy-egy koponyából,
 Hová a holdsugár elől rejtőzködék,
 A búbosbanka s röpdös szanaszerte
 A gyászmező keresztjei között,
 S a csúf madár, keservesen huhogva,
 Hogyan vádolja a sugarakat,
 Miket a csillagok szánóan ejtnek
 Az elfelejtett sírhalmok fölé!
 A szennyes éjszakától dalnokodnak
 Hiába kérsz, oh Múza, harmatot.

Holtak fölött nem nő virág, ha őket
Dicsérő szó s bús köny nem tiszteli!

Mióta nász, biráskodás meg oltár
Rászoktatá az egykoron vad embert,
Hogy szánja önmagát és társait,
Az élők ártó légtől s állatoktól
Óvták a roncsokat, örök cserével
Miket a természet más létre szán.
A sír a multnak tanusága lőn
S oltára az utódnak; és a sírból
Felelt a házi Laresek szava,
S szent volt, esküdni az ősök porára.
S a kegyelet s a honfiú-erények
Meg is őrizték sok évszázadig,
Bár más-más szertartással, e szokást.

Nem mindig volt a templomokba' sirkő
Palló gyanánt, s nem bántá a könnyörgőt
A tömjénszagba elvegyült halott-szag;
Csontvázkép sem tett bússá annyi várost;
Alvó anyák álmukból nem riadtak,
Mezitlen karral óva csecsemőjük
Kedves fejét, hogy őt is föl ne keltse
Hosszú nyögése valamely halottnak,
Ki vásárolható imát kíván
Utódjítól. De cédrus-, ciprusok
Telíték illatukkal a zefírt
S örök emlékül örököld galyakkal
Borultak az urnákra. Drága vázák
Gyűjték magukba a könnyecseppeket,¹
S mivel a haldokló napot keresgél
S végsőhaját a tűnő fénybe küldi:
A jó barátok napsugárt szereztek,
Legyen fénylő a földalatti éj.

¹ Célzás a legtöbbször a sírra helyezett halotti vázára, melybe a gyászolók behullatták könnyeiket, alább pedig a sírboltokba tett mécsesekre.

Tisztító hullám folyt egy-egy patakban,
 És amarántot s violát növelt
 A gyász rögén. És aki ott leült,
 Tejet áldozni¹ s elbeszélni búját
 A drága holtnak: ott illatba' fürdött,
 Minő Elysiumban leng csupán.

Kegyes bohóságból a britt szüzeknek
 Kedves ma is sok város-széli sirkert,²
 Ahova anyjuk dombja vonzza őket,
 S hol imádkoznak, a jó szellemek
 Hozzák a hőst haza, győztes hajója
 Fő-árbocát ki levágatta s abból
 Faragtatott magának szép koporsót.

De ott, hol szunnyadoz a hősi tettvágy
 S a lét irányítója csak a félsz
 S a nagy vagyon: csak üres cifraság,
 Csak a baljóslatú Orcus jele
 Akármi oszloptörzs meg kőszobor!

A tudós, pénzes, birtokos tömeg,³
 A szép Olaszhon díszé meg esze,
 Körülhizelgett palotáiban
 Már életében is sírboltba' fekszik
 S a dicsősége csak a címere.
 Nekünk nyugodt tanyát adjon halálunk,
 Hol végre szűnik sujtani a sors,
 S ne kincset hagyjunk örököül, de példát,
 Hogy szívünk forró volt s dalunk szabad dall!

¹ Halotti áldozatnál szokás volt tejet önteni a sírra.

² Sok angol városban kedvenc sétahelye a lakosság-
 nak a külvárosi temető. A hős, akiről alább szó van,
 Nelson.

³ Gúnyos célzás arra az olasz köztársasági törvényre,
 mely három választói testületet szervezett: egybe két-
 száz tudós, író és egyházi férfiú tartozott, egybe kétszáz
 kereskedő, egybe háromszáz földbirtokos.

Nemes tettekre gyujt bátor szívet
 A bátor szív urnája, Pindemonte.
 S a vándor szentnek nézi azt a földet,
 Hol ez van. Én, meglátva azt a boltot,
 Hol ama Nagynak teste nyúgoszik,¹
 Ki az uralkodóknak jogaráról
 Letépte a babért, s leleplezé,
 Hogy rajta mennyi könny van s mennyi vércsep,
 S azét, aki Rómában új Olimpost
 Emelt az égieknek, és azét,
 Ki látta, száz világ kereng az űrben,
 A nap meg mozdulatlan süt reájuk,
 S ki így a szárnyaló elméjü brittnék
 Szabaddá tette a menny útjait :
 Így szóltam : «Boldog város, melyet éltet
 Az üde szellő és a sok patak,
 Miket az Appennin hágói küldnek!
 Örülve levegődnek, tiszta fénnel
 Árasztja el a hold szüretelő
 Vig halmaid, és népes völgyeidből,
 Házakból és olajfa-ligetekből
 Milljó virág küld tömjént fel az égbe.
 Elsőnek hallád azt a dalt, amelyben
 Vigaszt talált a számüzött ghibellin ;²
 Te adtad a szülőit és a nyelvét
 A múzsák édesajku lantosának,³
 Ki Hellas s Róma póre Ámorát
 A legtisztább lepellel ékesítvén,

¹ A firenzei Santa Croce-templomban nyugvó nagy férfiak, akikre itt a költő céloz: Machiavelli, aki az *Il Principe*-ben megmutatta, mily erőszakos eszközökkel szerzik meg hatalmukat a fejedelmek, aztán Michelangelo, a Vatikán építésze, végre Galilei, előfutára Newtonnak.

² Dante, ki némelyek szerint már Firenzében kezdte költeni az *Isteni Színjátékot*.

³ Petrarca, aki nem született ugyan Firenzében, de szülei odavalók voltak.

Az *égi* Venus szűz ölébe tette! ¹
 S még boldogabb, mert *egy* templomba gyűjtve
 Te őrzöd glóriáink — hisz ma nincs más,
 Mióta rosszul óvtak Alpesink
 S a forgandó szerencse elrabolta
 Kardunk és kincsünk, oltárink s hazánkat,
 S nekünk más nem maradt meg, mint az emlék.
 Ha új dicsőség szép reménye csillog
 Lelkes szivek s Itália elé:
 Innen merítik csak! Vittoriót is ²
 Gyakorta ihleték meg e kövek.
 Haraggal hona sorsán, szóttlanúl járt,
 Ahol az Arno-part legelhagyottabb,
 És vágyódón tekintett égre, földre.
 S hogy semmi élő el nem üzte gondját,
 Ottan pihent a komorlelkű dalnok,
 Arcán halásápadtság és remény.
 Ma ő is itt van, más nagyokkal együtt
 S hamvában is a hon szerelme ég.»

Igen, egy istenség szól itt mihozzánk
 E szent békéből: az, mely Marathonnál,
 Hol hősök sirját szentelé meg Athén,
 Tüzelte Hellas erejét s haragját ...
 Ki Euböa tengerén hajózott,
 Láthatta akkor, távoli homályban
 Miként szikráznak kardok, sisakok,
 Száll máglya-füst, fénylő vas-vértezetben
 Mint rontnak árnyak, viadalt keresve.
 S a borzadalmas éji csenden át
 Hogy' zúgott a falanksz, búgott a kürt,
 A haldoklónak vasfövegén át
 Iramló ménnek hogy' száguldozának
 S vegyült jaj, harci himnus, Párka-ének ...

¹ A régiek kétféle Venust különböztettek meg: a mennyei és a földi (érzéki) szerelem istennőjét.

² Alfieri, a nagy tragédia-költő, ki élete utolsó esztendejét Firenzében töltötte.

Boldog vagy, Hippolit, hogy ifju korban
 Jártad be a szelek tág birodalmát!
 S kormányosod ha az egéi tenger
 Szigetin túl irányozá hajód:
 Hallhattad, mint dörg Hellespontus öble,
 S elképzelhetted, hogy' vivé az ár
 Rhoetumba, Ajax csontjai fölé
 Achilles fegyverit...¹ A nagy sziveknek
 A halál méltókép oszt glóriát;
 És sem ravaszság, sem királyi kegy
 Nem tarthatá Ulysses birtokában
 A prédát, mit a kósza gálya-tatról
 Elvitt a Neptun-felzaklatta hullám!

Oh engem, akit űz e kor s a hirtű,
 Sokféle nép közt jární menekültként,
 Az eszme-keltő múzsák hívjanak,
 A multak hőseit hogy földidézzem!
 Ők ülnek örként a sírboltokon;
 S ha az időnek szárnya elseperte
 E sírboltoknak romladékit is:
 Dalukkal ők viditgatják a pusztát
 S ők győznek száz évezred némaságán!

Ma is, a megszántatlan Trója földjén
 Egy hely örökös fénnel tündököl:
 A nimfáé, kit eljegyzett Zeus,²
 S ki ennek szülte azt a Dardanust,
 Ki által Trója lett s Assaracus,
 Az ötven nászágy s Julus ivadéki.

¹ A görög vezérek Achillesnek Hektor vérétől nedves pajzsát Odysseusnak ítélték, de mikor az hajótörést szenvedett, a hullámok a pajzsot Ajax sírja fölé sodorták.

² A mythos szerint a trójaiak ősanja egy Elektra nevű nimfa volt; ennek fiától, Dardanustól származott Assaracus és később Priamus, a híres ötven fiú atyja, valamint az Aeneas fiától, Julustól *julius*nak mondott nemzetség.

Mivel midőn Elektra jönni hallá
 A Párkát s az lehvta őt a napnak
 Élet-legébül az Elysiumba,
 Zeushoz ekként szólt bucsú-fohásza :
 «Ha kedveléd a fürteim s az orcám
 És édes virrasztásink, s ha a sors
 Nékem nem enged semmi jobb jutalmat :
 Legalább nézz le égből rám a holtra,
 Hogy fenn maradjon Elektrád hire!»
 E szókkal mult ki. És felsirt Olympus ;
 Zeus bólinta halhatlan fejével,
 S ambróziát hullatva rá hajából,
 Szentté tévé a lány testét s a sirját.
 Ott nyugszik Erichtonius,¹ pihen
 Az igazságos Ilus hamva is ;
 Zilált-hajún ott esdekelt sok asszony,
 Az ura vesztét elhárítani ;
 S Cassandra is, midőn valamely isten
 Megjósoltatta véle Trója vesztét,
 Ott járt, az árnyakat dallal köszöntve,
 És odavitte unokáit is,
 A bús panaszt hogy ők is megtanulják.
 Sohajtva így szólt : «Oh ha lesz idő,
 Mikor Argosból, hol a Tydeusfi-
 S a Laertesfinak csikósi lesztek,²
 Az ég ide hágy jönnötök : hiába
 Keresitek majd itt hazátokat!
 E Phoebustól emelt falak romokban
 Füstölgenek majd! Ámde e sirokban
 Tovább lakoznak majd Penatesink ;
 Az égi kegy a multak nagy nevét
 Megóvjá nekünk a nyomorban is.
 S ti pálmák és ti ciprusok, miket
 A Priamus-menyek ültettek el
 S mik nőni fogtok (ah! már nemsokára

¹ Dardanus fia volt ; Ilus pedig Dardanus unokája.

² A gyermekeket rabokul hurcolták Görögországba, ahol Diomedes és Ulysses lovait kellett legeltetniök.

Az özvegyek könyjétül áztatottan!)
 Védjétek az apáim! S aki bárdját
 Majd távol tartja ez áldott galyaktól:
 Rokonnak vesztét ritkábban sirassa
 És szent kezekkel érinthessen oltárt!
 Védjétek az apáim! Láttok egykor
 Ósrégi árnyéktokban tévelyegni
 Egy vak koldust,¹ ki majd tapogatódzva
 Megy e sirok közé, urnáikat
 Hogy átölelje s kikérdezze őket.
 Majd fölsohajtanak e titkos odvak,
 S majd elbeszéli ez a temető,
 Mint pusztult el kétizben Ilion,²
 S a néma tájon mint kelt kétszer ujjá,
 Hogy még szebb préda jusson egykoron
 A végzet-küldte Peleus-fiaknak.
 S a szent vates majd vigasztalja dallal
 Ama bús lelkeket, és mindenütt,
 Hol földet csókol Óceán apánk,
 Argos vitézit halhatatlanítja.
 És téged is, oh Hektor, megsiratnak
 Mindütt, hol könnyet érdemel a vér,
 Mely a hazáért omlott; megsiratnak,
 Amig csak nap süt földi szenvedésre!

¹ Homért.

² Egyszer Herakles, másodszor az amazonok dúltak fel.

GIUSEPPE GIUSTI.

I.

SANT' AMBROGIO.

Mélt'ságos Úr! Magában düht fakaszt,
Hogy versikéim néha csúfolódnak,
S ha pellengérre állítom a gazt :
Legottan elmond bűsz osztrák-falónak.
Nos hallja hát, mi történt meg velem,
Hogy a minap, egy vídám reggelen,
Oda vetődtem, Milanóba' járva,
Szent-Ámbrus régi-régi templomába.

Egy ifju kísért el, kinek az apja
Bizony veszélyes egy ábrándozó ;
Írt holmi könyvet is, nagy hírre kapva,
Amelybe' «Jegyesek»-ről foly a szó.
Nem olvasott egy sort se még belőle?
Ugyan! !... No persze : drága agyvelője
Sok más, nagyobb, dicsőbb dologba fárad —
Az ilyesekre nézve rég kiszáradt!

Belépek, s íme ottbenn mit lelek?
Két század északról került bakát.
Horvátok voltak meg cseh emberek,
Kiket szőlő-karónak hoztak át.
És úgy is álltak, mint karók : nyugodtan,
Mint hogyha csak parádé volna ottan ;
Az Úr elébe is glédába' mentek,
Mogorva-képű, kóc-bajszú fa-szentek!

Hátul maradtam ; mert hogy hirtelen
 Megláttam azt a népet ott : valóba' —
 Undor fogott el — ollyas érzelem,
 Melytől ön «hívatalbul» meg van óva.
 Lehem fogyott . . . oly bűzös volt a lég . . .
 Azt hittem, mindütt faggyúgyertya ég,
 És hogy — bocsánat, mélt'sás nagy uram —
 Az oltárkép előtt is faggyu van.

De mialatt beszentelé a pap
 Szimbolumát a misztikus kenyérnek :
 Egyszerre lágyan a fülembe csap
 Egy édes dallam . . . katonák zenélnek.
 S a harci trombiták úgy csengenek,
 Mint hogyha bánkodók esengenek,
 Miként ha nemzet, nyögve vas-bilincsen,
 Elsírná, mije volt és mije nincsen . . .

Egy Verdi-féle kórust játsztak el :
 A szomjazó lombardok himnuszát.¹
 Hány honfi-szívnek mélyét rázta fel
 E dal : «Ki otthonából elhozád . . .»
 Azt kezdtem hinni, ki vagyok cserélve,
 S a durva, bamba idegen helyébe
 Olasz terem . . . S hallgatva a zenét
 Önkénytelen közelb s közelb menék.

Hiába . . . elfogódtam egy kicsit . . .
 Olasz dal . . . s jól fújták ez emberek,
 S ha a művészet mondja néki : «csitt!»
 A bosszuvágy bizony elszendereg!
 De mihelyest a kardal véget ért,
 A régi düh szivemben újra élt.
 S ím, mintha csúffá vágytak volna tenni,
 Most énekelni kezdett valamennyi.

¹ Verdi «A lombardok» c. operájából.

Egy régi német ének dallama
 Szállt lassu, lomha szárnyal fel az égnek ;
 Az ember mintha gyászdalt hallana,
 Oly tompa, bús, kesergő volt ez ének.
 Szívembe' most is él visszhangja még . . .
 S csodáltam, hogy e durva csőcselék,
 E jöttment bábok lelke mélyiben
 Ily érzés, ily harmónia pihen!

Mit kis fiúként zengtem hajdanán,
 E bús imában sok dal összerezgett ;
 Régente kedves ajkról hallgatám —
 S most bánatom közt ím szívembe reszket.
 S lelkembe' csönd és béke vágya támad,
 S előttem látom újra jó anyámat,
 És látom enmagam száműzve messze —
 Ki tudja hol, szilaj kétségbe esve . . .

Az ének elhal. Én tünődve állok
 S agyamban édes eszmék rajja forr ;
 Elhozta őket reszkető királyok,
 Ki szlávot és olaszt egyként tipor,
 A tűzhelyüktől, mert kedvet kapott,
 Hogy rabbal őriztesse a rabot.
 Mint telelőre űznek marha-csordát,
 Úgy jött ide közénk a cseh, a horvát!

Vas-karral zordon létre leigázzák,
 S így él, ahol a nép gunyolja, sérti ;
 Vakon szolgálja a szemes lopását,
 Amelyből haszna nincs — tán meg sem érti!
 A gyűlöletnek köztünk és közöttte,
 Amely a lombard s német nép örökje,
 Egy örvend, egy : mert trónja azon épül,
 Hogy mindig elfordúljon nép a néptől.

E sok szegény fi, itten kóborolva,
 Hol nincs, ki néki egy jó szót is ad,
 Ki tudja, hogy nem küldi-é pokolba,
 Csak úgy mint én, a principálisát?!

S ekkor . . . ha nem futok ki rögtön onnan,
 Biz isten, átöleltem volna nyomban
 A mogyorófa-pálcás nyurga káplárt,
 Ki ott elől faszent módjára strázsált!

II.

BÉKÉS SZERELEM.¹

Baj, baj, fiam, hogy az idegeink
 Meztlenek s ah: rángnak szakadatlan!
 Mily boldog az, milyen vigan tekint,
 Kinek idegje «takaró» alatt van:
 A zsír, amely fölötte szétterül,
 Elrejtí köd meg forró szél elül.

Ki élő barométerum, mint magunk,
 Imé hová jut, bármikép szeretve!
 Érzékenyek, sértékenyek vagyunk
 Elrontva kedvünk minden percenetbe:
 És minden árva csók valamikor
 — Előbb avagy utóbb — torkomra forr.

Ez a komédia, szép kedvesem,
 Vagy nem sokáig tart, vagy rossz a vége.
 S hogy meg ne bánjuk majd keservesen,
 Találjunk írt, hogy szent legyen a béke.
 Te váltig hajtod: szenvedsz; én is ám! . . .
 Edzzük magunkat kissé, tubicám!

Ma ellenképül és tán gyógyszerül
 Sohase nyugvó szívünk nagy bajára,
 Mesélek majd egy boldog pár felül,
 Amelynek békén foly szerelme árja,
 Mely első csókja óta összefér,
 Mint gorgonzóla-sajttal lágy kenyér.

¹ Részlet az Amore pacifico c. hosszabb költeményből.

Fél emberöltő óta tart hevük :
 Imádják egymást, csakhogy észszerűleg.
 Taddeo s Veneranda a nevük —
 Jó telt szavak, ugy-e, jó gömbölyűek?
 Aminthogy igazában ilyenek
 Jól táplált emberekhez illenek.

Valódi farsang-szimbolum a nő :
 Egy szende képü, lomha testü donna ;
 Olyan, minő egy tyúk, mely nagyra nő,
 Mert rizs-szemekkel tartja jól a konyha.
 A mozdulatja mind így esdekel :
 — «Csak lassan!» — s mindene flegmát lehel.

Tádéja meg — ez oszt' az igazi! —
 Nagy B betűnek látszik véges-végig.
 Aféle fejbólintó vén csacsi,
 Kit a világrend szörnyen kielégít.
 Jár, mint a pulyka, közbe' széttekint,
 Egyet szuszog s tovább döcög megint.

Különben tisztességes emberek
 És mindakettőjükhöz szó se férhet ;
 S ajkukról bölcsesség bár nem pereg
 (A háj s a bölcsesség ritkán fivérek)
 Tiszták, üdék, mondhatnám csinosak,
 Mit fajtájukban ritkán látni csak.

Szép kényelemben látják egymást,
 Mindennap délelőtt meg alkonyatkor ;
 Tárgyalnak konszomét meg ananászt,
 Beszélnek sok másféle jó falatról ;
 Ha tél van, a kályhát dicséri Tádé,
 Témája nyáron fagylalt s limonádé.

Igy szól a hölgyhöz, amidőn belép :
 «Hogy' vagy fiam? Étvágyad úgy-e rendbe?»
 «Csak megvagyok, barátom, mint előbb!»
 «Hogyan aludtál? jóízűen nemde?»

«Tizenegy óra hosszat, kedvesem,
Álmodtam véled is, mint rendesen.»

És oszt' elüldögél órákon át,
S bizony nagy ritkaság, egy szót ha szól is.
Nagynéha ásít egyet, jókorát,
És mintha bonbon volna vagy rozsólis,
Oly élv neki e csöndes telehold-kép,
Mely oly apathikus, de néki oly szép!

A langyos vérü delnő azalatt
A kanapén ül, kötéssel kezében ;
S míg félóránként egy szemet halad ;
Rá-rásomolyg bonfordijára szépen.
És közbe-közbe aztán kérdezi :
«Nem tetszik egy pohárka xéresi?»

Mert néki nem kell ám száz karperec ;
Üveg, tűtartó, flaska nála nincsen,
S ez a sok «nipp», amit te úgy szeretsz,
E száz haszontalanság, mit te, kincsem,
Szekrénybe rakogatsz, asztalra téssz,
S amire annyi pénzed odavész.

Jó háziasszonyképen ösmeri
A maga gusztusát s a kedveséét ;
Pincéje jó flaskákkal van teli —
Dehogy rajong hiú csecsebecséért.
Kitesz likőröket, vajas kalácsot,
Hogy «szárazon» ne folyják mulatások.

S ha jó az alkony s más ifjú legény
Megy, hölgyét a komédiába víve :
Még egyre nyugszik lágy kerevetén
S rágcsálva kötöget Taddeo híve.
«Esik?» «Nem a'.» «És hány az óra már?»
(Itt egyet ásít) «Épen nyolcra jár.»

«Már nyolcra? most öltözködöm.» «Helyes.»
 «De majd unatkozol magadba', árván!»
 «Sebaj ; csak öltözz.» «Mindjárt vége lesz.»
 (S mindkettő mozdulatlan, mint fabálvány.)
 «Hány óra már?» «Kilenc.» «Megyek legottan,
 S öltözködöm!» Mond és marad nyugodtan.

«Milyen ruhát vegyek fel? A lilát?»
 «Jó, vedd fel azt.» «Hogy' menjek? A köpenyben?»
 «Menj abba', édes.» «Igazán? De ládd,
 Megizzadok majd!» «Akkor hát ne menj benn'!»
 És újra csend. «Hm, mennyi az idő?»
 «Tíz óra rég elmúlt.» «Ah, rémitő!

De merre is van az a szobalány?
 Ah! már a szindarabnak vége lészen!»
 «Biz úgy. No elmegyünk máskor talán!»
 «Jó. Most együnk hát. Már a téa készen!»
 S mint ebben, úgy haladnak más dologban —
 Mindég e széditőn sebes galopban.

Szeszély, makacsság, mérges szóviszály
 Frigyüknek boldogságán sohse dúlhat,
 Ónáló a gyanú elszundikál,
 A féltékenykedés kompótba fúlad.
 Amor, ha minden dolga véget ért,
 Nálók pihen — kis trakta kedveért.

Az Emberszólás — ah, mert nagy hibád,
 Hogy rólam mindent elhiszel, akármí! —
 Próbálta már, hogy egy kis galyibát
 Közöttük is lehetne-é csinálni,
 S álmukból fél órát elcsípni majd?
 De nálók bezzeg nem lelt jó talajt.

Az agyarát hiába fente ki
 Élesre mint a tű, s láb-hosszuságra.
 Jó mélyre marni meg nem engedi

A vastag háj-rétegnek akadályja :
 Szívökbe nem hatolt egy csöppnyi mérge —
 Négy ujj hibázott még, hogy azt elérje!

Képzeld csak, egyszer holmi vén szatyor
 Azt súgta bé az asszonynak fülébe,
 Hogy Tádé hűtlen, csábító lator,
 Ki titkon kedvest tart — már három ével
 S megmondta néki, azt a valakit
 Hogy' híjják, sőt még azt is, hol lakik!

De Veneranda így szólt: «Mit akar!
 Csak nem kívánhatom, ne is mulasson?
 Hadd szórakozzék, amíg fiatal!
 Azt fájlalom csak, kedves Trézsi asszony,
 Hogy olyan szörnyen messze házba mén —
 Oldalnyilallást kaphat a szegény!»

Máskor meg' intik Tádét: «Jaj neked!
 Nem látod, mit tesz Veneranda? Vak vagy?
 Cicisbeót tart a hátad megett!
 Megcsal s a szeretője az a hadnagy,
 Ki szembe' bókol néked melegen —
 De szarvakat növeszt a fejedén!»

«Ne mondd! szól Tádé, Carlo odajár?
 A Carlo! testi-lelki jóbarátom!
 De hát ilyesbe' titkolódnai kár!
 'sz ily embert jól esik körébe' látnom!
 Oly víg fiu! Jaj, hogyha hallanád:
 Megértenéd a hölgyem hajlamát!»

És évről-évre lassan, csendesen,
 Ilyen tempóban élnek és szeretnek.
 S majd egykor mindakettő bent lesz
 Sorai közt a Matuzsálemeknek!

ARTURO GRAF.

REMÉNY.

Meg nem mozdulva, komoran, sötéten,
Terül el a mérhetlen tengerár ;
A hold a fénytelen üveglap-égen
Valami bűvös csillogásba' jár.

Halott hullámok közt valami szikla
Emeli hátát, óriás, fakó ;
S egy rémes szörnyeteg néz szét a sikra,
A falánk mélységből felbukkanó.

A barna szirten, néma nyugalomban,
Egy brigg hever ; s nem tudja senkisem,
Hová való ; nem tudja senki, honnan
S mi vészek űzték erre a vizen.

Sötét a teste ; nagy lőrésen átal
Ágyúcsövek leskódnak mereven ;
Kötelei, a karcsu árbocfákkal,
Kusza rajzzá szövődnek az egen.

A briggnak orrán vágyn néz a partra
Egy fényes sárgarézből vert szirén,
Mellette, vastag lánc-szemektől tartva,
Horgony függ, majdnem már a víz színén.

Az iránytűje még mutatni bírja,
Észak felé az ösvény merre mén . . .
Arany betűkkel van a tatra írva :
REMÉNY . . .

CONTESSA LARA.

A KÜSZÖBÖN.

Súlyos vitája volt a férfinak s a lánynak.
Amaz gyanusító, sértő szavakra kelt,
S merően nézte azt, akivel feleselt,
Minthogyha várta vón', hogy így szól majd :
[«Bocsánat!»]

Emez Júnó-fejét csak rázta, s nem felelt,
S szívében küzködött a harag és a bánat ;
Picinyke lába meg a skót agárra támadt,
Amely szeme előtt a szőnyegen hevert.

Indúl a férfi most, a lány meg ridegen
És elmélyedve néz utána, hidegen,
És hagyja menni őt, egy árva szót se veszve.

De most a küszöbön megállnak habozón
És nézik egy a mászt ; és mintha ima vón',
Csendül meg halk szavuk : «Viszontlátásra estve!»

GIACOMO LEOPARDI.

I.

ELSŐ SZERELEM.

A perc előttem sokszor megjelen,
Hogy rám tört Eros és én kifakadtam :
«Oh jaj, e kín — ez vón' a szerelem?»

A földre néztem s minden pillanatban
Mégis csak őt szemlélttem egymagát,
Ki foglyul ejte, bárha öntudatlan.

Eros! szívem' balúl igazgatád.
Bár mondhatatlan volt szerzetted élve,
De azzal együtt hány baj járta át!

Keblembe mért nem társtalan jövéel be?
Mért nem jövéel be tisztán és vigan,
Miért keservtől s könnyektől kísérve?

Miért a bú sötét borzalmiban?
Kétség miért vegyült oly gondolatba,
Mely mellett únott minden ami van,

S mely egyre csábitott, nyugtot nem adva
Se nap szakán, se napnak hajlatán,
Se hogyha szárnyát az éj bontogatta,

S én hánykolódtam s el nem alhatám
S kétségbe sujtva, majd meg üdvözültem
Szívemnek gyors verését hallgatám.

S ha végre lankadottan szenderültem,
Békém hajh, elszállt egy pár perc alatt —
Láz-álmaimtól nem maradt körültem :

Elémbe állott az a bűv-alak,
S hiába vett körül az éj homálya —
Hunyt szemmel is jól láttam, mint halad.

S éreztem, minden csontomat bejárja
Valami üdv, melyet nem fössthet ajk,
S lelkembe' forr száz gondolatnak árja,

És egyik eszmét másik eszme hajt —
Miként ha szél fú át a sűrű gallyon,
S az hallat titkos, hosszú, lágy morajt!

Szegény szívem, mit éreztél te valjon,
Amikor elment ő, s némán türeks,
Hogy senki búmból egy ígét se halljon?

Alighogy tudtam, szívem lobbal ég :
S mely húsitón legyezte volna vágyam,
Immár el is repült az enyhe lég.

Hajnalba' volt. Virrasztva nyomtam ágyam,
S két szürke ló, mely üdvöm elvivé
Nyihogva prüszkölt a ház pitvarában.

Mindegyre néztem az erkély felé
Hiába nyílt szemekkel s egyre várván
Mohó fülekkel : zaj nem csendül-é?

Hogy már ha meg kell lenni s itt hagy árván :
Hallhassam, ajkat búcsura ha nyit —
Ha már egyéb üdv tőle úgyse száll rám.

És hallva egy-egy szolga hangjait :
Erem fagyott, szívem meg lázban ége.
S reszketve kérdém : vajjon ő van itt?

És végre csengett-bongott lágy beszéde . . .
 De patkó dobban és kerék dübörg
 És hangja elvész a hintó neszébe.

S én, mint kinek sötétre vált a föld,
 Kezem szivemre szoritám ijedten,
 S párnámra testem lomhán visszadőlt.

Majd lábra álltam s reszkettem s pihegtem,
 S szobámat imbolyogva mértem át :
 Sóhajtvá : most már életem kietlen!

Ezóta nyert szivemben bús tanyát
 A rá- emlékezés ; s fordúl kinosra,
 Ha bármit hall fülem, szemem ha lát.

Ezóta nincs jajomnak vége, hossza,
 Mint hogyha hétszám, hullva szüntelen,
 Eső a tájat egyre mossá, mossá.

Kétszer kilenc nyaram múlt és telem,
 Hogy szívem', amely mindazolta szenved,
 Először fogta meg a szerelem,

Hogy az örömtől olyan idegen lett,
 Hogy h'jába tündököltek csillagok
 S fénylett a hajnal — nem nyert tőlük enyhet.

Hírvágya is egyszerre hallgatott,
 Mióta mélyén, mindent összerontva,
 A Szépnek vágya vert örök lakot.

Hajh! lelkemet már a tudás se vontá,
 S hiúnak immár azt vallotta szám,
 Amit előbb egyetlen üdvnek monda.

Oh milyen gyorsan, s hogy megváltozám!
 Hogy tűnt az újtól a mult szenvedélye . . .
 Gyarlók vagyunk mi — gyarlók igazán!

Csak szívem érdekelt. Feddőzve véle,
Búmon tűnődtem el, vigyázva rá
Hű őreként, hogy apadás ne érje.

Szemem a földre szegezém alá
S föl nem vetettem bárha pillanatra,
Se szép, se rútság hogy ne bántaná.

Féltem, hogy lelkem mélyén arculatja
Homályosúl, mint kép, mely habba' ring,
Midőn a tó vizét szél borzogatja.

S a fájdalom, mely mindig arra int,
Hogy «lám a jóból nem vevéd ki részed»
S örökre váltja múlt örömeink,

Magamat is hajh sokszor összevérzett
Emlékim közben, mint hegyes fulánk.
De nem sebezte szívem szégyenérzet.

Tanúm az ég, amely lenéz reánk,
Hogy aljas vágyat nem táplált a lelkem,
Hogy bennem tiszta, szűzi volt a láng.

És az ma is. Mosolygva, bájjal telten
Szivemben ott él most is az a kép,
Melytől csak tiszta, égi üdvöt nyertem —

És holtomiglan nem kell már egyéb.

II.

REMETE-RIGÓ.

A vén torony fokárul le-leröppensz,
Óh remete-rigó, a földre.
S dalolsz, míg el nem vész a nappal.
S a völgybe szerteszét
Tévelygve száll zenéd.

S köröskörül a kikelet
 Ragyog a légben, a mezők felett
 És aki nézi, ellágyul szive.
 És béget a nyáj, s hosszan bög a csorda
 S a többi kis madár, vigan repülve,
 Ezernyi kört hasít az ürbe,
 Hogy legszebb napjaik megünnepeljék.
 Te messziről tűnődve nézed őket.
 Nem kell csapongás teneked, se társ,
 Tréfátul, kedvtül félre állsz :
 Te csicseregsz, míg át nem dalolád
 Az év meg életed virágkorát!
 Oh jaj mily egyezők szokásink!
 Pajzánkodás, mosoly,
 A szép tavasznak ez édes családja,
 S a szerelem, az ifjuság fivére,
 Melyet az agg kesergve visszasóhajt —
 Oh mindezekből, nem tudom miért,
 De lelkem mitsem óhajt.
 Sőt tőlük messze menekül
 És ennen szülőföldemen
 Remeteként, idegenül
 Kell életem tavasszát töltenem.

E nap, mely immár helyet ad az estnek,
 Falunkban ünnepszámba mégyen.
 Most kürtszó hangzott át a tiszta légen,
 Most érc-csőveknek torka dörrent,
 Hogy messze falvak is viszhangozák.
 S a helység ifju népe
 Ünneplő köntösébe
 Megy el hazúlról s tölt meg minden utcát,
 És néz meg nézik, s ennek örvend.
 De én kijöttem egymagamba
 A rét e távoli helyére,
 Játékot, élvezet
 Máskorra hagyva. És amint szemem
 Átszegzi ezt a hús leget :
 Rám fénylik a nap, mely a hegy megett

Hosszú derű után leszállva, vész el,
 Mikéntha mondaná :
 A boldog ifjukur épígy enyész el!

Magános állat, hogyha majd elérted
 Hogy csillagok-kiszabta élted
 Kezd alkonyúlni :
 Sajnálni múltad nem fogod,
Természet adja minden vágyotok!
 De oh, ha én elérni nem tudom,
 Hogy át ne lépjek gyűlölt kapudon,
 Oh aggkor ; hogyha majd e szem
 Másnak szívéhez nem tud szólni többé
 S számára e világ üres leszén,
 S a ma s a holnap is kínzó, sötét :
 E vágyaimról mit szól majd eszem?
 Mi színbe' látom akkor hajdanom?
 Ez éveket? minőben enmagam?
 Majd szánva-bánva kell sohajtanom,
 S gyakorta visszanézni ez időre,
 Bár nem nyerek vigaszt belőle!

Országos Széchenyi Könyvtár

III.

EMLÉKEK.

Szép csillagzatja Göncöl szekerének!
 Ki hitte vón', hogy nézem újra majd,
 Az ősi kertre mint ragyog sugárod
 S hogy szólok véled a ház ablakából,
 Ahol mint gyermekifju lakozám
 S hol végit kelle látnom öröimnek!
 Oh hajdan mennyi kép, hány dőreség
 Rajzott agyamban, hogyha föltekinték
 Feléd és fénylő társaid felé,
 Amikor ültem némán, zöld gyepen,
 S úgy töltém minden este javarészét,
 Hogy néztem az eget s elhallgatám
 A messze rétről hangzó békadalt.

És szálldogált a Szentjános-bogárka
 A bokrok mellett, a barázda közt
 És sűgdosott az illatos fasor
 És túl az erdő ciprusa, a szélben,
 S a házba' hangzott a beszélgetés
 És a cselédek nyugodt dolgozása.
 S mi véghetetlen gondolatokat,
 Mi édes álmokat fakasztta bennem
 A távol tenger-ár, a kékes ormok,
 Melyeket innen látni, s melyeken
 Azt hittem, át fogok majd kelni egykor,
 Titkos világba, titkos üdv felé —
 Nem tudva sorsom', nem, hogy mennyiszer
 Leszek kész fölcserélni a halállal
 Az én mezetlen, gyászos életemet.

Még szívem akkor azt se mondta meg,
 Hogy el leszek ítélve, fogyjon életem
 Zordon szülőfalumban, nép között,
 Mely durva, nyers, amelynek idegen szó
 S gyakran nevetség, gúny a tudomány!
 Mely gyűlöl és kerül, nem mert irigyem,
 — Hisz egy se tart különbnek önmagánál! —
 De azt hiszi: magam' én tartom annak,
 Bár senkinek se mutatom soha.
 Itt töltöm éveim' most, elhagyottan,
 Rejtőzve, szerelem s élet hián,
 S a rosszak serge közt durvúlok én is.
 Itt kell levetnem szánalmat s erényt
 És itt kell válnom ember-megvetővé
 A körülöttem élő csürhe közt!
 S aközbe' száll a kedves ifjúkor,
 Kedvesb a hírnél, kedvesb a babérnál,
 Kedvesb a napnak tiszta fényinél,
 S a leheletnél! S elveszítelek,
 Örömtelen, hiába vesztlek el,
 Vadonba' lakva gyötteleim között,
 Te, a sivár lét egyetlen virága!

A szél az óra-kongást erre hordja
 A kis toronyból. Hajdan ez a hang
 — Emlékezem — vigasz volt éjimen,
 Miket mint gyermek, a sötét szobában,
 Folyton remegve virrasztottam át,
 A regg után sohajtva. Semmi sincs itt,
 Mit látva, hallva, ne tűnnék elém
 A mult egy képe, egy-egy édes emlék . . .
 Magában édes az ; de gyászosan
 Vegyül beléje a jelen tudatja,
 S hiú sovárgás ama múlt felé,
 Bármily komor volt, és e szócska : «Voltam!»

Amott az erkély, amely arra fordul
 A nappal végsugárai felé,
 E kép-diszú falak, festett juhnyájak,
 «Napkelte pusztán» . . . Ah! üres időmben
 Ezernyi élvezet adtak mindezek,
 Midőn, akárhol jártam, még szünetlen
 Az a hatalmas tévely kábitott ;
 Ez ős terem — hogy künn fénylett a hó
 S e tágas ablakok közt szél süvített —
 Játékom, lármám viszhangoztatá
 A' korban, melyben édes színbe' látjuk
 A földi dolgok bús, keserű titkát,
 S az ifjú épnek tartja s szennytelennek
 Csalékony éltét, és imádja még,
 Miként szerelmes, ki tapasztalatlan,
 S képzelme égi bájt ruház reá.
 Remények! óh ti kedves ámitói
 Első koromnak : vissza-visszatér
 Szavam tirátok ; mert idő forogtán
 Akárhogy másult bennem eszme, érzés,
 Nem tudtalak feledni titeket!
 A hír, dicsőség — árnykép, jól tudom,
 Gyönyör meg üdv csak vágy marad örökké,
 Éltünknek nincsen egy gyümölcse sem —
 Haszontalan nyomor! S habár üres volt
 Mindegyik évem, sívár és sötét

Halandó lételem : belátom én,
 Kevés, mit elvett tőlem a szerencse.
 De oh! ahányszor rátok gondolok,
 Tirátok, oh én hajdanom reményi-
 S a multnak kedves képzelgésire,
 S oszt' vissza hitvány életemre nézek,
 Mely úgy fáj, s látom, hogy csak a halál,
 Csak az maradt meg olyan sok reményből :
 Szívem szorulni érzem, érzem azt,
 Hogy mégse' nyughatom meg végzetemben.
 És akkor is, ha melyet egyre hívok,
 Mellettem áll majd a halál, ha eljő
 Balsorsom vége, s ez a föld nekem
 Idegen völgy lesz, s a jövő enyészik
 Szemem elől : bizonynal akkor is,
 Még akkor is emlékezem reátok,
 Sohajt fakaszt belőlem képetek
 És fájóvá teszi, hogy h'jába tengtem,
 S múlásom élvét megapasztja kinnal.

Már első ifjui zajgása közt
 Az örömk-, kinok- meg óhajoknak
 Gyakorta hívtam a halált ; s mi hosszan
 Elüldögéltem kútunk oldalán,
 Tünődve, ne fulasszam-e vizébe
 Reményem s bánatom. Később, mikor
 Vak balsors éltemet kockára tette,
 Hogy' megsirattam szép ifjúkorom',
 Nyomoru napjaimnak e virágát,
 Mely oly korán lehullt! És éji órán
 A meghitt ágyon ülve, s testi kín közt
 Elverselgetve halvány lámpafénynél,
 A néma éjnek elpanaszkodám,
 Hogy röppenőben lelkem : s lankadón
 Magamnak zengtem síri éneket!

Sohaj nekül ki gondolhat reátok,
 Oh szép, leírhatatlan szép napok,
 Oh ifjukornak első béköszönte,

Midőn először látjuk, elragadtan,
 Felénk mosolygni a leányokat,
 S versenyt mosolyg ránk minden körülöttünk,
 Midőn még hallgat, alszik az irigység,
 Vagy még kimél, midőn — csodák csodája —
 Segítve nyújtja jobbját a világ,
 Hibánkat mentve, szinte ünnepelve
 Fölléptünk percét, s meghajol, mutatva,
 Hogy mint királyt fogad és üdvözöl.
 Oh illanó napok! Miként a villám,
 Elmultak. És van-e, van-e halandó,
 Ki nem ösméri fel nyomoru voltát,
 Ha tűnt e szép kor, ideje java,
 S az ifjuság, az ifjuság kihamvadt!

Nerina! s tán nem hallom e helyet
 Suttogni rólad is? Talán a képed
 Kieshetett lelkemből? Merre szálltál,
 Hogy itt csupán emléked lengedez,
 Én édességem? Többé sohse láthat
 Szülővidéked; az az ablak ott,
 Honnan csevegni szoktál énvelem,
 S hol búsan csillog most a hold sugára,
 El van hagyatva. Hol vagy? Sohse hallom
 Csendülni szódat úgy mint hajdanán,
 Midőn egy árva hangja ajkaidnak,
 Ha hozzám messziről is érkezék,
 Elsápasztotta arcom. Más idő ez . . .
 Édes szerelmem, napjaid *valának*.
 Eltávozáál. S ma másoknak jutott,
 E földet járni s itten lakni fent,
 Ez illatos halomnak tetején!
 De gyorsan távozáál, és életed
 Nem volt, csak álom. Itt lejtéd a táncot
 S öröm sugárzék homlokod derűjén
 S szemedbe' még a bízó képzelődés,
 Az ifjukornak fénye ragyogott:
 Midőn a sors eloltá — s összerogytál.

Nerina! óh szivemben még uralg
 A régi szerelem. S ha néhanapján
 Ünnepre, vidám körbe nézek el:
 Mondom magamban: «Óh Nerína, te
 Ünnepre már nem ékited magad,
 Víg körbe te nem mégy el már soha.»
 S május ha jó s a lánynak a szerelmes
 Virágot s dalt visz: mondom: «Oh Nerína
 Számodra vissza nem tér soha többé
 Sem a tavaszfény, sem a szerelem!»
 S derüs napot, himes mezőt ha látok,
 S ahányszor örvend szívem valamin:
 «Nerína — mondok — többé sohsem örvend,
 Nem láthat rétet, nem szí friss leget!»
 Oh távozá! kit örökkön sohajtok!
 Oh távozá! és szép ábrándjaimhoz
 És minden érzetemhez, és szivemnek
 Mindegyik kedves és bús képe mellé
 Társul szegődik e keserű emlék!

IV.

ÉJI DAL.

(Énekli egy ázsiai nomád pásztor.)

Mit téssz, te hold, oh mondsza nékem,
 Mit téssz, te néma hold, az égen?
 Fölkelsz, ha este lett,
 Indulsz, lenézve pusztaságainkra,
 Oszt' elpihensz. Hát mégse' resteled,
 Hogy mindig egy uton kell bolyganod?
 Hát még nem únod látni völgyeinket?
 Hát nem csömör még, hozzánk letekintned?
 Miként te, holdam, ott,
 Itt lent úgy él a pásztor.
 Hajnalba' kél a pástról,
 Nyáját terelgeti, legelteti,

Lát barmokat, meg forrást, meg gyeget ;
 Estére jutva, fáradtan lenyugszik,
 S nem is remélhet sosem egyebet.
 Oh mondsza, hold, mit érhet
 A pásztoroknak ez az élet
 S mit ér magadnak a tied? Mi célja
 Az én rövid bánásgolásaimnak,
 S pályádnak, melyet semmi meg nem ingat?

Egy ősz-szakállu, gyöngé vállu vén —
 Félig mezítlen és sarútalán,
 Vállán nehéz bugyornak súlya van —
 Megy át a völgyön s szirt hegyes kövén ;
 Megtépi tüske, bántja mély fővény,
 De ő vihar meg vész között
 Égő napon meg fagylaló hidegbe'
 Fut, fut lihegve,
 Tavon, folyam forgóin át
 Vonszolja nem-nyugvó inát,
 Lerogy, meg' újra kel, tovább iramlik,
 Míg rongyosan, belepve vérrel,
 A célhoz ér el,
 Amelyre vágyott, mind előbbre törvén :
 És ott fogadja borzadalmas örvény,
 S mélyébe hull, hol mindent elfeled.
 Oh szüzi hold, a nap alatt
 Az ember élte így halad.
 Az ember jaj közt jó világra ;
 Halálveszély a születésünk,
 Kínszenvedés, amit először érzünk.
 S nemzőnk- s anyánknak első dolga az,
 Hogy megvigasztanak, amiért levénk.
 S ha nő a gyermek, mindaketten
 Hogy' gyámolítják őt szünetlen,
 Példával bátorítják,
 Biztatva szólanak vele :
 Ne fájjon néki ember-létele.
 Apák a gyermekeknek
 Ennél nagyobb jót nem tehetnek.

De hát a föld mért szül olyast
 S életbe' mért maraszt,
 Mit vigasztalni kell, amérthogy él?
 Hahogy balság az élet,
 Tartós vajon miér' lett?
 Oh tiszta hold, a nap alatt
 Az ember élte így halad.
 De hisz te nem vagy földi nő —
 Mit bánod, éltünk bárminő?

S mégis te vándor, kinek örök élted,
 Ki oly tünődve mész : talán te érted,
 E földi lét hogy micsodás?
 Mi szenvedésünk, sóhajunk?
 S a legutolsó elhalványodás,
 Melyet halálnak mondanak,
 Amely aföldről minket elenyésztet
 S akit szerettünk, mind elhagyni készttet?
 Bizonnyal rég megértéd
 Minden dolog miértjét :
 A regg, az est, mi végre jönnek?
 Mért kell örökkön járni az időnek?
 Tudod, hogy kit szeret, Kékkönyv
 Mely oly vigan mosolyg, a kikelet?
 A nyárnak lángja mért vagyon?
 A tél hogy mit nyer a fagyon?
 Ezernyi titok rejtekébe nézel,
 Miket a bárgyu, pór nem ér fel ésszel!
 Sokszor, ha útnak végig ballagod
 S némán tekinted ezt a parlagot,
 Amelyre mintegy ráhajol az ég,
 Vagy nyájamat kísérve,
 Nyomdékaim követni látszol,
 Vagy nézem, ott fenn mennyi csillag-ég :
 Magamba' forgatom a nagy talányt :
 Miért e milljom gyertyaláng?
 A levegő-ég mért határtalan?
 Mért alkoták a menny örök derűjét?
 Miért e véghetetlen egyedüllét?

S mi vagyok én? Eként tűnődöm.
 S hogy oly csodás, nem mérhető a házunk,
 S számlálhatatlanok, kik benn' tanyázunk,
 Hogy annyi mozgás, munka van,
 Hogy minden körbe jár
 Az égen és a földön untalan,
 Hogy ismét induló helyére térjen :
 Gyümölcsit ennek föl nem érem.
 Te mindezt rég tudod talán,
 Oh örököltü ifju lány.
 De én csak azt tudom, azt érzem,
 Hogy szüntelen barangolásaimból,
 Hogy gyöngé lételemből
 Valaki más tán hasznót húz vagy élvezet —
 De énnekem keserv az élet.

Mi boldog is vagy, én gulyám,
 Nyomoruságod' mely nem ösmered.
 Beh irigyed vagyok!
 Élsz fájdalomtul szinte menten
 Balság ha ér, vagy bármi rémület,
 Tenálad elfeledve menten.
 Déllő helyet ha kapsz, árnyast, gyepest,
 Nyugodt vagy, semmi gond már nem epezt.
 S így töltöd élted java-részét
 S az unalom kerül.
 Lám én is itt gyepen meg árnyba' fekszem,
 De ah! az unalom lelkemre ül,
 És sarkantyúzza szűnös-szüntelen,
 S messzibb vagyok békémtül mint akárhol,
 És nem találok a helyem.
 Pedig hát semmire se vágyom,
 Nem indit könnyre semmi a világon!
 Én nem tudom, mint s mennyit élvezel,
 Kedves gulyám : de tengesz gondtalan.
 Hogy az örömből semmi részem,
 Föl sem panaszlom én soha,
 De hogyha szólni tudnál, kérdenélek :
 Ha fekszik és henyélget,

Miért van oly jól a gulya-barom,
S ha fekszem én, pihenve,
Mért tör reám az élet-únalom?

Ha volna szárnyam és repülve
Szökném a felleg-járta ürbe,
Olvasni, ottfen hány szál csillag áll még.
Vagy mint a villám, szitről szirtre járnék :
Tán boldogabban élnék, jó gulyám,
Tán boldogabban élnék, szende hold.
Vagy tán a mások dolgát hányva, elmém
Az igaz útról messzi elmén.
Talán ki él, akárhogy és akárhol,
Bölcsőben avvagy ólban jött világra :
A napot egyaránt terhére látja!

V.

AZ URALKODÓ GONDOLAT.

Édes, hatalmas gondolat,
Mely lelkem mélyin ülöd trónodat ;
Oh égnek szörnyü s drága adománya,
Amely velem vagy gyászos napjaimban ;
Te hű és tiszta társ,
Elém mely olyan gyakran visszaszállsz :
Ki nem beszél rejtelveidről?
Vaj ki nem érzé már erődet?
Mégis, ha bárkit önnönszíve űzött
Beszélni tefelőled :
Ujnak tűnék fel minden szótag,
Kinod- meg üdvödről amelybe' szóltak.

Lelkem mi pusztá,
És milyen elhagyott,
Ha benn' te ütsz lakot!
Miként ha mind az ég villáma volna,

Oly gyorsan száll el mind a többi eszmém!
 Csak mint a messze síknak
 Gígási tornya:
 Te állsz magadban ott, oh égi eszmény!

Mi lett szememben, kívüled,
 Akármi, ami földi!
 Mi lett szememben a világ, az élet!
 Mi únalom, mely lelkemet betölti,
 Víg mulatás közt, társaságban,
 Hiú öröm hiú reményi közt!
 Mi ez : az égi üdvnek oldalán,
 Amely tetőled háramol reám!

Miként Apennin sívár, száraz ormán
 Az útas vágyva néz a völgybe,
 Keresve, hol mosolyg felé
 A szántók, rétek üde zöldje :
 A meddő, durva szószátyárkodásból,
 Melyet a nagy világban hallgatok,
 Ugy térek vissza, mintegy kertbe, hozzád,
 Érzékeim hogy új életre hoznád!

Alighogy hinni bírom,
 Hogy elviseltem oly sokáig,
 És nélkülöd, a földnek balgaságát,
 S nyomoru éltem'.
 Alighogy értem :
 Más vágy miként fakaszthat sóhajt,
 Mint hogyha lelkünk téged óhajt.
 Soha, mióta csak tapasztalám,
 Mi ez az élet :
 Nem féltem, oh halál, veszélyed.
 Ma pusztá játék már szememben
 Az a szomoru kénytelenség,
 Mit néha dícsér a botor világ,
 De mindig borzadozva lát ;
 Ha jön, nyugodtan nézek bármi vészt,
 S fenyegetése csak mosolygni kész.

Mindenha megvetettem a silányt,
 Bensőmben' mindig undor élt
 A gyáva-lelkű, nemtelen iránt.
 Most vérig sebz akármily alacsony-ság,
 S ádázva nézem, bárminő alakba'
 Tünik elémbe a szivek salakja.
 Nagyobb vagyok e gőgös, csacska kornál,
 Amely hiú reménnyel töltözik,
 Amelybül az erényt kiöldösik,
 Amely bután a hasznost prédikálja,
 S nem látja, hogy e lét
 Csak ép ez által lesz haszontalanná.
 Mit kérde, bármit mond a csőcselék?
 Én tiprom azt az állhatatlan népet,
 Amely gyűlölve bármi szépet,
 Méltán gunyolgat, Eszmém, téged is.

Mi szenvedély van oly erős,
 Mint az, mely által te levél?
 Sőt kívülötte itt a földön
 Van-e valódi szenvedély?
 Hisz ahhoz mérve, dölýf, harag, fukarság,
 Gyűlölség, hírre s trónra vágyás:
 Mi mások mint szeszélyek?
 Egy szenvedély uralkodik szilárdul;
 Örök hagyás ezt emelé
 Mindenható királyul
 Az emberi szivek fölé!

Értéke nincs, értelme sincs a létnek,
 Hanemha általa; ez mindenünk.
 A Sorsnak azt a bünt,
 Hogy a világra helyhezett,
 Hol annyit — oly hiába! — szenvedünk:
 Ezért bocsátjuk meg. S ezér' lett
 — Nemcsak botor, de sok nagy szív előtt is —
 A meghalásnál szebb ez élet.

Örömidért, oh édes gondolat,
 Nagy árnak nem tűnik élém,
 A földi éltet hogy megizlelém,
 És görnyedeztem annyi gond alatt.
 S megkezdeném ma újra pályám,
 Ösmerve bár minden jaját,
 Ha tudom azt, hogy ily cél van határán!
 A föld sivatagán keresztül,
 E kígyófészkes, süppedő homokban
 Hozzád nem értem még oly elnyomottan,
 Hogy azt ne mondtam vón': e bér
 Ezerszer annyi szenvedést megér!

Minő világ, minő uj végtelenség.
 Oh milyen éden,
 Hova csudás varázslatod
 Oly gyakran átröpíti létem!
 Más fénybe' járva, mint e megszokottban,
 Hogy' elfelejtem földi voltam ottan,
 Hogy' elfelejtek mindent, mi való!
 Ilyen lehet az égieknek álma.
 Mert végre is, te is mi más vagy,
 Oh édes gondolat?
 Az igazat szépítgető varázs vagy,
 Csak álom és világos öncsalás vagy!
 De kedves tévelyink között
 Ajándoka *te* vagy a mennynek;
 Szívós erőd az igaznak sem enged,
 De annak sokszor győzőn ellenáll
 S nem bír veled, csak a halál.

S te is bizonnal, Eszmém,
 Melynek hatalma napjaim' megójjá,
 Te kínaimnak kedves okozója,
 Nem tűnsz elébb, míg végsőt nem leheltem.
 Biztos jelekből érzi lelkem,
 Hogy holtomiglan itt léssz énvelem.
 Másféle kedves tévelyem

Gyöngült, ha láttam a valót,
De most, minél sűrűbben
Tünik élémbe az a nő,
Kiről sosem szünöm beszélni véled :
A kéj, a láz, amelybe' s melytül élek,
Annál nagyobbra nő.
Oh angyal-szépség! Bárhová tekintsek,
A legszebb arc is úgy tűnik élém,
Mint bájaid viszfénye hogya volna.
Te vagy a Kútfő,
Amelybül bármi más kellem fakad :
Az egyedüli Báj te vagy magad.
Mióta első ízben láttam arcod,
Mi gondom tárgya nem te voltál?
Naphosszat volt-e pillanat,
Midőn eszembe nem te forgtál!
Magasztos, égi jelenés,
Oh volt-e álmom, hogy nem láttalak?
Oh mennyei alak, szebb mint egy álom,
Ezen a földtekén
Avagy a Minden kincsei közül
Mit kérek s várok szebbet én,
Mint látni két szemednek sugarát?
Mit édesebbet, mint gondolni rád?

ALESSANDRO MANZONI.

MÁJUS ÖTÖDIKE.

— Napoleon halálára. —

Csak *volt*. S meredten, mint a teste,
Midőn ütött a gyászos óra,
S árván maradt, nem tudva többé,
Hogy mily nagy lélek volt lakója :
Úgy áll a föld, villám-ütötten
A hírnek hallatán.

S némán a végzet emberének
Utolsó percein tünődve,
Nem tudja azt, hogy ily halandó
Tapossa-é majd más időkbe',
Ilyen nyomot véres porában
Ki hágy maga után?

Őt látta múzsám, fenn a trónon
Hogy' tündökölt — s egy dalt se mondott.
S hogy váltakozva dőlt — felállott —
S megint csak nyomta a porondot :
Ezernyi hangnak zshivájában
Az szótlánul haladt.

Szüzen a szolga-bámulattól,
És nem tobzódva gyáva gúnyba',
Most lép ki, most jó meghatottan,
Midőn a csillag ím kihúnyva :
Az úrna mellett cseng ez ének,
Amely tán megmarad.

A gúláktól az Appenínig,
 A Rajnától a Manzanárig,
 Miként a menny villámos üszke,
 Oly gyorsan küldte szét sugárit,
 Tengertül tengerig repülve
 Scyllán meg Dónon át.

Való dicsőség volt-e része?
 Majd erre a jövő feleljen.
 Mi hódolunk az Alkotónak,
 Ki azt akarta, benne kelljen
 Látnunk s csodálnunk szellemének
 Legislegtöbb nyomát!

A félelem s öröm viharját,
 Midőn a szív nagy tervet érlel,
 S nem tudva tűrni semmi jármot,
 Jogarra gondol, s ollyat ér el,
 Amit remélni örülésnek
 Hitt vón' egész világ:

Próbálta mindezt; glóriája
 Nagyobb- s nagyobbra nőtt a vészben,
 Volt büszke győző s volt legyőzött,
 Császár volt, meghalt száműzésben,
 Kétszer lesujták porba, s kétszer
 Oltárra állíták.

Feltűnt: s két század, mely a kardot
 Már egymás ellen kézbe vette,
 Feléje fordult hódolattal
 Minthogyha vón' a sors követje;
 Ő csendet int és mint birájok,
 Dicsőn közéjük ül.

Eltűnt: s hogy keskeny partszegélyen
 Henyélve várt az örök éjre:
 A fékevesztett rút irigység
 S a mély szánás nézett feléje —
 Vad gyűlölet és hű rajongás
 Vevé ott is körül!

Miképen rátolúl a hullám
 A küzködő hajótöröttre,
 A hullám, melyről az imént még
 Fürkészte : nincs-e part körötte —
 De hasztalan, a messzeségben
 Nem láthat kikötőt :

Épúgy nyomá el büszke lelkét
 Emlékek súlyos áradatja!
 Oh hányszor ült le, a jövőnek
 Hogy lelke' képét hátra hagyja :
 S fáradt keze mindég lehullott
 A papiros előtt.

Munkátlan napjai leteltén
 Oh hányszor állt ott sűrű gondba',
 Villám-szemét a földre sütve,
 És karjait keresztbe fonva,
 Amíg a mult emlékezetje
 Szállotta meg szivét ;
 És lengő sátor tűnt eléje,
 És hogy' tört győzve annyi sáncra,
 Hogyan száguldtak büszke ménnek,
 Hogy' csillogott a gyilkos láncsa,
 Sebes parancsát még sebesben
 Hogy végre mint vivék.

Ah tán a bokros gyötrelemtül
 Elcsüggedett s megtört a lelke :
 De két erős kar nyúlt utána
 Onnan fölülről s felemelte
 Odáig, hol a levegő-ég
 Tisztább, mint idelent ;
 És elvivé őt a reménység
 Virággal ékes ösvenyére,
 Örök hazába, mely betölti,
 A szív bármily nagyot reméle,
 Ahol helyén a földi hírnek
 Homály van s néma csend.

Oh Hit, te szép, te jótevő Hit,
Ki mindenütt győz, hogyha támad :
Jegyezd föl vígan lapjaidra :
Még szégyenfája Golgotának
Nem látott sohse térdre hullni
Ily büszkét, ily nagyot.

Minden szavát a léha gúnynak
Hült hamva mellől Te riasszad!
Oh hisz az Isten feszületje,
Ki öl s feléleszt, bánt, s vigaszt ad,
Az emberek-elhagyta ágyán
Még keblén nyúgodott!

PIETRO MASTRI.

TAVASZI ALKONY.

A lég oly langyos, oly enyhe,
Oly szép az alkonyat!
A kapuba' lányok rendje
Sodorja a lenfonalat.

A motollák egyre zsongnak,
Oly dolgosak a kezeik.
S a lent, amit ma fonnak,
Még holnap megszövik.

S most egyik nótát hallat,
S figyel mind szótalán,
Mig a nap nyugvóra ballag
S a mennyég színarany :

«Azt ígérte, májusba' hogy elveszen —
Mily ruhába' esküdjem meg, kedvesem?
Rózsalevél lesz a nászi köntösöm,
Napsugár lesz, amivel majd megtüzöm.

Ahol járok, illat száll majd körültem,
S ő azt mondja: tán az égből kerültem!
Ahol járok, fény lesz minden falombon —
S én azt mondom: kedvedért van, galambom!

Tovább már nem dalolja,
Csak sóhajt s földre tekint.
Aztán a sok motolla
Tovább pereg megint.

De mindegyikök szemében
Egy álom kelt mosolyt,
Mig fönn varázslatképpen
Sápadtan kél a hold.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MICHELANGELO BUONARROTI.

I.

MIÉRT VAN . . .

Miért van, óh hölgy — mit tapasztalat
Oly rég tanít — hogy zordon kőbe **vésve**
Az élő képmás tovább megmarad
Mint elmúlásra született művésze?

Hogy okozat erősebb, mint az ok,
Művészet mint természet : egyre látom
Én aki érzem már, elkorhadok,
S kinek a szent Szobrászat a barátom!

De bírok hosszú éltet adni tán
Mindakettőnknek, színbe' avvagy kőbe',
Mely légyen arc meg érzés hirdetője,

Hogy mondhassák még ezer év után :
Milyen szép voltál, s melyet érezék,
Beh nem volt nagy szerelmem dőreség!

II.

EGY SZÉP ARC BÁJA . . .

Egy szép arc bája fölragad az égbe
(Oh rajta kívül más nem érdekel!)
S amit halandó ritkán érhet el :
Az üdvözültek közzé szállok *élve*.

A Teremtőhöz méltó e teremtmény
Fenkölt eszmékkal Istenhez repít,
És ez sugallja elmém ötletit,
Szeretvén ezt a szép nőt s róla zengvén.

Szemétül el nem fordítom szemem,
Mert ebbe' van a fénynek élő kútja,
Mely engem rávezet az égi útra.

S amikor lángra gyújt a szerelem,
Nemes tűzemben az az öröm ég már,
Mellyel kegyes szívet ott fenn az ég vár!

III.

OH MONDD MEG, ÁMOR . . .

Költő: «Oh mondd meg, Ámor, hogy vajon szemem
Való mezében látja-e e bájat?
Vagy bennem él csak az, hogy bárhol járjak,
Mind szebbnek kell őt látnom s érzennem?

Neked ezt tudnod kell; te jársz vele,
Hogy elvedd békém — ami bárhogy bántson,
Nem kérem, vajha fogyna sóhajtasom,
Vagy lángom bár parányit hülne le!»

Ámor: «Igen, az ő szépsége az; de nő,
Mihelyt szemedből egy jobb helyre jó:
Lelkedbe; itt leszen malasztos, égi.

Mert lélek ollyat áhit, ami légi
És ami halhatatlan, milyen ő:
S előtted ez új báj leng, nem a régi!»

IV.

SZEMEDDEL LÁTOK . . .

Szemeddel látok szent fényt olykoron,
 Mit meg nem látna az én vak szemem,
 Léptedtől érzek terhet vállamon,
 Léptemtől mit nem kéne érzennem.

Ha szállok, szárnyad az, mely fölemel,
 És szellemed az, mely az égbe visz,
 Szavadtul sápadok s pirúlok el,
 Fázom napon s kigyúlok télben is.

Akaratom akaratodba' van,
 Lelkedbe' csírázik minden szavam,
 Életre eszmém csak szivedbe' kap . . .

Minő a hold, olyannak tűnöm én :
 Melyből csak annyit látsz az ég ivén,
 Amennyire világot hint a nap!

V.

VÁGYAMMAL EGYÜTT . . .

Vágyammal együtt néha nő reményem,
 Melyet a sors tán egyszer majd betölthet.
 Hisz Isten nem teremté ezt a földet
 Azért, hogy minden érzést elítéljen!

Hisz amit szívem teirántad érez,
 Csak hódolat a mennyei Atyának,
 Mert ami benned égi, Tőle támadt,
 S ki téged lát, nemesb és jobb ezér' lesz.

Hiú az olyan szerelem reménye,
 Mely fogy, ha fogy a bájnak tünde fénye,
 Melyet az arc megváltozása másit.

De nem azé, mit táplál szűzi lélek,
Mely él s virúl, bár mássá lett a kéreg,
S jogot nyer látni édenkert varázsit!

VI.

OH HOGYAN UJJONG . .

Oh hogyan ujjong rózsza-koszorúja,
Hogy az ő szőke hajzatán lehet!
Hogy' versenyez, egymás elé tolúlva,
Minden virág, csókolni e fejet!

S mily boldog minden fürtnek arany éke,
Arcába és nyakába ha omol!
S mily víg napestig bársony öltözéke,
Mely derekát szorítva, földre foly!

De még vigabbnak látszik a szalagja,
Mely csücskén aranyszállal szöve át,
Érinti, nyomja keblei havát.

Hát még az öv, mely szinte mondogatja :
«Bár itt lehetnék mindörökre én!» . . .
Ah! ha karom lehetne a helyén!

VI.

MAGAM' MOST TÖBBRE TARTOM . . .

Magam' most többre tartom én, mint hajdan,
Mert bennem hordom arcod — mint a kő
Az értékeben mindjárt nagyra nő,
Ha a művésznak vésett képe rajt' van,

S mint rögtön drágább lesz a pergamen,
Amelyre bölcs ígét vagy rajzot írnak.
Ilyen lett lelkem — mása ily papirnak —
Mióta arcod' szívta föl szemem.

E kinccsel mindenütt bizton vagyok,
Miként talizmán, bűvös kard ha lenne,
Mely bátorít minden veszedelemre!

Se tűz, se víz, se más csapás nem érhet :
Képeddel látóvá teszek vakot
És ajkam sebből bátran szív ki mérget!

VIII.

AKIBE KÉN A SZÍV . . .

Akibe kén a szív és szösz a hús,
Kinek a csontja mint az asszu rőzse,
Kinek lelkében nincs fék s kalaúz :
Elég akármilyen gyors vágy, hogy legyőzze.

Mikor körötte csábra csáb tolúl,
Csoda-e az, ha gyöngye, sánta elme
Egy pillantástul már megtántorúl —
S az első tűz, mit ér, már veszedelme.

De ami megbirák az én szívem,
Az *legtöbb báj* volt : attul jó a fény,
Mely majd örökkön él kezem művén.

Csak arca tett nagygyá ; csak őt szeretve,
Nőttem ki a tömegből — s mint művem,
Szerelmem se legyen soha feledve!

IX.

ÉREZVE . . .

Érezve, milyen fogyatékos elmém
És hogy kegyedre méltó nem vagyok,
Kivántam tenni valami nagyot,
Hogy gyöngye lelkem hozzád fölemelném.

De aztán láttam, hogy olyan magasba
Nem törhet útat a saját erőm,
És így e büszke vágyam oda lőn,
A hiu vergődéstől lelohasztva.

Tudom már, balga hit — akárki vélje —
Hogy gyarló munkám bármikor felérne
E gráciát rám hullajtó szemekkel.

S hátrál merészség, művészet meg ész —
Mert égi adományért földi kéz
Meg nem fizethet száz uj műremekkel!

X.

BÁR KÉSŐ VÁGY . . .

Bár késő vágy tán több szánalmat ébreszt,
Mint szoktak mérni nők az ifjunak :
Mégis busít, reményem bárhogy éleszd,
Mert hosszú üdvöt nem remélhet agg.

Az égnek nincs annak számára írja,
Ki lángra gyúl a fagynak idején,
S keserü könnyeit hiába sírja
A bús magánosságban, aki vén . . .

De tán, mikénttha közelít az est
És nő az árnyék s hűvösödni kezd,
A nap az ég ivét biborba vonja :

Épúgy, midőn most lángra gyúladok
Holott utam felén rég túl vagyok :
Tetőled hull bucsúfény alkonyomra!

XI.

GIORGIO VASARINAK,

a festők, szobrászok és építészek életrajzai írójának.

Ki a természetet festékid által
Elérted a művészet ösvenyén,
Sőt ami benne szép, szebbé tevén,
Azt még túl is haladtad glóriáddal:

Még méltóbb munka tart most fogva téged,
Mert tudós kézzel szántva a papírt,
Másoknak adsz te éltet, adsz te hírt,
Hiánytalanná téve dicsőséged.

Amit alkottak régi korszakok,
S mi bár dicső volt, már elkorhadott,
A feledéstől tollad elrabolja.

Sokak emlékeinek, mit hamu fed,
Igy adsz te fényt, hogy szállva korrul-korra
Örökkön éljenek, s velők neved!

XII.

TALÁN HOGY MÁSOK . . .

Talán hogy mások vétkét jobban szánja
S ne gúnyolódják senki bűnein:
A lelkem íme elbukott megín',
Holott már nemrég tisztán lenge szárnya.

S most, Krisztusom, zászlód alá menekszem;
Védelmet, hogyha nem is diadalt,
Csupán az adhat; testem Te takard,
E vad tusában erőm el ne vesszen.

Oh vérző test, keresztfa hordozója,
Te vedd le rólam, Megváltó, a bűnt,
Mellyel születtem, amely örökünk!

Jó csak te vagy! A Te irgalmad ójja
Lelkem', melyhez közel van a halál,
S mely istenétől még oly messze áll!

XIII.

TÖRÉKENY BÁRKÁN . . .

Törékeny bárkán, zajló tengeren
Éltemnek útja már a révbe fut,
Hol számon kéri, mindent aki tud,
Mi jót s mi rosszat tettünk idelenn.

S most látom, fellengő fantáziám,
Melynek Művészet volt bálványa csak,
Milyen hibás volt és mily balgatag,
S mi botor az, ki *földi* jót kíván!

A lelkem, amely önkárán örült,
Mit tesz, ha sorsom két halálra küld?
Az egyik biztos, s fenyeget a más is . . .

Hiába már ecset meg kalapács is —
Szívem nyugalmat már csak Attul esd,
Akit miértünk gyötrött a kereszt!

XIV.

OH ÉJ . . .

Oh éj, te kedves, bár sötét idő,
Munkánk után mely békességet adsz :
Nem balga a téged dicsőítő —
Ki néked hódol, ah, bölcs ember az.

Hüvös árnyékod nyúgodalmat ad,
Mert elnyesed töprenkedéseink,
S álmunk a mélységekből felragad
Oda, hol majdan örök béke int.

Halál képmása! mely minden nyomort,
Amely szívünkre támad, messze hord,
Te bűnkben végső s legjobb gyógyszerésünk :

Te kóros testünk helyre állítod,
Te megpihentetsz s könnyünk szárítod —
S elorzod minden eikeseredésünk!

XV.

DANTE. I.

Földről vak örvényekbe szállt alá,
Két poklot megjárt, azután meg, élve,
Nagy eszméktől vitetve, szállt az égbe,
S útjának nekünk hű képét adá.

Csillagként fénylett, rejtélyek honát
Hogy általa vakok is bámulhassák :
Kapott is bért — olyat, mit földi gazság
A nagy hőroznak olyan sokszor ád!

A Dante művét nem értette meg
Se nagy szívét a hálátlan tömeg,
Mely mindég igazak fejére hágott . . .

Oh élne bennem az, mi benne élt!
Odadnék zordon számüzéseért
Minden, akármi fényes boldogságot!

XVI.

DANTE. 2.

Nincs ajk, amely őt méltán magasztalja —
 Vak szemnek túlerős ily fénynek üszke!
 S míg könnyü, szidni népét, mely elüzte,
 Nehéz az ő erényit zengni dalba'.

Az alvilágon át üdvünkre járván,
 Fölebb szállt onnan s eljutott az égbe,
 S míg ez beengedé az üdvösségbe,
 Nem juthatott át hona kapuszárnyán.

Hálátlan hon s önszégyene kovácsa!
 Hisz példájával megmutatta rútul,
 Hogy legtöbb bú a legjobbakra zúdul.

Hisz mint a legszörnyűbb volt Dante gyásza,
 Ugy sem nagyobb ónála soha nem volt,
 Sem hozzá foghatót nem szült a mennybolt!

XVII.

NEM CSÜNGTEM ÉN . . .

Nem csüngtem én halandó dolgokon,
 Midőn békémet szemeidbe' letem,
 De minden alacsonytul fázó lelkem
 Olyat csudált, ami vele rokon.

E lélek Isten tükre — nem fogom
 Csak *külsőtől* szíttatni a szerelmem;
 Hiszen csalóka minden földi kellem —
 Engem csupán az örök forma von.

Abban, ki él, megnyugvás nem teremhet
 Tűnő dologtól: örökkévaló
 Nem származik attól, mi elmuló.

Érzéki vágyat kelt ez, nem szerelmet.
 De mind nemesbbé lesz két jó barát,
 S még tisztább üdv vár rájuk odaát!

XVIII. OLYASMIT LÁTOK . . .

Olyasmit látok szép orcádba', kedves,
Mit élve, le nem tudnék írni én,
S mi által, testem még földön lévén,
A lelkem gyakran mennyországba repdes.

S bár a tömeg gaz, hitvány kábaságban
A mások érzésébül csúfot űz :
Csak annál drágább nékem ez a tűz :
Szeretetem, hűségem, tiszta vágyam.

A szent forráshoz, melybül eredünk
— Ezt vallja a bölcsesség kutatója —
Hasonlit minden, mi itt szép nekünk.

Az ég ily bájt küld nekünk mutatóba,
S ki szereti : az Úr elébe száll
És édessé lesz néki a halál!

XIX.

AZ ÉJ.¹

Aludnom jó, s még jobb, hogy kő vagyok,
Amíg a kár s a szűgyen ily nagyok.
Boldog, ki nem lát és érzéstelen . . .
Hát föl ne kelts! Szólj halkan körüllem!

¹ Michelangelonak a firenzei Medici-kápolnában levő egyik alakjára, mely fekvő helyzetben ábrázolja az Éjet, Gian Battista Strozzi írta a következő kis verset, melynek második sorában az «angyal» szó Michel *Angelo* nevére céloz :

Szemed kit bájosan feküdni lát,
Angyal faragta ki ez Éjszakát,
Egy kődarabból. Alszik csak, de él.
Ha nem hiszed, ébreszd föl s majd beszél!

Erre a versre írta válaszul Michelangelo a föntebbi négy sort.

LORENZO DE' MEDICI.

FARSANGI ÉNEK.¹

— Bacchus és Arianna diadalmenete. —

Éld szép ifjuságodat,
Hisz oly illanó varázsa ;
Rajta, fel ma vígadásra
Kétes, holnapod mit ad!

Ime Bacchus s Ariánna,
Ifjak, szépek s hő a vágyuk ;
Tudják, gyors a percek szárnya,
Ők hát élík a világuk.
Nézd, utánuk nimfa-had
Hancurozgat egyre-másra :
Rajta, fel ma vígadásra —
Kétes, holnapod mit ad.

Im szatírok, kik szeretnek
Egy-egy nimfát lángolóan
S hűsén barlangnak, bereknek
Dúskálhatnak minden jóban . . .
Melyet Bacchus szítogat,
Lángra csap kedvök parázsa :
Rajta, fel ma vígadásra —
Kétes, holnapod mit ad.

S örvend ám a nimfa szíve,
 Hogyha híve bármi csélcsap :
 Sült parasztok, Ámor íve
 Kiket nyíllal egyszer ér csak.
 Mostan mind együtt mulat
 És a csókot szaporázza —
 Rajta, fel ma vígadásra,
 Kétes, holnapod mit ad.

Ime ottan van Szilén is,
 Jó a szamarán ügetve :
 Bármi köpcös, bármi vén is,
 Most is részeg s gyöngy a kedve.
 Ha görnyedten is halad,
 Dévajságba' nincsen mása :
 Rajta, rikkant, vígadásra,
 Kétes, holnapod mit ad.

Itt jön Mídás, ki mit érint,
 Színarannyá lesz kezébe',
 De aranyja mit sem ér itt —
 Nem mulat már ezer éve.
 Torka szárazon marad,
 Így hát sohse múlik gyásza :
 Rajta, fel ma vígadásra,
 Kétes, holnapod mit ad.

Minden ember rám hallgasson,
 Ne gondoljon a jövőre ;
 Agg meg ifju, férfi s asszony :
 Óbégasson, aki dőre!
 Hányjuk el a gondokat,
 Kiki búját sírba ássa :
 Rajta, fel ma vígadásra,
 Kétes, holnapod mit ad.

Ifjak, lányok, énekeljünk,
 Vivát Bacchus! Ámor éljen!
 Muzsikáljunk, táncra keljünk.
 Szívünk szerelemben égjen!

Ami nyűg és munka, hadd —
Lesz, ami lesz, szívem társa :
Rajta, fel ma vígadásra,
Kétes, holnapod mit ad!

Éld szép ifjuságotat,
Hisz oly illanó varázsa!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

LUIGI MERCANTINI.

AZ ALPESI VADÁSZOK HARCI HIMNUSA.¹

I.

Megnyilnak a sírok, kelnek a holtak,
Kik hajdan e szép haza mártiri voltak ;
A régi babérral, a régi acéllal,
S még hordva szivükben a képed, oh hon!
Oh jertek, oh jertek, bajnoki sergek!
Hadd lássuk a zászlót, melyet emeltek!
Előre, előre, Olaszhon hevével,
Olaszhon nevével — ajkotokon!
Hajh! takarodóra
Útött im az óra :
Ki most e hazából,
Ki most, idegen!

II.

Hazája virágnak, hazája a dalnak,
Légy újra hazája merész diadalnak!
Bármekkora lánc is szorítja markod,
Legnanoi kardod' — még elbirod!
Többé már a német erőnket ne szivja,
Járomba nem illő Rómának ifja!
Idegen s kényúr nem kell e vidéken!
Ah úgyis beh régen — ássák sirod!
Hajh! takarodóra
Útött im az óra —
Ki most e hazából,
Ki most, idegen!

¹ Garibaldi-himnus neve alatt olasz nemzeti himnussá lett. A fordítás úgy készült, hogy az ismert melódiára énekelhető legyen.

III.

Itt lakhelyet ősink olasznak emeltek!
 Maradj te csak ottan a vén Duna mellett!
 Kenyerünket te rablod, dúlsz mezeinkben,
 Fiainkat is innen — te hurcolod el!

Két tenger s az Alpok e honnak határa,
 Hajh, már az Apennin ledől nemsokára!
 Nincs megye közöttünk, eggyé lettünk
 És minden olasz egy zászlót emell!

Hajh! takarodóra
 Űtött im az óra!
 Ki most e hazából,
 Ki most, idegen!

IV.

És mostan ne szóljunk — most cselekedjünk!
 Mind egyfele nézve, egyért verekedjünk!
 A zsarnok, oh érzem, majd átfut a bérceken:
 Ha vért ugyanegyért áldozunk!

De nem lesz elég ám bevenni erődjük,
 Hajh! csapjuk örökre kapunk be előttük!
 Ma egyek a népek Itáliába',
 Egy testté válva — száz városunk!

Hajh! takarodóra
 Űtött im az óra!
 Ki most e hazából,
 Ki most, idegen!

VINCENZO MONTI.

I.

HALÁL.

Halál, mi vagy? Csapásnak tart a lélek,
Amely alávaló s bűnhöz szokott ;
Mint égi bosszu rémitsz zsarnokot,
Mikor az üldözés után eléred.

Mig az, kinek teher csupán az élet,
Ki holt reményt gyászolva felzokog,
Sováran áhitozza hajlokod,
S mosolyg, ha végül nyugalomra térhet.

A hős veled dacolva ront a harcba
S a Mars porondján büszkén lángol arca ;
A bölcs nem sápadoz, szavad ha hív.

Halál, mi vagy hát? Csak árnyék homálya :
Átkozza jöttöd ez, a másik áldja —
Más-más vagy, aszerint, minő a szív!

II.

A BÉCSI KONGRESSZUS.

Miként az Appennínen toportyán-falka gyűl,
Hogy nyáját marcangolni rohanjon le a völgybe :
A zsarnokok tanácsa, a népeket hogy ölje,
A Duna partja mellett ma épp úgy összeül.

Azt mondják : «béke! béke!» S aztán kegyetlenül
Jogot meg igazságot temetnek el a földbe,
A népszabadság szárnyát galádul összetörve ...
Ez béke? Mit mondjunk hát a háború felül?!

De hjába támaszkodtok egymásra, ti pribékek,
Hivén, a földgolyóbis uralma a tiétek :
Gonosz csalásotoknak a vége már közel.

A bűnös hatalom majd magát emészti fel :
A zsarnokok baráti hűsége ingatag,
És gyakran egymást tépik a pusztai vadak!

ADA NEGRI.

I.

TEMETÉS.

Fedetlen fővel, búsan, zordonúl,
A nép tömött sorokban elvonúl.
A kocsiról, amely után haladnak,
Leleng a vége a sok gyász-szalagnak.

És minden homlokon egy mély redő,
És minden arc borús, töprenkedő.
Derű hiába mosolyog a mennyből —
A lelkök sír, bár könny szemökbe nem gyűl.

Négy összeábdált deszkaszál között
Torzúltan fekszik az elköltözött ;
Fenn dolgozott a háztetőn, s lebukva,
Szétzúzta a fejét a köves utba'.

Csupa erő volt, szép volt és vidám,
Egy életkedvtől duzzadó Titán, —
S lefordúlt. S roncs lett karja, roncs a képe,
És özvegye aléltan hullt fölébe.

És most viszik a zordon hajlokig,
Ahol felejtés meg álom lakik.
Kisérik gyásszal, némán a verembe,
A végzet szörnyű útjain merengve.

Mily élet! — ezt gondolja mindahány —
Ilyen halál vár rájuk is talán :
Igy jönni meg a munka harcteréről!
És szívök elszorúl s arcuk fehérül.

Mind bátrak, izmosak, mind csupa tűz,
 Tán mind egy édes álmoképet űz :
 Egy házikót és benn egy kis családot —
 S tán holnap ezt is, azt is bukni látod,

Tetőről, vagy tán gép kerekítől,
 Vagy boltozattól, mely fölébe dől . . .
 De a halónak sikolyát ki hallja?
 Ki néz a vértanúi ravatalra?

Az eleven a holt helyébe lép,
 Remény kel ottan, hol gyász volt elébb,
 És nincs a hadseregnek vége-hossza,
 Mely a bukottak halmait tapossa.

Miként gyerek, ki még semmit se tud
 S a néma sírok közt nevetve fut :
 Ugy mennek, zajjal, gondtalan rohanva,
 S alattuk milljom áldozatnak hamva!

II.

TŰZ A BÁNYÁBAN.

Ezer méterre megy a föld alá
 A bánya torka,
 És kísértetként, rabként tömlöc éjén,
 Ott lenn vesződik zordon akna mélyén
 Tömerdek szolgálja.

Ötszázan vannak ; és mindnél kötél,
 Lámpás meg csáklya ;
 A súlyos munka által meg nem törve,
 Nyüzsög az izmos, szép had lenn a földbe :
 Hősök virága!

Nincs túl a harminc éven egy se még,
 És asszony s gyermek
 Vár rájuk ott, ahol a nap hevébe',
 Örvénytül távol és veszélytül védve,
 Virágok kelnek.

Gígas erővel vágják az utat
 A sziklakőbe :
 Im a plebejus-kar s plebejus-szellem
 A néma szirt hideg fönsége ellen
 Ostromra jőve.

És zúznak, törnek, mint a vandalok
 És vájnak s vésnek,
 Miként piócák a falhoz tapadva ...
 S a mélység bosszut áll : jön pillanatja
 A büntetésnek.

Út már a perc : egy lámpa megreped,
 Rá egyet dördül,
 S most rémes fénnyel és nagyot ropogva,
 Kicsap a bányagáznak szörnyű lobja
 A szén-gödörbül.

S bedől a folyosó, szakad a bolt,
 S halállal küzdve
 Mig ordít a nép s minden zúgot ellep,
 Mint kígyó szökken a tűz egyre feljebb
 Rőt színű füstbe' ...

* * *

És terjed, terjed s rombol, mértéktelen' falánkul
 S kemence lessz az akna az óriási lángtul.
 Haldoklók és halottak fekszenek egy halomban
 S vadállati üvöltés hallatszik innen-onnan :
 Mint város hogyha égne, hógörgeteg zuhanna,
 Most tátaná ki öblét a poklok birodalma.
 De nem akarnak veszni a még élők ; ha tudnak,
 Vad élet-ösztönüktől hajszolva lótnak-futnak,
 Egy oduból a másba, lihegve és pihegve
 Vágtatnak démonokként a kígyulladt üregbe'.
 Cafatba' lóg ruhájuk, szemöket téboly lakja,
 Amint vérző kezekkel mászkálnak a falakra,
 A levegőt keresni ... örülni napsugárnak
 És suttogó szeleknek, árnyékos fasudárnak

S a tiszta, kéklő mennynek, melyen a hajnal ébred
 S mindennek, mit beszívunk, mindennek, ami élet!
 Igen, e szolgáló-élet, lenn töltve a homályban,
 Poros meg füstös aknák világtalan honában,
 Az a silány, sivár lét, mely fényt, virágot nem néz,
 Az a vakondok-munka, az a borzalmas tengés:
 Az *kell* nekik, *akarják!* . . . És mintegy eszelősen
 Meredek sziklakőbe fogódzanak erősen
 S mind levegő után kap és mind csak füstöt nyel be...
 A vér s a por a földön sárrá van elkeverve
 S minden zuhan meg széthull s mindütt halál meg
 [rom van
 S az elemek csatáznak őrijtó borzalomban.
 S a tűz föl- és lecsapkod, szökellve, mint szilaj lány,
 Vihogva, hahotázva a holtak csúfos halmán.
 És gyilkos gyűlölettel, vad bosszú-dühvel égve,
 Sivitja telhetetlen: Im győztem! vége! vége!

* * *

És minden elmúlt. S holnap majd kihordják
 A napvilágra az elesteket,
 S körülözönlik és körülsikoltják
 Formátlan testöket.

Széttépett tagjaik fölé jajongva,
 Zokogva, lázasan lecmatlanak
 S a fájdalom pecsétjét rájuk nyomja
 Ezernyi hó ajak.

És azután a szekerekre hányják
 S gyászfátyolok, sötét zászlók között
 Viszik közös verembe mindahányát;
 Aki elköltözött.

S aztán felejtés száll a nyugvó-helyre.
 És nőni fog testükből a siron,
 — Tán mert egy Isten rá csókot lehelle, —
 Jácint és liliom.

Vagy majd a búza hányja dús kalászit,
 Az ő hamvukból szíván az erőt,
 És zöldebb lesz a mirtus, és a pázsit
 Bujább, mint azelőtt.

S dalos-madár száll fönn a levegőben
 S lent víg, szabad nép ifja-lánya jár,
 S köröskörül majd gazdagabban, hőbben
 Buzog az élet-ár.

És a halottnak gyermeke — oh gyász-nép! —
 Ha ki nem irtja a nyomor, a szenny,
 Kenyérhez újra nem bir jutni máskép,
 Csak ha bányász leszen.

És ők is majd lemennek a vak éjbe
 S tán egyszer, míg ott munkál a csapat
 És vissza-visszadörg az akna mélye
 Súlyos csapásokat :

Megbotlanak apjuk, nagyapjuk csontján
 S a szívük hirtelen összebb szorul.
 Fejök lehajtják, míg, dübörgve tompán,
 Csákányuk földre hull.

... Oh nép, te lábbal tiprott faj, te gyáva,
 Szépség, erő mit ér neked, oh rab?
 Ha nem tudsz mást, csak nyögni vas-igádba',
 Meghalnod okosabb!

Köszönts a tűzvészt, melytől semmivé lesz
 Éhséged épűgy, mint a rongyaidd,
 A mely az ürbe szórja, hol nem érez,
 Szivednek roncsait;

Mely egy kis meddő szánalomra bírja,
 Ha percre is, a boldogok hadát,
 Mely minden bűd és fáradalmad írja,
 Mely békét s álmot ad!

Köszöntsd a tűzvészt, mely a dús fülébe
 Ezt dörghi: «Kelj! ne sütkérezz te itt!
 Szerelmi álmaid szakítsd ma félbe,
 Hadd pompás ünnepid' ;

Eredj, s kalaplevéve, rémüldözve,
 Rogyj le s nézz szét e testek halmain :
 Kit láng és romlás ért munkája közbe',
 Testvéred halva im!»

III.

UTCAI SUHANC.

A sáros úton hogyha őgyeleg
 A szurtosképű szép gyerek,
 Ha látom összerongyolt ujjasába',
 Lyukas cipőbe' szaladgálva ;

A gyalogok, a szekerek során
 Ha átalbúvik szaporán,
 Kavicsot szedve és kutyákra dobva,
 És máris csalva, máris lopva ;

Ha látom, arca milyen nevető
 — Szegény, szegény vadrózsa-tő! —
 S elgondolom, hogy édes anyja gyárba',
 Az apja meg tömlöcbe' zárva :

Megfájdul szívem s minden mást feled :
 Csak egyet kérd : «Mi lesz veled,
 Tudatlan növe fel, nem látva kit sem,
 Ki gyámolítson, megsegítsen?

Oh kunyhó csacska pintyőkéje te,
 Ha nagy léssz, vaj' megéred-e,
 Hogy két kezed' tisztos munkába' lássák?
 Vagy útag bűn lesz és galádság?

A munkás-zubbony lészen-e ruhád,
 Avagy talán fegyenc-kabát?
 Hol látlak egykor újra? Műhelyedbe?
 Börtönbe? Vagy kórházba' fekve?»

... S ím, kedvem volna annyi nép előtt
 Menten szivemre vonni őt,
 Hogy mondaná meg hosszú ölelésem,
 Mily jajjal és mily szánva nézem...

Soká-soká el nem ereszteném,
 Meleg csókkal fereszteném,
 Aztán, mint hogyha testvér csüggne rajtam,
 Ezt súgná a fülébe ajkam:

«Sok gyásztól, kintől görnyedt nyakam is,
 Vagyok vadrózsa magam is,
 Az én anyám is dolgozott a gyárba' —
 Szeretlek, te kis árva!»

Országos Széchenyi Könyvtár

IV. JÓ NAPOT, INSÉG.

Ki zörget odakünn, s mit akar ott? ...
 Jó napot, Inség. Nem találsz remegve.
 Ha jéghideg vagy is, miként halott,
 Nyugodtan s bátran nézek a szemedbe.
 Aszott karú, fogatlan szörny-alak,
 Kacagva vártalak.

Nem volt elég még? Újra itt vagy, itt?
 Átkos szipirtyó, jójj csak, lépj előre!
 Csak vágd szivembe éles karmaid',
 Csak tépd ki a reményt is még belőle.
 Suhogtasd szárnyaid' a nyoszolyán,
 Min haldokol anyám.

Dühöngesz? Mindhiába, higgy nekem.
 Enyém az ifjuság, enyém az élet!
 A gyászos harcot végig küzdhetem,
 És megládd, bírok véled, bírok véled!
 Az omladék fölött, hol most vagyok,
 Husz évem győztesen ragyog.

Hiába! Azt a mennyei erőt,
 Amely szivemben ég, te el nem oltod,
 Se lelke büszke szárnyai előtt
 Gátat nem alkot kérlelhetlen voltod.
 Sötét istennő, gyenge vagy nagyon —
 Én útamat el nem hagyom!

Nézz arra le! Ládd, mily derűs az ég,
 Ládd, mennyi fény és mennyi rózsanyílás,
 Hallgasd, mi vídám zajtul cseng a lég,
 A kis pacsirta mily jó kedvbe' trilláz,
 Hit, eszmény, hány ragyog, de hány!
 Hogyan suhog ezernyi szárny!

Te rút csoroszlya, te, te vértelen,
 Eredj el undok fekete csuháddal.
 Énnékem gyorsan lüktet még erem,
 Szilaj paraszt-vér járja testem átal.
 Eltiprom a jajt, mely nyakamra nőtt,
 S úgy nézem a jövőt.

Az istenítő munkát vágyom én,
 Mely legdicsőbb úr mindennek felette!
 Legyen a dal, az ábránd az enyém,
 És a művészet örök kikeletje,
 Azúrszín égbolt, balzsam illatok,
 Csókok meg csillagok!

Oh zord boszorkány, elvonúlsz te majd,
 Miként a nap előtt a fellegettyol,
 És minden éled és minden kihajt,
 És el lesz lepve a rét ibolyától —

Szét tépve láncom, végzem a tusát,
S dallok az élet himnuszát.

V.

MINDHALÁLIG.

És szóltak hozzám: nem nevet dalom,
Mindegyre gúny van benne, szidalom!
Könyvemben nincs oly ének,
Amelyben napsugár, öröm rezegne
És csókok csengenének!

Derült nótának dalnoka legyek,
Amely burkából ég felé lebeg,
Mint hellen istenasszony,
Hogy a felhők közül glyciniákat
S akanthust szórogasson!

S kérdezték tőlem: fészke merre volt,
Hogy nem tudok dalolni csak nyomort?
Mely tündér állt felettem,
Átkozva bölcsőm? És én válaszoltam:
«Kunyhó volt, hol születtem.

Én a mocsárnak gyermeke vagyok.
S a nap bármily győzelmesen ragyog
S bárhány zsolozsma csendül,
Egy hosszú jaj hat hozzám mindenünnen,
S nem megy ki a fülemből.

Szívemre hull csepp csepp után a vér,
Amely ömölt az elnyomottakér',
Amikor a szabadság
Száz ezreket hívott, bátyái ormán
Hogy élteket szakasszák.

Munkások házai felől, ahol
Zsúfoltan nyüzsg a nép, mint hangyaboly,

S mohó éhséggel rágja
A száraz kenyeret, mit annyi kínnal
Szerzett meg izzadsága ;

Sötét gyárakból, mikben nincs egyéb
Mint zúgó vas-szörny, melynek neve gép.
Ahol minden lehellet,
Melyet a sápadt asszonyok beszínak,
Öli a mellet ;

A rizs-lapályról, mit hétszámra köd
És embergyilkos, nedves pára föd ;
S éjébül tömlöc-zugnak,
Ahova áldozatnak annyi ezret
Isten nevébe' dugnak —

Oh mennyi jajszó üldöz és minő,
Rémesnél rémesebb és nem szünő!
Csak jönnek, szállton-szállva,
Mikéntha denevér suhogna mellém
Az esthomályba'.

S ezért kerül vígságot énekem,
Ezért nem újul a napfény nekem ;
Örök borúban,
Ezért nem zengek csókot és szerelmet . . .
Velem a bú van!

Nem gyáva bú ; mely engemet gyötör,
A bú szilaj tusában égre tör!
A dacot érzem,
Amely Prometheus lelkébe' lángolt
A szikla-bércen.

S a nép fölött, amely sápadva hall,
Sötéten leng az ajkam-zengte dal,
Miként az ormok sassa,
Mely fönn kereng és aztán átlőtt szárnyal
Hull a havasra.

VI.

ELHAGYOTTAN.

Bús őszi alkonyat. Ivén a mennynek
 Hamúszint játszó felhő-fodrok lengnek,
 S a síkra, mely halvány-zöld mezben áll még,
 Rá feküszik az árnyék.

A falevél már kezd lehullni sorra,
 S a hűvös szellő szárnya elsodorja,
 Mint hiu álmod. Nesz van fönn a légbe',
 Mint hosszú csóknak vége'.

A nyárnak legutolsó violája
 A fonnyadást egy lány hajába' várja,
 Ki néhány tar platánra néz fel ottan,
 Borongva, elhagyottan.

Csak néz. Sok hőszin bölcső jár eszében,
 Ahol a párnák közzé bújva szépen,
 Kis szőke-fürtös lányok és fiucskák
 Az álmaik alusszák.

Virrasztanak az anyák a félhomályba',
 S minthogyha égből jönne, szárnyon szállva,
 A sok kis angyal édes zene-szót hall —
 Csendül az altató dal.

Puha fészkében elnémult bereknek
 A kis madár és párja szenderegnek,
 Egymáshoz téve csőrük... Ime, hallgat
 Az esteli fuvallat.

S hogy lejjebb száll a köd a bús mezőre,
 Az egy pár szál virág megborzong tőle,
 S kelyhét egy csókban le a fűre hajtja,
 Hogy megpihenjen rajta.

S a lány csak álmodik. És íme ő is
Fehér kis bölcsőt mosolyogva őriz,
Miközben, lámpa nyájas fénye mellett,
Serényen tűt emelget.

S valaki hát megül hozzája lépve,
Erős karokkal vonja az ölébe,
S ő rezzen, s gyöngéd, esdő hangja hallszik :
«Csitt! . . . A baba alszik!»

Oh szív hiu sikolyja, csalfa árnyak,
Oh ábrándképei mosolygó nyárnak!
A lombjuk-vesztett fák közé repülve,
Enyészetek az ürbe !

Utolsó kis levél, tödtől szakadj el,
Utolsó kis remény, a szívet hadd el ;
Oh tűnj, virág, bölcső meg fészek csábja —
Ő csak magába' van, magába'!

Fenn károgó hollók csapatja röppen,
S az őszi est leszáll a sűrű ködben,
Le fák galyára, rét aszott fűvére,
S az ő csüggedt szívére . . .

Leszáll, míg ő, miként a tájnak szobra
Úgy áll ott s föltekint a csillagokra.
És újra szellő zizzen odafenn,
S azt súgja néki : «Sohasem!»

VII.

AZ ÖSMERETLEN KIS KATONA.

Szürkén szital az eső,
Mialatt a kormos város útjain át
Lassan döcög tovább a szekér,
Mit nem borít virág ;
Csak a háromszínű zászló,

Csak az takarja koszoruként
 A kicsi koporsót.
 Katonák követik
 Nyugodt és szenvtelen arccal,
 Puskával a vállukon ;
 S követik leányok,
 Azok is katonás ruhában :
 Vörös kereszt kék blúzukon.
 Az átalázott aszfalt
 Kurtító tükrözéssel,
 Hidegen, halaványan
 Veri vissza a bús menet árnyait,
 Mely mintha hajózna, hajózna
 Egy nagy folyó vizein,
 Amiknek partja a csönd
 És torkolatja a halál.

Kapúk homályos odúiból
 S a járda fényes köveiről
 Sápadt alakok
 Vetnek felé sietős tekintetet,
 S a férfiak mind tisztelettel
 Emelik meg a kalapjukat,
 Az asszonyok borzongva sohajtnak
 S vetnek keresztet.

Kit visznek? . . .
 Egy ösmeretlen kis katonát.
 Még szinte gyerek lehetett,
 A koporsója oly kicsiny
 Ama nagy lobogó alatt.
 Tán most odalenn falujában
 Már várja őt az anyja,
 Aki nem tudja, meghalt —
 Nem tudja még szegény.
 Harisnyát kötve ül a küszöbön
 S mosolyog : Hazajön karácsonyestre . . .
 Egy ösmeretlen kis katona!

Minek is kutatni,
Bölcsője hol állt,
Hogy' hitták és hány évet élt.
Tudjuk, hogy hol halt meg s hogyan.
S minden járókelő
A testvérére ismer benne
S feléje susogja :
Isten veled!
Suttogja azzal a szomorúsággal,
Melyet szívünkbe bocsát
Olyanok halála,
Kiket mindnyájunk anyja szült.
Neve él mindenben és mindenkiben :
A vére a vérünk volt, s vérünk az övé is,
Vér, amely visszatért ama tiszta,
Közös forrásba, amelyből bugyog
Az embereknek ereje,
S amelynek égi neve van :
Haza!

ANGIOLO SILVIO NOVARO.

I.

OH MILY SZELID . . .

Oh mily szelid, mily gyöngéd ez a béke,
A nap kusza, dühös zaja után!
Oh mily mosolygó, nyájas fényességbe'
Ragyog a hold a messzi hegy fokán!
Milyen hizelgőn, mily biztatva reszket,
Reménnyel koronázva meg az estet!

Egy hang se háborít, amint a csendbe'
Szivedből ég felé száll a fohász.
Aklába tér a nyáj, s mögötte menve
Sápadt árnyéknak látszik a juhász.
Némult a gyermek- s a madár-csapat —
Csupán te ringatod fájdalmadat!

II.

OH NÉZD . . .

Oh nézd, mi szüretedből megmaradt,
Szét van tiporva lábaid alatt:
Vörös levél, sárga levél!

A völgy már színefosztott s hang se kél:
Dalos pacsirta legét nem hasítja —
S te búsan gondolsz szent halottjaidra.

Oh vajjon az a sok szem hova tűnék,
Amiknek már alig tudod a színét?
Szeretetők ma mily világban él?

Mindaz, mi szüretedből megmaradt,
Szét van tiporva lábaid alatt :
Vörös levél, sárga levél!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

GIOVANNI PASCOLI.

I.

VEREBEK, ESTE.

Egy ember, akinek madárszó nem titok,
Ki érti, cinke, csíz fészkében mit csivog,
A sólyom mit sikít, galamb mit panaszol,
Sirok odúitól mit kérdez a bagoly,
Ciprus tövén pihen. Csend van köröskörül,
Csak egy szántóvető bajlódik egyedül,
Nógatva ökreit. Ez az a pillanat
Mikor nyugodni tér a nagy veréb-csapat,
Sikról, hegyek közül e tájra seregél,
Mind e ciprusra száll s mind ekkép csiripel :

«Oh igen! bárha te föl nem feded magad,
Mi jól ismerjük ám a te jószágodat,
Amellyel bölcseszün, követ illesztve kőre,
Falat raksz, cserepet viszel a háztetőre,
S miért? Tudjuk mi jól : ez mind értünk vagyon!
Télen a nap rövid, az éj hosszú nagyon,
A fény a háztetőt hamarabb éri el
S így ottfen hamarabb tűnik a hólepel :
Házat csinálsz azért, hogy háztető legyen,
És háztetőt azért, ülhessünk jó helyen!

Van étked is, olyan, minőt mi szeretünk,
De mert csőrünk kicsiny, s az nagy vón' minekünk,
A száraz kenyeret te aprítod magad,
Szépen megőröli a te saját fogad,

S az abroszt, amelyen a sok-sok morzsa van,
 A háznak udvarán kirázod gondosan,
 De kissé messzire. (Igy jársz el örömet,
 Mert, apró bűnösök, mi így szeretjük ezt.)
 Aközbe' mi a fán csodáljuk tetteid,
 Örülve jöttödön, de félve is kicsit.

S van gondod másra is. Téssz olyat azután,
 Vérszomjas sólymot is ami meghatna tán :
 Fészkünkbe' mihelyest fióka zsinatol,
 A padlásról legott arany szemet hozol,
 Ki a mezőre mégy s elszórod sorban ott,
 Két-két barázda közt, a sok arany magot,
 Miket hogy hamarabb meglásson a veréb,
 A földet mindenütt megtisztítod elébb.
 Mi meg a gallyakon hallgatjuk nógató,
 Elnyújtott éneked : Csálé, hajsz! Hó ha hó!

Olykor, igaz biz a', te ezt az ételünk
 Egy kissé eldugod ; de csak tréfálsz velünk.
 Sőt olykor annyira mélyen van az a hely,
 Hogy szinte mondanók : Vigyázz, urunk, ügyelj!
 Ám mégse rossz a rossz, ha te igazgatád ;
 Hiszen a mag, melyet elrejtett a kapád,
 Lábat növeszt, mikor a tücsök-banda zeng,
 S a lábon azután egy nagy csőforna reng,
 S te azt lemorzsolod. Rosszból így lesz a jó :
 A rossz a multaké, a jó jelenvaló!»

A kisebb verebek már alszanak ; csupán
 Az öreg nép viraszt a mező ciprusán.
 «Hej, szól egy agg, te ránk gyakran panaszkodol,
 S joggal. De nem sok-é az a zord vas-szigor?
 Most, hogy a kicsinyek a fejök már bedugták
 A szárnyaik alá s a szemöket lecsukták,
 S a méh, a légy, a pók, mind mind már szundikál,
 Most már kimondhatom, hogy sorsunk — a halál!
 Te szeretsz. Jó ; de mért hogy nem érezteted
 Kissé tovább velünk e nagy szeretetet?»

De most a völgy ölet homály borítja már,
Csak még az ormokon remeg néhány sugár;
S már zúgón, zümmögőn a tájékot belepték
Az este röpködő halálfej-rajzu lepkék.

«Jaj hálód, szól, amely egyszerre ötvenet,
Ifjat, vént egyaránt gonosz börtönbe vet!
S villámod, mely fölér a nyárfa-csúcsokig,
S akit talál, soha föl nem ocsúdhatik!...
De tán, tőled jövőn, ki annyi jót szerez,
Belátjuk egykoron, ez is üdvünkre lesz!»

Az ember távozik. S a fáról hirtelen
Ijedt, vad sugdosás fut át az éteren:
«Jaj! közelünkbe' volt, s nem tudtuk!» «Csitt te, csitt!
Huzzad be lábadat s aludj! Már nincsen itt!»
Az ember távozik s a lelkekkel teli,
Vén ciprusfát az éj lassanként elnyeli.
S távozva, hall morajt, amellyel fönn a sok,
Fényes külön világ, egymással társalog:
A sok külön világ, mik állnak sűrű rendben
S ragyognak a derűs, a békés végtelenben!

Országos Széchenyi Könyvtár

II.

A PACSIRTA.

Gyakorta láttam, sólyom hogy' kereng
S a légből hogy' készül lecsapni lassan,
S hallottam, hogy még följebb, a magasban,
Valami cseng.

Pacsirta! hova föl nem ér a szem,
A sólyom röptét is alattad hagyva,
Ahol szabadon járhatsz s egymagadba',
Dalolsz te fenn!

Sokszor borúlt mint felhő rám a búm,
S mint gyászlepel halottra; és a mennyből
Olyankor azt hallám, zsolozsma csendül
Lágy- s halkszavún.

Te onnan, ahol nyílt a láthatár,
 S nem vonja semmi a napot homályba,
 A barna felhőknél magasbra szállva
 Zengsz, kis madár.

Igy mondjak himnust, bárhol járjak is,
 Így szálljon bátran szózata dalomnak :
 Fölötte balvégzetnek, fájdalomnak,
 S halálnak is!

III.

KIDÜLT TÖLGY.

Hol árnyat hinte szét, most földön fekvé : holt,
 Ki a viharral is birkózott könnyedén.
 Most látni, szól a nép, hogy milyen nagy fa volt!

S lám mennyi fészek is a lombok rejtekén!
 És elbáméskodón azt is mormolja sok :
 Azt is most látni csak, mily jó is volt szegény!

S mig így dicsérgetik, agg s ifju nekifog
 S nyesi. És nincs kinek rózsét nem hord a válla . . .
 S a légbé' hirtelen panaszos hang csivog :

Dalos poszáta sír, hogy fészket nem találja!

FRANCESCO PETRARCA.

A Laura életében írt szonettekéből.

I.

FÁRADT VAGYOK MÁR . . .

Fáradt vagyok már, oly sokat kutattam,
Hogy rád gondolni mért meg nem unom?
Miért hogy testem nem a föld alatt van,
Hol nem üldözne annyi fájdalom?

Hogy fürtid, arcod zengni szakadatlan
S szemed, amelyről annyit szól dalom,
Miért van hangom bármely pillanatban,
Neved bár éjjel-nappal ajkamon?

Mért nem fáradt ki sohse még a lábam,
Amely, bármerre jársz, nyomodba' van
És annyi lépést megteszen hiában?

Mért nem fogyok ki ténta- s papirosbul,
Melyen dicsőjtöm bájad? . . . hogyha rosszul,
A bűnös Ámor isten, nem magam!

II.

ÁLDOTT AZ ÉV . . .

Áldott az év, a hó s az alkonyat,
Az óra és a perc is légyen áldott,
Áldott a táj, hol jártam azalatt,
Szemed varázsa míg lelkembe szállott.

Áldott az első kín, mit általad
Küldött rám Eros, hogy élémbe állott,
És áldom azt az ívet és nyilat
S a sebet, melytől nyugtot nem találok.

Áldott a hang, amellyel, én Madonnám,
Dicső neved már annyiszor kimondám,
S a köny s a sóhaj, érted mely eped,

S minden sorom, mely bájad hírül adja,
És áldott lelkem minden gondolatja,
Hisz téged illet — mind csak tégedet!

III.

HA MERRE ŐT TALÁLOM . . .

Ha merre őt találom, arra nézek
S Madonnám bűvös arca rám ragyog,
S elgondolom, mi ragyogó ígézet,
Amelytől olvadok meg lángolok :

Remegve, hogy közelg már az enyészet
S hogy már a végtől messze nem vagyok :
Megyek, mint akit vakká tőn a végzet,
S ki célja nincs bár, tovavánszorog.

Megyek — s futok előle a halálnak . . .
De haj! akármilyen rohanva járjak,
A vágy nyomon követ mindenfelé.

Némán megyek ; hisz bánatos szavam
A népet sírni kényszerítené —
S én szívesebben így sirok : magam!

IV.

HA ADDIG ELHUZÓDIK ÉLETEM . . .

Ha addig elhuzódik életem,
 Melynek ma gyötrő napja s éjszakája,
 Míg majdan aggkorodnak végszakába'
 Szemed már gyöngé lesz és fénytelen,

Aranyos fürtöd majd ezüst ha lesz,
 S nem pompáz girland rózsaszín ruhádon,
 S fakó lesz arcod, melytől, most ha látom,
 Szivemben bús panaszhang ébredez :

Majd akkor Ámor bátorságot ad,
 S majd elbeszélem, mennyi hosszú évet,
 Órát meg percet tölték gyászban érted.

S bár most az ég ellenzi vágyamat :
 Tudom, majd akkor valahára leszen
 Késő sohajtásidból enyhülésem!

V.

KIK HALLGATJÁTOK . . .

Kik hallgatjátok szerteszórt rimekben
 A sok sohajt, amely táplálgatott,
 Midőn még ifju szívvel tévelyegtem
 És részben más valék, mint most vagyok :

Ha próbáltátok, Ámor mily kegyetlen,
 Megszántok, nemcsak megbocsátotok,
 Amérthogy annyi hangon énekeltem
 Hiú reményt és hiú bánatot!

De most tudom, hogy átal annyi éven
 Mesélgeték s nevették dőreségem —
 S ezért ma orcám szégyen perzseli.

S a hiu epedés gyümölcse mi?
 Hogy bánom tévedésem s azt találom :
 Minden, mi nekünk tetszik, röpké álom!

VI.

ARANY HAJÁT . . .

Arany haját a szellő szétzilálta
 S vállára ontá ezer gyűrűben,
 Mérhetlen tűz volt szép szemevilága,
 Minőt ma már csak ritkán látni benn'.

Képzeltém tán csak : de mikor közelgtem
 Az arca szánakozva elborúlt ;
 De szerelem taplója volt a lelkem —
 Hát nem csoda, hogy mindjárt lánggra gyúlt.

Ugy járt, ahogy halandó sohse jár,
 Hanem csak angyal. És ha szava hangzott,
 Nem jöttek ajakáról földi hangok.

Ő nekem szellem, nap volt! Ah ma már
 Nem az! De attól nem gyógyúl a szív,
 Lövés után ha enged is az ív!

VII.

KÖZELGEK . . .

Közelgek az utolsó nap felé,
 Mely szüntetője bármilyen nyomornak,
 Óráim, látom, gyorsan tovafolynak
 S reményim vélők lesznek semmivé.

S megkérdem lelkemet : vaj' érzi-é,
 Hogy már szerelmet nem soká dalolhat?
 Hogy földi terhünk, mint a hó, elolvad,
 S immár megyünk az örök csend elé?

Megyünk s nem hallgatunk majd valahára
Reményink megtévesztő csábszavára,
Múlik mosoly s köny, elcsitúl jajunk ;

S majd látjuk, hogy a földi üdv mi kétes,
Csupán *vezérel* jobb és tiszta léthez,
S hogy dőreség volt annyi sóhajunk!

VIII.

MÉG ÚGY HAJÓS . . .

Még úgy hajós zúgó tenger színén
Nem sietett a révbe, mint a bánat-
S a gondtul üzve menekülök én
Oda, hol láthatom tán Madonnámat.

Még földi szemre soha égi fény
Úgy nem hatott, mint az a fény reám hat,
Mely olyan arcról, szemből száll felém,
Ahonnan Ámor nyila egyre támad.

Ottbenn ül : nem vakon, de tegzesen,
Övén kívül a teste meztelen,
Van szárnya is — s nincs festve : él valóban!

Mit titkol más előtt : én megtudám ;
Hisz ama szemből súgta meg csupán
Mindazt, mit róla zengtem röpke szóban!

IX.

HOGY ÉDES BOSSZÚT ÁLLJON . . .

Hogy édes bosszút álljon valahára
S bűnhődjön egy nap ezer sérelem :
A legjobb percet és időt bevárva,
Ívét felajzá Érosz ellenem.

Erőm nyugodtan ült, keblembbe zárva,
 Hol védni szokta szívem' és szemem',
 Mikor megérezem : szívem átjárja
 A nyíl, mely eddig nem volt sohse benn.

S úgy meglepé e támadás Erőm',
 Hogy sem hatalma nem volt, sem tere,
 Hogy értem harcba szálljon fegyvere,

Vagy húzna fel, hogy magas sziklakőn
 Meg lennék e sok szenvedéstül óva . . .
 Ma próbálgatná, de hiú a próba!

X.

MINDÉG MAGÁNOS . . .

Mindég magános, elhagyott vidék,
 Melyen bolyongok lassan, szóttalan,
 És mindig kémlem, hogy amerre m'ék,
 Nem oly hely-é, hol ember nyoma van?

Másképp én meg nem óhatom magam,
 Búbánatom hogy észre ne vegyék ;
 Hisz testem csüggedt mozdulatiban
 Láthatnák mindjárt, bennem hogy mi ég.

S így ösmeri e tájék már a lelkem' :
 A halmok, síkok, rétek, legelők
 Tudják, mit titkolok a nép előtt.

De oly rideg vadont seholse leltem,
 Hol Ámor is ne bántna szüntelen,
 S ne szólnék én vele, és ő velem.

XI.

GYÖNGY ÉS ARANY . . .

Gyöngy és arany diszít meg kert virága,
Fehér s piros színű, bár tél van is.
Nekem e sok virág mind csak tövis,
Mely élet szívem- s oldalamba vágja.

Már nem sokáig tengek e világba',
Hiszen a nagy bú hamar sírba visz . . .
S ezt gyilkos tükröd, ez okozta biz,
Ezt nézed mindig, képedért sovárgva!

Az némitá el szárnyas uramat,
Ki nálad, értem esdve, közbejárt,
Hogy vágyad tárgya csak te vagy magad.

A tükröd lenn a Tartarusba' gyárták
S az örök feledés vizébe márták —
Csak az hoz énrám korai halált!

XII.

HÁLÁTLAN AJKAM ! . . .

Hálátlan ajkam! mindig ügyelék,
Hogy csúf hazugság rajtad át ne menjen,
S te üdvöt nem hoztál rám sohse még,
Szégyenbe' hagytál mindig, mindig engem!

Midőn a szavaid segítenék
Gazdádát s forrón kéne tán esengnem,
Hideg vagy, és ha szólsz, az döreség —
Mint alvó ha dadog az éji csendben!

S ti könnyek! bár pataktok egyre gyűl,
Ha szenderegni vágyom egyedül:
Elhagytok, hogyha őelébe érek.

S előtte ti is alig szólotok,
Ti máskor, egyre gyötrő sóhajok —
Csak halvány arcaimról sír a lélek!

XIII.

HA VÉGE IS OLYAN LESZ . . .

Ha vége is olyan lesz, aminő
Tizennegyedik évem eleje,
Nem ment meg engem hűs árny s levegő —
Oly nagy már égő vágyam ereje!

Ámornak úgy kinoz a gerelye,
Hogy eszméimben nincsen pihenő,
Hogy mindig azt fürkészem, hol van ő,
Hogy egy hely vonz csupán : az ő helye!

Igy emésztődik éltem szüntelen,
S oly titkon, hogy csak én vagyok, ki látom,
És ő, kinek szemében rejlik átkom.

Alighogy háltni jár belém a lélek,
És nem tudom, hogy meddig lesz velem —
Mert már közelg halálom s fut az élet!

XIV.

HA NEM SZERELEM EZ . . .

Ha nem szerelem ez, mi hát, mit érzek?
S vajon miféle, hogyha szerelem?
Ha jó, belőle kín miért terem?
Ha rossz, mért édes az, ha tőle vérzek?

Ha önként égek, mért sirok? S e vésznek
Ha oka más : mit ér kesergenem?
Hogy' lettetek így urrá szívemen :
Halálos élet, drága szenvedések?

Ám hogyha tűröm : gyászra nincs jogom . . .
 Sík tengeren, gonosz szelek között
 Rongált hajóm kormányja eltörött.

Sok nagy hibám van és kicsiny tudásom ;
 Mit akarok, magam se mondhatom —
 Ha tél van, égek, s forró nyárba' fázom!

XV.

CÉLPONTJA LETTEM . . .

Célpontja lettem ím nyil záporának
 És hó a Nap s viasz a tűz előtt
 És szélbe' köd. Szavaim kiabálnak,
 S föl sem veszed a téged kérlelőt!

A nyilak szemed fényéből találnek
 (Oh nem tekintsz helyet, se nem időt!)
 Nap, tűz meg szél szolgálatodra állnak,
 S ők mívelék, hogy kínom nagyra nőtt.

Nyil az az eszme, mit belém lövellesz,
 Orcád a Nap, tűz az a vágy, mit keltesz —
 Így megvakitsz, olvasztasz s íjazol.

Bűvös dalodba' meg s ajkad szavába',
 S lehedbe', mely megbűvöl egymagába',
 Szellő van, melytől éltem szétfoszol.

XVI.

NINCS HÁBORÚM . . .

Nincs háborúm, de békeségem sincsen,
 Remélek s félek, égek s megfagyok,
 Az égbe szállok, majd meg lenn vagyok,
 Nincs semmim — s az egész világ a kincsem!

Nem zárja és nem oldja fel bilincsem
 A nő, kin az a kérés mitse fog,
 Hogy «rabjának vagy szabadnak tekintsen . . .»
 Amor nem öl meg s szánni is konok.

Szemem nincs s látok, nincs nyelvem s beszélek,
 El vágyom veszni, s várom, ki segít meg,
 Szeretek mást s magamat gyűlölöm ;

Lelkembe' bánat, sírás meg öröm,
 Egyformán rettegek halált meg éltet . . .
 S ilyenné, hölgyem, érted lettem, érted!

XVII.

HELYEZZ ODA . . .

Helyezz oda, hol a nap fűvet öl,
 Vagy ahol rajta győz a hó s a jég,
 Ahol nem nyugszik vagy fenn tündököl,
 Ahol derűs vagy mindig zord a lég ;

Tégy koldussá, vagy vígy magasra föl,
 Helyezz oda, hol haragos az ég,
 Vagy hol mindenre mindig fény ömöl,
 Vénits, vagy hagyj meg ifju korba' még ;

Vigy mennybe, alvilágba, bármi földre,
 Magas kőszirtre, posvány-fedte völgybe,
 Lelkem legyen szabad vagy lánc igázzon,

Legyek hires avagy nevem se légyen :
 Leszek ki voltam, élek úgy mint régen,
 S nem szűnik tízéves sohajtozásom!

A Laura halta után írt szonettekéből.

XVIII.

A LÁNCOKAT FELOLDTA . . .

A láncokat feloldta a halál,
Miket huszonegy éven át viseltem.
Még sohse jártam oly nagy gyásszal telten —
Oh bú, nem ölhetsz, ha élnem hagyál!

S im, Amor ismét uj csatába száll:
Uj háló volt, amit utamba' leltem,
Amor uj tűz felé vezette lelkem,
S már úgy volt, fíja ismét eltalál.

Hacsak nem okulok a mult baján,
Egy perc alatt már égtem volna tán —
Hisz jól tudom, aszott fa hamar ég!

Megint jött a Halál s szabad valék;
Eloltá lángom, széttöré bilincsem
Ő, akinél hatalmasb senki sincsen!

XIX.

AZ ÉLET MEG NEM ÁLL . . .

Az élet meg nem áll; az elrohan,
S a zord halál siet a lét megett . . .
Egyformán bús nekem az, ami van,
Az ami volt s mit jövőm leple fed.

Fölváltva egymást, majd emlékezet,
Majd várás búsit . . . Ah csak enmagam'
Ne szánám, ne sajnálnám lelkemet:
E sok kín nem gyötörne untalan!

Rágondolok, jót mily keveset értem,
Körültekintek, és viharban, szélben
Látom, hogy mily bizonytalan az ut!

Fortúna és kormányzóm meg nem ónak,
Nincs vászna és nincs árboca hajómnak —
S vezérlő csillagom is kialudt!

XX.

AH, A MIÓTA OLYAN HIRTELEN . . .

Ah, amióta olyan hirtelen
Tovatünék szeráfi arculatja,
Szivem epezstő, mély keservbe' hagyva,
Azóta enyhem dalba' keresem.

Kezembe lantomat mi bánat adja,
Madonnám tudja és a Szerelem!
Oh csak a dal volt mindig gyógyyszerem,
Amikor üldözött a sors haragja!

S most tőlem ezt is elveszed, Halál!
S te boldog föld, mely rejted ott alatt
A drága orcát, mit elragadál:

Mért hagysz itt engem, vak vigasztalant,
Ha szemeimnek édes, szép világa,
Szerelmes fénye fölszállt más világba?

XXI.

OH HÁNYSZOR BÚVOK EL . . .

Oh hányszor búvok el, e völgybe' járva,
Az emberek, sőt enmagam elűl!
Hány könnyem hull a földre télbe', nyárba',
A légen át hány sóhajom repül!

A néma ligetekben enyhet várva,
Hányszor bolyongok félve s egyedül,
S keresem üdvöm', ki a sírba zárva
S kit mégis szólitok szünetlenül!

S ő eljön, istennő- vagy nimfa-képbe' . . .
 A Sorga fenekéről száll elém
 S végig terül a pást hímes gyepén,

Vagy fölkel és a gyepszőnyegre lépve
 Rózsán jár, mintha élne igazán . . .
 S mutatja arca is, hogy szíve szán!

XXII.

ANYA, KI HŰ FIÚT . . .

Anya, ki hű fiút könnyezni lát,
 Hitves, kinek veszedelembé' férje,
 Olyan remegve, oly aggódva, kérve,
 Oly hű tanácsot, tudom, sosem ad,

Mint nékem ő, ki ottfenn lelt tanyát,
 S lenéz száműzetésem bús helyére.
 Le is száll néhanap a föld terére
 És kettős száanalom hevíti át :

Anyáé s szeretőé. Majd remeg,
 Majd szüzi lángban ég. Így mondja meg,
 Mit kell kerülnöm, s miktől óvakodjam.

A lét ezer bajára rámutat
 S az égre irányozza vágyamat . . .
 S békét lelek ez áldott szözatokban!

XXIII.

AZ, AKIT ANNYIRA KEGYELT AZ ÉG . . .

Az akit annyira kegyelt az ég,
 A minden szépnél szebb, im túlkorán
 Megint a hazájába költözik
 S most fönn van csillagpárja oldalán.

S én csak most ébredek, belátva, rám
Csak jót árasztott az a szűziség,
Amely beh sokszor volt a zabolám,
Amikor ifju hévben lángolék!

Áldott legyen hát ő és bölcsesége,
Orcája s édes-haragos beszéde,
Mely lelki üdvöm óvására bírt!

Oh itt két szép művészet tőn nagyot:
Ez ajkkal, az meg szemmel alkotott —
Ő énnekem erényt, én néki hírt!

XXIV.

AMÉRT OLY GYÖTRELEMBE' ...

Amért oly gyötrelembe' vala részem
— Ilyen a sors — azon ma vígadok!
Üdvömre adtak bút a csillagok:
Rövid harc díja örök béke leszen!

Oh dőre vágyak! hogy' csábítotok
Bárkit, s kivált szerelmem! Már ma érzem,
Mi jó, hogy nem hallgatta esdeklésem
Az, aki sírban s mégis fönn ragyog.

De siket lelkem s Ámor, aki vak,
Erővel birtak rá, hogy fölkerestem
Az ösvényt, hol Halál várt volna csak.

Áldott, ki bűnös vágyam másfelé,
Virágzó, szebb vidékre terelé,
S édes szavával meggátolta veszttem!

XXV.

MA AHHOZ SZÁLLOTTAM FEL . . .

Ma ahhoz szállottam fel gondolatban,
 Ki már a földön sohse jó elém.
 A harmadik mennyben meg is lelém¹
 Nem büszkén, mint itt járt, de szebb alakban.

Kezemnél fogva, így szólt: «Majd e lakban,
 Ha vágyam nem csal, látlak egykor én,
 Kiért szenvedtél s ki éltem delén
 (Nem estvelén) már tőled elmaradtam.

Ember nem érti boldogságomat!
 Csak téged várlak még és földi ékem',
 Mit úgy szerettél s amely lenn maradt!»

Mért hallgatott? Mért vonta el kezét?
 Ahogy csengett e szűzi, szent beszéd,
 Kevésbe múlt, hogy nem maradtam égben!

XXVI.

MENJ, S ARR' A KŐRE SZÁLLJ . . .

Menj, s arr' a kőre szállj, bús énekem,
 Mely drágakincsem földbe rejtve tartja,
 S hívd azt, kinek lelkét a menny akarta . . .
 Felel majd, teste bár sír mélyiben.

Mondd néki, nem birom már életem,
 Sok bőszi hab csónakom örvénybe csalta,
 S levelit óva,² vágyom már a partra,
 Hol őt majd egykor tán elérhetem.

¹ A szerelmesek az akkori babona szerint ott laktak.

² A költő gyakran mondja Laurát babérfának (olaszul *lauro*). A fa levelei a Lauráról rámaradt emlékek.

Mondd: dalom életét és zengem vesztét
 Annak, ki élt s ki most már halhatatlan,
 Hogy itt a földön ismerjék, szeressék!

Nézzen reám, ki ím feléje jó;
 Hadd hívjon, vonjon, s fönn az égi lakban
 Lehessek én is olyan, milyen ő!

XXVII.

VIGASZTALAN LÉLEK . . .

Vigasztalan lélek, mondd, mit teszel?
 Mért nézel folyton vissza, óh te kába?
 Hisz az, mi elmúlt, újra nem jön el!
 Mért ülsz, tüzedre uj s uj galyt dobálva?

Amikről kobzod annyit énekel,
 Az ajk, a szem már fenn van szebb világba'!
 Hát nem tudod még, búsongó kebel,
 Hogy itt keresned késő és hiába?

Miért ujítnád búdat szüntelen?
 Hiú kívánság egyre mért epesztne?
 Töltsön be jóra vívő, biztos eszme!

Ha mitse nyujt a föld, nézd, ott a menny!
 . . . Vesztedre szállt a földre annyi báj,
 Ha él vagy holt, szived miatta fáj!

XXVIII.

HA TUDTAM VOLNA . . .

Ha tudtam volna, mikor dalra keltem,
 Hogy tetsző lesz majd rímelt sóhajom,
 Sűrűbben, szebben is, mint énekeltem,
 Szóttam vón' rímbe minden óhajom.

De mert im meghalt, ki ihlette lelkem
 S ki most is urnő gondolatimon :
 Akármi nyersen és homállyal telten
 Szólt annyi strófám : már nem csíszolom!

Csak az volt vágyam az ő életében,
 Hogy kiönthessem bűm valamiképen,
 S eszembe dicsvágy sohasem jutott.

Én könnyre vágytam csak, nem hírre-névre . . .
 Most vágnám, ah de ő már hűja révbe
 A fáradt és elnémult dalnokot!

XXIX.

A LEGSZEBB KÉT SZEM . . .

A legszebb két szem, mely valaha volt,
 A legszebb orca és a legszebb hajzat,
 Vállára mely arany patakba' folyt,
 A legszebb hangok és a legszebb ajkak,

Két kar, mely ollyat is igába hajthat,
 Kit addig Amor h'jába ostromolt,
 A legszebb láb, amely földet tiport,
 A legszebb termet, mit csak nő ohajthat :

Öntött lelket belém. De most vele
 Az Úr van s angyalok közt van helye.
 Csak én maradtam itt, vakon meg árván,

Vigasztalásként arr' az egyre várván,
 Hogy ő, ki látja búval telt szivem,
 Könyörg majd, hadd lehessen vele fenn!

XXX.

A SZÉP SZEM . . .

A szép szem holtan is szép, és, oh hidd,
Halál is édes az édes szemért!
Minek kívánjak halni más vezért,
Ha ő vezet, ki mindig jóra vitt:

Az Úr is, aki értünk halt meg itt
S ki értünk poklok ajtajához ért,
Azt látszik mondani: «A sírt ne féld!» . . .
Jöjj hát, Halál! Esengem álmaid!

S ne késlekedjél már tovább. Jövel!
Mért is nem jöttél hozzám rögtön el,
Mihelyt Madonnám új életbe szállt!

Mert én azóta egy napot sem éltem:
Csak vele jártam s célhoz vele értem —
Lábam megállott, ahol ő megállt!

Országos Széchényi Könyvtár

LUIGI PIRANDELLO.

AZ ÖREG ANYÓKA.

Az őszhajú anyóka
Lekuporodva ül
A viskó fala mellé
És háttal neki dül.
Nem tette jóllakottá,
Csak fáradttá az élte,
S ahogy átnéz a szomszéd,
Virággal tele rétre,
S hallgatja, a háztetőkön
Meg a zöld sátru galyba'
Mint fognak a madárcák
Sok vidámkedvű dalba,
Feje reszketősen bólogat,
Mint akik szólnak :
Persze! Persze!

Oh mondd, öreg anyóka, vajon
Eszedbe ötlik-e olykoron
Tavaszkodnak néhány boldog perce?
S az biccent : Persze! persze!

Gondolsz-e a májusi éjszakára,
Mikor a hold világa mellett
Táncoltál fürge muzsikára?
Eszedbe jut-é első szerelmed,
Amikor szíved rabul ejté
Egy bátor ifju mersze?
S a vén anyóka : Persze! persze!

Fölidézed-e olykor az áriát,
 Mellyel első lánykád ringatád,
 S amelynek oly bús volt a verse?
 S a vén anyóka : Persze! persze!

Gondolsz-e arra az időre,
 Mikor az is ment esküvőre,
 S szépségre legyőzve a rózsaszált,
 Bucszúzni sírva elédbe állt,
 Mig a vőd sürgette : Jersze, jersze!
 S a vén anyóka : Persze! persze!

S gondolsz-e rá, hogy hányan voltak,
 Kiket szerettél s kik ma holtak :
 Férjed, barátnők, rokonok?
 S a halál ha most szólítani fog,
 Mondd : vajjon szívesen útra kelsz-e?
 S a vén anyóka : Persze! persze!

MARIO RAPISARDI.

TI APRÓ LÁBAK . . .

Ti apró lábak, miken nincs cipő,
Úgy kell tipegnetek a hóba', sárba',
Rongy-födte testecskék, amiknek sátra
Csupán a menny, s párnája puszta kő,

Ti vének, kiknek szoldót kér kezük
S akik előtt a dús, szó nélkül elmén,
Éhes anyák, akiknek fonnyadt mellén
A vézna csecsemő hiába csügg :

Tirólatok beszél nekem az éjben
A szél morajja. S én, a lelkem lázban,
Csak hallgatom, a szomszéd úri házban

Hogy' forg a tánc, hogy tombol a vigasság . . .
S a vak homályban hánykolódva ébren,
Várom, mikor üt órád, szent Igazság!

LORENZO STECCHETTI.

I.

KINTORNA SZÓL . . .

Kintorna szól a ház kapúja mellett,
Az ablakom kinyitva, s jó az est.
A rétről szálló langy tavasz-lehellet
Kicsiny szobámban is már lengni kezd.

Én nem tudom, hogy mért remeg a térdem ;
Szemembe könyhogy mért tolúl, nem értem.

Egyszerre oszt' a fejemet lehajtom,
S ki olyan messze vagy, neved' sohajtom.

II.

HOGY EGYSZER TÉLEN . . .

Hogy egyszer, télen, öreg este lett,
Ott ültünk kandallódnál, önfeledten ;
Időjárásról szólottam veled,
S mint kis diák — pirúltam mindszünetlen.

Lenéztél : jó-e a hímző-keret,
Én meg gyönyörködém a mennyezetben,
És — tudja isten, hogy mitől eredt, —
Jól láttuk így is egymást mindaketten.

S én azt gondoltam : «Egy mosolyodért
Odadnám lelkem dal-virágait
S odadnám ereimből is a vért!»

Egyszerre halványultak arcaid :
Fölkeltél s jobbodat fejemre tetted :
«Tudod-e, súgtad halkan, hogy szeretlek?»

III.

KASZÁLT MEZŐKNEK . . .

Kaszált mezőknek éles illat-árja
Fuvalla át a hűvös esti légen.
Mi fölmenénk a hegy magaslatára,
Lenn egyre cirpelt a tücsök a réten.

Te a csillagzó égre fordítád
Galamb-szemed, mint hangtalan imát.

S értettelek, bár ajkad szóra nem nyilt,
És megszerettelek, mert szólni nem birt.

IV.

HA MÁR A LEVELEK . . .

Ha már a levelek majd hulldogálnak,
Sirom keresni jössz a temetőbe.
Valami zúgban tán majd megtalálhat'd —
Sok-sok virággal lesz majd telenőve.

S te tűzd közéje őket dús hajadnak,
Hisz száraik a szívemből fakadnak :

Kigondolt s meg nem irt kis énekek,
Lágy szók, miket nem mondtam el neked!

V.

MEMENTO.

Szép olvasónőm! hogyha majd előtted
Az úton csapong a karnevál :
Oh ne feledd, oh ne feledd el őket,
Akiknek sorsa kín meg ispotály.

Ha felhaladsz, büszkén emelve fődet
A táncterembe, hol zsibong a bál:
Fordulj meg, s látod lenn a szenvedőket —
Mögöttük inség hangja kiabál.

S mint napsugár, szemedben hogyha ég
Boldog szerelmed: jaj, ha feleded,
Akikre nem mosolyg a szeretet.

S tükrödbe hogyha nézel, mondd magadnak:
— Egy gyöngyszemed, a legkisebb hajék,
Halállal küzködőknek éltet adhat!

IGINIO TARCHETTI.

OLYAN KICSINY VOLT...

Olyan kicsiny volt, oly finom s törékeny,
Hogy inkább szánást kelte, mint szerelmet :
Áttetsző képü, jámbor lelkü gyermek,
Ki mint kis angyal suhant át a légen.

Sűrűn imádkozott, s megsúgta nékem,
Hogy a sötétbe' fél, hogy árnyak kelnek ;
Barátja volt bonbonnak s karamellnek,
S úgy szólitott, hogy «drága édességem!»

Érzékeny lányka volt, a lelke gyöngéd ;
Mindenre kacagott, vagy ontá könnyét —
Cukorka- és cirógatásból élt.

S parányi kis keze mit el nem ért!
Én izmos ifjuságom ölte meg,
Az én erős szívem az törte meg!

TORQUATO TASSO.

OLIND ÉS SZOFRÓNIA.

— Részlet a «Megszabadított Jeruzsálem» c. époszból.¹ —

(II. ének, 1—53. versszak.)

Mig a zsarnok tesz-vesz, harcra készülődve,
Izmén egymagában megjelen előtte
Ez holtakat kihúz sirkőnek alóla,
Hogy megint lehelnek a friss levegőbe';
Varázsvetset ha mond, a sok bűvös szóra,
Plútó is megdöbben és ezer manója
Izménnek akármi gonoszságban segít:
Oldja s köti őket, mint a pribékjeit.

Keresztény volt egykor; azután, bár kitért,
El nem feledhette a régebbi hitét,

És rosszul ismerve mindkét hit szabályit,
Össze is keverte sután némelyikét.

Mostan barlangjából, ahol kabaláit

Titkon szokta üzni, kibujván, megáll itt

— Gonosz gazda előtt gonoszabb tanácsos —

S azt mondja, e vészben ő szabadulást hoz.

¹ A «Megszabadított Jeruzsálem» ez egyik legszebb epizódjának megértéséhez csak annyit kell előrebocsátani, hogy a kereszties had, Bouillon Gottfrid vezérlete alatt, győzelmesen előnyomul s már útban van Jeruzsálem felé, ahol Aladin szultán aggódva teszi meg előkészületeit a város védelmére.

«Uram», szólott, «íme, nem soká kell várnod,
S a rettegett győző eléri határod.

De bátron segítnek a földön s az égben :
Meg kell tenni mindent, megelőzni károd!

Te betöltéd tiszted király- s vezérképen,
Előkészítettél minden dolgot ébren,
S ha mindenki ily jól megállja a sarat,
Ellenségeidből élve egy se marad.

Ami engem illet, idejöttem, lássad,
Miként a veszélyben, munkában is társad,
Készen jó tanácsra, s mindarra is készen,
Amit csak megtehet mágiás varázslat.

Én az angyalokat, akik száműzésben,
Kényszerítő szómmal pártunkra idézem.
Bűvölésem sorát miféle módokon
S hol vágyom kezdeni, ímé előadom.

A keresztény templom egyik rejtekébe',
Föld alatt, oltár van, s rajt' annak a képe,
Kit született s meghalt istene anyjaként
S istennőként tisztel az a balgák népe.
A kép előtt folyton mécs árasztja a fényt,
Rá pedig fátyolból helyeztek szövevényt ;
Körülötte sorban fogadalmi tárgyak,
Mikkel ama dőrék sűrűn odajárnak.

Nos hát, azt akarnám, hogy e képet nyomban,
Tulajdon kezedd el raboljad el onnan,
S vidd a mecsetedbe. Mikor aztán benn lesz,
Erős ígét mondok a varázslatomban :
Olyat, hogy mig e kép azon a helyen lesz,
A te kapuidnak soha rése nem lesz,
Egész birodalmad verhetetlen lévén
Annak az egy képnek uj csodája révén.»

Szólt, s az hallgatott rá. Sietett a kába
Türelmetlen szívvvel az Úr hajlokába,

S erőszakos módon, szentségtörő kézzel,
 Elveszi a képet, s percig meg nem állva,
 Viszi a hajlékba, ahol bolond ésszel
 Bántják az egeket zagyva könyörgéssel.
 Izmén e rút helyen neki fohászkodik
 S elmormogja az ő átkos mondásait.

Másnap, hogy a hajnal fényesedni kezde,
 Az az ór, akire rábízták volt este,
 Már a képet helyén többé nem találja ;
 Másnap is mindenütt hiába kereste.
 Jelentést tesz mindjárt ; Sionnak királya
 Iszonyu dühre gyúl a hir hallatára :
 «Ezt keresztény tette!», mormogja magában,
 «Az lophatta el csak, s most rejti lakában!»

A nép találgatja, mi ez? Hivő tette?
 Vagy égi hatalom ezzel jelentette
 Haragját azon, hogy Istenanyja mása
 Pogányok temploma silány falát fedte?
 Van sok, ki emberi tettnek magyarázza,
 Van, ki szól : «ez Isten beavatkozása!»
 Kivált a jámborok, azok hiszik szentül,
 Hogy nem embertől telt ilyes, csak a mennytül.

Most a sok poroszló mindütt fűtet-kutat,
 Átfürkész házakat és át templomokat :
 Meghal, szól a király, ki ily bünt palástol,
 Mig a föladónak fényes jutalmat ad.
 A mágus se pihen : most is, ahogy máskor,
 Segítséget kér a sokféle varázstól ;
 De akárki tette : ég, vagy emberi kéz,
 Most bizony szellemet mindhasztalan idéz.

S hogy a király, soká s hiába keresvén,
 Látja, rejtve marad a bűnös keresztény :
 Ádáz méregre gyúl, s rémes izgalomban
 Gonosz indulatja áttör minden mesgyén.

Nem tekint már semmit : ő már csak azon van,
 Hogy kitöltse dühét, vad boszúra szomjan :
 «Vesszen mind!» így kiált, «hóhér keze által!...
 Így az elbujt tolvaj szintén kinhalált hal!

Hogy elérje a bűnt a büntetés átka,
 Haljon ártatlan is! De hisz kiki látja:
 Nincs köztük ártatlan! Nincsen! Szentül igaz,
 Sohse volt közöttük, ki fajunk barátja!
 Ha ki ez uj bűnben talán nem is ludas,
 Holmi régi bűnért lakoljon meg a gaz!
 Fel tehát, híveim, zúzzatok, törjetekek!
 Tüzzel is, vassal is gyujtsatok, öljetekek!»

Ily szókkal uszítja a király a serget.
 Híre a hívők közt gyorsan tovaterjed ;
 Kővé váltan állnak ez ujság hallatán,
 S szivükben a halál irtózata gerjed.
 Nem is gondolnak rá, hogy jó volna, ha tán
 Futnának vagy kérnék, lágyuljon a pogány...
 Am ahogy rettegik a hóhérnak bárdját,
 Onnan jött segítség, honnan sose várták.

Élt köztük egy leány — kinyílt rózsakelyhe —
 De akinek fenkölt, királyi a lelke.
 Szép is, de bájáról soha nem is beszélt,
 Csak mint szűzisége köntösét viselte.
 Legfőbb becse volt, hogy rejtve tartá becsét,
 S négy szűk fala közzül nem szállt a híre szét.
 Csöndes magányában, távol imádóktól
 Éldegelt, messzire hizelgéstől, bóktól.

De hát van-e őrség, rejteni leány báját,
 Mely méltó hogy nézzék, nézzék és csodálják?
 Amor, te sem hagyod, hanem megmutatod
 Valamely ifjunak ily nő házatáját.
 Te ki majd Árgus vagy, majd játszod a vakot,
 Majd kinyitod szemünk, majd meg becsukatod,
 Abba a hajlékba, bárhogy őrizgeték,
 Te vitted egy ifju sóvár tekintetét.

A lány Szofrónia, Olind volt a legény.

Egy városban éltek, Krisztus urunk hitén.

Amily szép az egyik, oly szerény a másik :

Vágya nagy, reménye csak picike növény.

Nem tud avagy nem mer jutni vallomásig,

Az észre se veszi, vagy megvetni látszik.

Igy szolgált az ifju, lehetett egy éve,

Talán megvetetten, tán észre se véve.

Most ezek hallanak ama szörnyü vészrül,

Mely az ő népüket kiirtani készül.

S im a lány, akinek hősi a szelleme,

A vész háritásán tűnődik merészül.

Bátorsága így szól: «Most tenni kellene!»,

De tiltakozik a szemérme ellene.

Ám győz a bátorság, sőt az lesz szemérmes,

Mig szemérmessége bátorságot érez.

Egymaga a leány kilép a tömegbe,

Szépségét bár el se, de föl se is fedve.

Fátylába burkolva méltósággal halad,

Komolyan, szigorún, szemét földre szegve.

S kérdi sok: szerektől szép az az arculat?

Pusztá természet is alkothat-e olyat?

E látszón hanyag bájt minden folttól mentté

A természet, Ámor meg az ég teremté!

Nézve sok ezértól, de ő kit se nézve,

Megy a király elé, egy percet se késve.

Látja bár a dühét, meg nem tántorodik :

Nyugodtan tekint rá, szent eltökélésbe'.

«Jövök, uram», így szól, «s kérlek, egy darabig

Türtöztesd boszúdat s fékezd a hadaid —

Jövök, hogy fölfedjem s kezedbe is adjam

Azt, ki miatt benned ez a nagy harag van!»

Az a merész s mégis tisztos szavu ajak,

Azok a fölséges, bájos arcvonalak

Meglepik a királyt, s már pillanat múlva
Lohadni is látszott szívében a harag.

S ha a lány nyájasabb, ő meg nem oly durva,
Tán meg is kívánná, szerelemre gyulva.
De szigorú szépség szilaj szívek ellen
Hjába küzd: Ámornak csalétke a kellem.

De bár nem szerelem: tetszés meg ámulat
Annyira lenyügzé azt a dölyfös urat,

Hogy így szól: «Hát mondd csak! A keresztény
[népet

— Imé elrendelem — ne bántsák azalatt».

S a lány szól: «A bűnös ma házadba lépett:
Ez a kéz lopta el a Mária-képet!

A te csatlósaid engemet keresnek:

Én vagyok a tettes, hát csak magam vesszek!»

Hogy a nép ezreit ne küldjék halálra,
Önnön drága fejét büszkén felajálja.

(Mily dicső hazugság! Vajon ki hallhatott
Igazságot olyat, mely ragyogóbb nála?)

Tétovázni látják mostan a zsarnokot;

Nem gyullad haragra oly hamar, mint szokott,
Csak kérdi: «S tanácsot vaj ki adott néked,
S miféle cinkostárs nyújtott segítséget?»

«Én e dicsőséget magamnak ohajtám,
Senki másnak!», ily szó kel a szűznek ajkán.

«Csak magamtól eredt mindennek a terve,
Nem volt tanácsadóm, s végre magam hajtám!»

«Nos hát akkor», szól az, gonosz dühvel telve,

«Csak tereád sujtson haragomnak telje!»

«Joggal», szól a leány; «a dicsőség enyém,
Hát a büntetést is magam szenvedjem én!»

Most a király újra szenvedélyre lobban:
«Hova tetted», kiált, «a képet titokban?»

«Nem rejtém sehova, hanem elégettem,
S jól tettem, sőt hiszem, nem tettem jobban.

Igen, elégettem, s így elejét vettem,
 Hogy ismét fertőzze valamely hitetlen!
 Vagy tolvájt keresel, vagy lopott jószágot :
 Amaz előtted áll, emezt sose látod!

De tettem nem lopás, s én tolvaj nem vagyok —
 Csentet visszavenni nem tiltja semmi jog!!»

Remeg Aladinnak minden porcikája,
 Haragja hulláma veszettül kavarog.

A hős leányzónak esze, szive, bája

Az elnézést tőle már hiába várja :

A düh ellen, melyet válasza felajzott,
 Amor hjába készít szépségéből pajzsot!

Megragadják őt és Sionnak királya
 Menten elítéli máglya-kínhalálra.

Lehull róla fátyol és lehull köpenyeg,
 Durva kötelektől sajog karja s válla.

Ő hallgat. A hős szív benne most se remeg,

Csak megindultságra vallanak a szemek ;

Gyönyörű arcáról tünedezik a vér,
 De nem sápadt az se, csak liliom-fehér.

Elterjed a bús hir. Sok ember odagyúl,
 S Olind is legottan a nép közé vegyül,

Mert hallván a tettet s nem tudván, ki a nő.
 Aggódás él benne imádottja felül.

S mikor aztán látja, hogy az valóban ő,

Ő az elítélten vesztőhelyre menő,

S látja, pribékek közt hogy' támolyog szegény :
 Nagysietve áttör a nézők tömegén.

«Uram, nem ő bűnös!», perel a királlyal,
 «Csakis őrült lehet, ha ily tettet vállal!

Gyenge, járatlan nő nem szó ilyen tervet,
 S nem hajthatja végre ezer gáton átal!

Őrséget rászedni tőle ki nem telhet!

Mi volt a fortély? Erre nem felelhet!

Én tettem, én loptam!» (Ugy szerette a lányt,
 Aki közömbös volt hő szerelme iránt!)

«Az kellett, hogy éjjel a tetőre másszam,
 S ott, hol a levegőt s fényt adó nyílás van,
 Nyaktörő úton át végre oda értem,
 Hogy a rablott képet magam előtt lássam.
 Engemet küldj halni, mert enyim az érdem,
 S nincs e lánynak jussa, megbünhödni értem!
 Engem illet a lánc, engemet a fáklya,
 Melytől testem körött kigyul majd a máglya!»

Fölveti a fejét, ránéz a deli szüz
 S szánakozva kérdi: «Oh hát téged mi űz,
 Te szegény ártatlan? Elméd mi zavarja?
 Kinek tanácsára vonz az a máglyatűz?
 Azt hiszed, nélkülöd gyöngé vagyok arra,
 Hogy kibírjam, amit rám mér urunk karja?
 Egy halált kibírni van még erő bennem,
 Nem kell a síromig társaságba' mennem!»

Ezt mondja a leány, de hasztalan mondja,
 Szándokát, szavát az vissza mégse vonja.
 (Oh fölséges látvány, amelynél szemben áll
 Egy nagy sziv erénye s a szerelem gondja,
 Melyben a győzőnek jutalma a halál,
 A legyőzött pedig menekülést talál!)
 Ám ők minél jobban vádolják magukat,
 Aladin csak annál nagyobb dühre fakad.

Azt hiszi, e verseny szégyent hoz fejére,
 Hogy nem a büntetést: őt vetik meg véle.
 «Jól van hát, győzzenek», úgymond, «mindaketten,
 S hadd legyen illő a győzelemnek bére!»
 Int a poroszlóknak elkeseredetten,
 Akik az ifjut is vasra verik sebtén,
 S im karóhoz kötve erős láncok által
 Állanak, egymáshoz nem arccal, de háttal.

Készen már a máglya, sőt már mindenfele
 Szítja is a lángot a fujtatók szele,

Mikor Olind (óh az árva szerencsétlen!)
 Ekép szól ahoz, ki így egyesült vele:
 «Éz lett hát a láncból, melyről azt reméltem,
 Hogy majd életeddel egybe fűzi élted?
 Ez lett hát a tűzből, melyről azt gondolám,
 Hogy egyforma hévvel sűt majd reád s reám?

Más láncot, más lángot ígért Amor hajdan,
 Mint amivel mostan csúfolódik rajtam!
 Nagyon messzi voltunk egymástól, oh drágám,
 S im most egygyé lettünk, de halálos bajban!
 Ám vigasztal, hogy bár nem hitvesek ágyán,
 Párodá lehettem legalább e máglyán!
 Sorsodon sirok én, de nem az enyémen,
 Hisz melletted lehet hunytomat elérnem!

Sőt hidd el, meghalnék boldogsággal telten,
 Áldanék minden kint, amit elviseltem,
 Ha most megengednék átkarolnom téged,
 Hogy ajkam ajkadon, leheljem ki lelkem,
 S te is ugyanakkor fejezvéen be léted,
 Szintén az ajkamon sohajtánád ki élted!»
 Így szólott, sirással fejezve be szavát.
 De a lány szelíden feddő tanácsot ád:

«Oh barátom, hadd az ilyenféle szókat!
 Ez a perc magasztosb gondolatra nógat!
 Eszmélj bűneidre, s nyugtasd magad azzal,
 Mily jutalom várja odafönn a jókat!
 Tűrj az Úr nevében — ez majd megvigasztal,
 Reméld, hogy megáld ő isteni malasztal!
 Nézz az égre, mily szép, nézd csak, hogyan ragyog,
 Mintha hívón szólna: Sokkal szebb hely vagyok!»

Zokog a pogányság, hallván e szavakat,
 A hívők népe is halk sirásra fakad,
 S a király szíve is ime váratlanúl
 Valami szokatlan lágyulástól dagad.

Ám e lágyuláson újabb haragra gyúl,
 Elfordítja szemét s hamar hátrább vonúl.
 Te, oh szűz, e gyászban, nyugton magad állasz,
 S kit mindenki sirat, a te szemed száraz!

Most, e végső percben, egy vitéz közelge
 (Annak látszott); úri, délceg járta-kelte,
 Szokatlan ruhája s fegyverzete vagyon,
 Mutatva, hogy messzi hazának neveltje.
 Tigris van kivésve a fényes sisakon,
 S ezt nézi mindenki. Hires címer nagyon :
 Klorinda viselte sok csata piacán —
 Azt hiszik hát, ő az, s ő is volt igazán.

Női szokásokat, női eszközöket
 Fitymált már mint kislány; dehogy is szövöget,
 A tűt meg az orsót eldobja unottan,
 Ahoz sokkal büszkébb! Ő más példát követ!
 Nem puhult erkölcsü, zsúfolt városokban :
 Falun él, mert ugymond, becsület csak ott van.
 Arcáról méltóság, szigor tekintenek,
 De ily szigorral is tetszik mindenkinek.

Már zsenge korában lóháton is vágdat,
 S megfékez a karja szilaj paripákat ;
 Kopja-, kardvivásban, vagy lovagi tornán,
 Vagy versenyfutásban jobbat kise láthat ;
 Erdősegek mélyén avagy hegyek ormán
 Oroszlánt üz ; csatáz hős Amazonformán,
 S férfinak gondolja erdő mélyén a vad,
 Vadállatnak véli háboruban a had.

Perzsa viadalt nemrég hagyta félbe,
 S idejött segítni, harcteret cserélve.
 S bárha csapásitól beh sok szem lezárul,
 Beh sok testet csonkit, gázolván a vérbe' :
 Megdöbben, amikor sietős utjárul
 Ideér s elébe nyomban ily kép tárul.

Nézi azt a kettőt, s megtudni bűnüket,
A máglyarakáshoz még közelebb üget.

A tömeg utat nyit, s ő jó helyet talál,
Honnan tisztán látja, kiket ér itt halál.

A lány mostan hallgat, míg az ifju jajgat,
S lám, a gyöngébbnemű bátrabb az ifjunál.

De ez se magáért nyit panaszos ajkat,

Ez is száanalomból, részvétből sohajtgat,
Míg a lány föltekint, olyanféleképen,
Mintha már nem földön, de fenn vón' az égben.

Ellágyul Klorinda. Mindakettőt szánja,
S rezg már szemében is egy-egy könny csilláma.

De inkább meghatja a szótlan hajadon,
Mint az, kinek messze hallik a siráma.

Éppen mellette egy öreg ember vagyon,

Ezt kérdi hát : «Mondd csak, kik azok ott vajon?
Mi véletlen vagy mi szörnyű büntett miatt
Kell így végezniök ifju napjaikat?»

Kérdésére az agg, mitse leplezve el,
Röviden, velősen, szépen meg is felel.

Klorinda elámul : mindjárt tisztán látja,
Hogy nem vádolhatni e kettőt semmivel.

El is van tökélve az a bátrak bátra,

Hogy szóval vagy tettel kiáll ő a gátra,
S megmenti éltöket. A máglyához rohan,
Eloltatja tüzét s így kiált komoran :

«Pribékek! Munkátok most abba hagyjátok,
Míg az uratokkal erről szót nem váltok.

Ezért a késésért, kiki elhiheti,
Ófelsége nem fog haragudni rátok!»

Szavait oly fennen, büszkén ejtette ki,

Hogy ellentmondani senkise mer neki.
S ő indul, a király sátra felé menve,
De az már útba' van, jön már vele szembe.

S szól: «Nevem Klorinda; hallottad már talán;
Jöttem, hogy a kardom néked ajánlanám,
Hogy teveled együtt (ha szívesen hagyod)
Örködjem hitünkön s hatalmad jogarán.

Bármí szolgálatra, uram, készen vagyok,
Kicsinyt nem kicsinylek, nem rettegek nagyot;
Küldj a vár falára, vagy küldj nyílt csatára,
Az én hűségemnek nem leszen határa!»

Válaszolt Aladin: «Bajnokerény hölgye!
Széles Ázsiának van-e olyan földje,
Melyhez hősi neved régen el nem hatott,
Hired, dicsőséged mely ne üdvözlje!
Segítséged nékem ha te ajánlhatod,
Nyugodtan és bízva köszöntöm e napot!
Egész ármádia, az se tölthetné el
Szívemet ekkora vidám reménységgel!

Azt hiszem, hogy Godfrid nemsoká ideér;
S bátor lelked tőlem rendeltetést ha kér,
Úgy vélem, tehozzád nincs méltóbb föladat
Annál, mely bár terhes, legfőbb sikert ígér.
Hát vezérletedre bízom én a hadat,
Bármít is parancsolj, törvény lesz a szavad!»
Igy szóllott. Klorinda szépen köszöni ezt,
Aztán meghajolva, újra beszélni kezd:

«Szokatlan, jól tudom, hogy valaki kérje,
Szolgálata előtt adassék ki bére,
De jóságod biztat. Add, uram, esküdet,
Hogy ott azt a kettőt bántódás ne érje.
Ha kétes a bűnük, ne kívánd vesztüket,
Kegyetlenül máglyán ne hadd a testüket.
Bűnük nem vitatom: csak annyit, hogy van ok
Föltenni felőlük: hogy ők ártatlanok.

Sokan gondolják itt, csak keresztény merte,
Keresztény volt, ki a képet elemelte.

Nem hiszem ; s megmondom, te is miért ne hidd,
Mit sokan beszélnek, hallom, városszerte.

Vallásunk törvénye, az van áthágva itt
Azzal, hogy követted Izmén tanácsait.
Templominkba' bálvány nem szabad hogy legyen,
Legkevésbé olyan bálvány, mely idegen!

Másra nem gondolok, csakis Mahometre :
Csoda történt, amely profétánknak tette :

Ő menté meg azt az isten-lakta házat,
Mely idegen képtől volt megfertőztetve.

Izménnek fegyvere ám legyen varázslat,

Ő ezt folytathatja, tovább babonázhat :
Ám egész másféle fegyverünk van nekünk,
Mi csupán karunkban, vasban reménykedünk!»

Igy végzett. Aladin elborulva néz szét,
S bár harag helyébe nem könnyen jön részvét,
Megteszi, amit kér a hősi hajadon,
Esze is javallván szive békülését.

«Jó», felel, «menjenek mindketten szabadon :
Mit ily pártfogó kér, én meg nem tagadom!
Hogyha ártatlanok, elejtem a vádat,
Ha pedig bűnösök, szivem megbocsáthat!»

S a máglyát a kettő nyomban el is hagyja ...
Boldog ifju, kinek sorsa megmutatja,

Hogy nemes női lény szerelmet is érez,
Ha hat rá egy ifju fenkölt áldozatja.

Máglyáról nászra megy, elítéltből férj lesz,
Az akit ugy szeret, szívesen övé lesz :

Hogy, ha nem lehetett együtt meghalniok,
Hadd éljenek együtt s legyenek boldogok!

TRILUSSA.

ÉLETBIZTOSÍTÁS.

Azt írja Róma egy ujmódi cége :
Jó vón', ha élted biztosítanád.
No én nem értem e kompániát!
Hát így viszik az embert már ma jégre?

Hisz ez pogányság! Ugyan mondsza hát :
Ha üt az órád, melyről fönn az égbe'
Megirták, most lesz életednek vége :
Ki biztosíthat? Tán öreganyád?

Csak huncutság ez, könnyen lelni módot,
Hogy holmi selma vájkáljon zsebedbe'.
Ilyest ki elhisz, rútul rá van szedve!

Feri komám már csúnyán bécsapódott :
Szegény bebiztosítá jól magát :
S mégis minap — kitörte a nyakát!

ANNIE VIVANTI.

I.

ÖTVEN ÉV MULVA.

Mint vén leány, derülten, nyugalomba',
Pirosló arccal, bajtól sohse nyomva,
Mosolygva mindig és sokat beszélve —
Igy élek én majd mához ötven évre.

A házam nem lesz éppen szörnyü rendes,
De pap-, kanári- és cicától ment lesz,
És megtelik majd este, délbe', reggel
Virággal, muzsikával és gyerekekkel.

Lesz sok-sok fénye, sok-sok levegője,
Sok kedves arcu, lármás nevetője;
Mint holmi apró gyermek-menedékhely:
Ugy meg lesz rakva pajkos csemetékkal.

S lelkembe' nagy csönd. Mi ma ideálom:
Mosolygok majd a régi, dőre álmon,
Az ókulárem homlokomra tolva...
És minden emlék elszáll, mint a polyva.

És végre egy derült nap tiszta reggjén
(Összel ha volna, legjobban szeretném!)
Lelkembe majd valami zene csendül,
Mint hogyha kórus szállna le a mennyből.

Zsöllyém a tárt, nagy ablak mellett lészen,
S magam' nyugodtnak, csak fáradtnak érzem,
S majd béözönlik az az enyhe, szűz fény
S ott fog ragyogni gyér hajam ezüstjén.

Kezem ölemben, békességgel telten,
 Így adom át a végtelennek lelkem,
 Így küldöm testemet a síri mélybe,
 Terád gondolva s az Úrban remélve.

II.

AUT—AUT.

A nap, az égető nap kell nekem,
 Hogy gyúljak kedvre fényen, csillogáson,
 Vagy éj, hol át a barna fellegen
 A bőszi viharok mennyköve cikázzon!
 Én szürke ködben nem maradhatok:
 Azúr leget, vagy orkánt adjatok!

Szabadság kell nekem, a kéjtele,
 A nyügtelen, korlátatlan szabadság —
 Vagy a sötét, szűk börtön éjjele,
 A négy kis deszkaszál közötti rabság.
 A végtelen ha nem lehet enyim,
 Nyugodjanak tört szárnyu tetemim!

Szerelmet adj, mely izzó s féktelen,
 Vagy zúdítsd rám a gyűlölet özönjét!
 De azt vagy ezt adsz: legyen végtelen,
 Nem bírnám látni szívednek közönyjét!
 Vagy szerelem, mely mindent odaád,
 Vagy gyűlölet, mely meg sosem bocsát!

Mindent, vagy semmit! Könnyet vagy mosolyt!
 Arany napot, vagy barna vést az égen!
 Egész világ kell, vagy a síri bolt,
 S szemedből átok, avagy üdvösségem!
 Vagy minden csókod, szíved telje kell,
 Vagy a kínok keresztjén vesszek el!

III.

ALBUMBA.

Aranyos tollú szép kanári te,
Isten veled! nem kötsz le már ide!
Tovább röptnek nyughatatlan szárnyak —
Nincsen hazája a vándormadárnak!

Én az vagyok, szegény vándormadár;
Fészkemnek széle a látóhatár,
Tetóm a dülő vész, bölcsőm a tenger,
Orkán-süvöltés közt fog el a szender.

Barátom nincs; vándormadár vagyok,
És társaim csak felhők és habok.
Igaz, hogy hűtelen, szeszélyes társak,
De köztük egy se színlel: higyjem másnak!

Ti bőszi habok, ti barna fellegek:
Egy vészes utat járok veletek.
A sors szele fuvall reám s tirátok
S egyféle hittel bolygjuk a világot.

«Ha nincs honod, száműzve sohasem élsz,
Ha nincs barátod, csalódást sem érsz!»
Ti bőszi habok, ti barna felhők rendje:
Célunk is egy — megyünk a végtelenbe.

Aranyos tollú szép kanári te,
Hiába szólítasz: nem kötsz már ide!
Te rab vagy, míg szivem repülni vágy:
Szárnyam s dalom van — enyim a világ!

BERNARDINO ZENDRINI.

I.

AVE SPES UNICA.

Abrándos kék szemed' ha néha látom,
Minthogyha egy kis verset hallanék,
Melyet egy édes kedves jó barátom
Felolvasott előttem — hajh be rég!
Diák-szobámba', Páviába volt;
S szívembe véstem e két kurta sort:
«Van egy reményem, mely el sohse széled:
Ah együtt élni, együtt halni véled!»

Belékapaszkodik, mint deszkaszálba
Szegény hajótörött eszem s szívem;
A többi mind belémerült az árba —
Csak ez vezérel egyre még hiven.
Mikép virág meg illat összefoly,
Lelkemmél épügy, épügy összeforr
Ez egy reményem, mely el sohse széled:
Ah együtt élni, együtt halni véled!

Mosolygtam, hogy a többi messzeszállott,
Elváltam bútlanúl a többitől.
Ifjabb koromban hogy' szövém az álmot
Jövendő hirnév, glóriám felől!
S eszembe most babér már nem forog,
Már dicsre, fényre hajh! nem gondolok —
De egy reményem van, mely sohse széledt:
Ah együtt élni, együtt halni véled!

Nem, sohse széledt. Néha-néha gyöngült,
 De hogyha szóltál, vagy néztél felém,
 Ha mosolyogtál vagy szemedbe köny gyült :
 Újult erővel szállt megint belém.
 Csábitva leng köröttem szüntelen ;
 Lehet, csalóka s játszik csak velem —
 De mégis, e reményem sohse széled :
 Ah együtt élni, együtt halni véled!

S bár sokszor nézlek, más keblén forogva
 Ha lengsz a bálban s észre sem veszed,
 Ki számíttatja búsan egy sarokba',
 A sok közül ki lesz majd hitvesed :
 Amig nem látlak másnak karjiban
 Hogy' jössz a paptól boldogan s vigan :
 Ez egy reményem addig sohse széled :
 Ah együtt élni, együtt halni véled!

II.

ANATÓMIA.¹

Hívtak, hogy menjek el majd :
 A boncolás tanára
 Ma pontba' tizenegykor
 Ép a szívet tradálja.
 S ki róla egyre zengek
 De annyit sem tudok,
 Miből van összerakva
 És hogy miért dobog,
 Beléptem elmerengve
 A boncoló terembe.
 Hogy is ne! Hisz a szívünk
 Egész egy kis világ,
 Vulkánnak, óceánnak
 Mondják a poeták —

¹ Szabad fordítás.

Mely olyan sokra képes,
 Bizonnyal furcsa gép lesz!
 Téved, tanár ur,
 Úgy bizony;
 Hogy' volna szívünk
 E kis izom?

Nagy volt, ki e szivattyut
 A kebelünkbe tette;
 Megösmerem, mily elmés,
 Mily szép a szerkezetje,
 Kamrái meg edényi —
 Mindez milyen csodás,
 A billentyűje szintén
 Milyen nagy alkotás!
 Ki itt vagyon körültem,
 Mind nézi lelkesülten!
 Majd én is lelkesülök
 S ha véget ér az óra,
 Bravót kiáltok én is,
 Mint többi hallgatója,
 Ha azt is majd megértem,
 Amit megtudni véltem.

 Téved, tanár ur,
 Úgy bizony;
 Hogy' volna szívünk
 E kis izom?

Mutassa hát idegjét
 Az égő gyűlöletnek!
 A szerető, a gyöngéd
 Érzések hol születnek?
 A mély szomorúságot
 A szív mely zúga osztja?
 Oh mondja, az örömnek
 Hogy melyik itt a rostja?
 Az ábránd hol fakad?
 És vágyunk hol dagad?

A bűnös szenvedélyek,
 Oh mondja merre forrnak?
 Mért jóleső a könyje
 A csábos ifjukornak?
 Hol kél, oh magyarázza,
 Sok édes öncsalása?
 Téved, tanár ur,
 Úgy bizony;
 Hogy' volna szívünk
 E kis izom?

E holttetem, amelyet
 A szolga idevonszolt,
 S amelyet ön a késsel
 Olyan kedvtelve boncolt :
 Szegény himző-leány volt,
 Ki boldogságra vágyott,
 S aki jajjal fizette
 A kurta boldogságot.
 Szép szó elkábitotta
 És bűnre csábitotta . . .
 S mondják, amikor aztán
 Faképnél hagyta «híve» :
 Szegény himző-leánynak
 Megtört belé a szíve.
 Hát nézze meg, oh nézze,
 Hol itt a szív «törése»?
 Téved, tanár ur,
 Úgy bizony;
 Hogy' volna szívünk
 E kis izom?

Maradjon itt akárki —
 Én elfutok, el innen,
 Ahol a völgy, a rétség
 Tarkáll ezernyi színben,
 Hová ez a tetem-szag
 Nyomomban el nem érhet,
 Hol friss szellők fuvallnak,
 Hol szívem újra éled . . .

Hogy alkata miféle :
Minek törődjem véle?
Érzem, hogy üde kelyhét
Miképen bontogatja,
Érzem, hogy illatárját
Miképen ontogatja,
S virágnak képzelem,
S illatja : érzelem!
Téved, tanár ur,
Úgy bizony ;
Hogy volna szívünk
E kis izom?

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OLASZ NÉPDALOK.

I.

Aranyos pálma, melléd óh ki ül majd?
Ezüstös pálma, néked ki örül majd?
Oh kincsek kincse, vaj' kié leszel?
Ki lesz, akit majd boldoggá teszel?
Az elmondhatja, hogy, nincs halva bár,
De mégis ott van az édenbe' már.

II.

Oh gonosz özvegy, mit tettem neked,
Hogy lányodat hozzám nem engeded?
Nem kérek szőlőt, szántóföldet én,
Sem egy pár ökröt, húzni az ekém;
Nem kell ezüstöd, nem kell aranyad,
Nem kérek semmit, csak a lányodat,
Nem kell arany nekem, ezüst se kell —
De meghalok, ha őt nem veszem el!

III.

Olvasni hogyha kívánsz a szivemben,
Öltözz barátnak és gyóntass meg engem.
Ha hallod majd, hogy mit szenvedtem árván,
Tudom, velem maradsz, ha nem vagy márvány!

IV.

Majd csak akkor hagylak téged el,
Ha fekete hó esik a földre,
Lezuhanak a hegyek a völgybe
S a nap reggel nyugszik, este kel!

V.

Ha vizet merni még, oh gyöngyalak,
 Tenéked mormol bókot a patak.
 Azt zengi lombja közt a csalogány :
 Te vagy a földön a legszebb leány ;
 Te vagy a legszebb, te a legdelibb,
 Tövis közt nyíló rózsza vagy te, drágám!
 Te vagy a legszebb, te a legdelibb,
 Csak rózsza virit így tövises ágán!

VI.

Oh édes, akkor hagylak téged el,
 Mikor a holtak nyelve szót emel,
 Ha borral telnek meg a patakok,
 A mezőn látni potyka-csapatot!
 Csak akkor hagylak téged el, te drága,
 Ha citromot növell a tölgyfa ága!

VII.

Haragszik rám édes anyád, rózsám —
 Tedd a kedvét, ne gyere el hozzám.
 Mit is mondok? Sose hallgass rája,
 Csak azér' is, gyere nemsokára!
 Mit is mondok? Akármit beszél is,
 Mentül többször gyere csak azér' is!
 Mit is mondok? Ne törődjél vele,
 Csak azér' is minden este gyere!

VIII.

Ha majd, édes kincsem, felkerülsz a mennybe,
 Én jövök elibéd, szivem a kezembe'.
 Körém fonom láncát ölelő karodnak,
 Az Uristen elé vinni magam foglak.

Ha látja erejét a mi szerelmünknek,
 Egy szívvé olvasztja a mi szíveinket ;
 A mi két szívünket egyesíti nyomban,
 Ugy élünk majd fényben, a paradicsomban!

JEGYZETEK A KÖTETBEN ELŐFORDULÓ KÖLTŐKRŐL.

AGANOR POMPILJ, VITTORIA (1855—1910), a XIX. század második felének egyik legkiválóbb költőnője, aki főleg a női lélek érzelmvilágát tolmácsolta nagy közvetlenséggel.

ALEARDI, ALEARDO (1812—1873), nemcsak mint író, hanem mint szabadságharcos is szolgált hazáját. 1848-ban Maninnal együtt védte Velencét az osztrákok ellen, akik utóbb kétszer is börtönbe vetették, Mantuába és Josephstadtba. Főkép hazafias versei keltek nagy hatást.

ALFIERI, VITTORIO, gróf (1749—1803), Olaszország legnagyobb tragédia-költője, akinek igen jelentős része volt a nemzeti önérték újraélesztésében. Mint piemonti nemes, szükségét érezte annak, hogy olasz stílusát Toscanában tökéletesítse. Sokat utazott Európa-szerte és a francia forradalom kitörése is Párisban érte. Az ottani élmények hatása alatt fordult a franciák ellen, akiket számos lírai és epikai művében ostorozott. Nehány vígjátéka és tragédiái javarésze is (*Saul, Filippo, Virginia*) politikai célzatú; erényük az erős szerkezet, fogyatékoságuk a gyakran túlságos tömörségre hajló nyelv. Széchenyi nagyon szerette.

ARIOSTO, LODOVICO (1474—1533), az olaszoknak Tasso mellett legnagyobb epikusa, a ferrarai Esték szolgálatában töltötte életét; egyikük, az esztergomi érsekké kinevezett Hippolit, magával akarta vinni Magyarországra is, de ide, a «borsos ételek és túlfűtött kályhák hazájába», már nem követte urát. Főműve mellett kevésbé jelentékenyek szatirái (melyek közül a második éppen az imént említett magyarországi útról szól), néhány lírai verse és színdarabjai, melyekben elsőnek adott szabályszerűen megkomponált, versben írt olasz komédiákat. Nagy époszának, az *Őrjöngő Lóránt*-

nak (Orlando Furioso) első kiadása 1516-ban jelent meg végleges, javított formában 1532-ben bocsátotta közzé. Tulajdonképpen folytatása Matteo Maria Bojardo lovagi époszának, a «Szerelmes Lóránt»-nak (Orlando Innamorato), számos fonálból szőtt cselekvénnyel és több, egészen önálló epizóddal is; művészi elbeszélő hangja, változatos meséje, elevenen megrajzolt alakjai a világ-irodalom egyik legnevezetesebb alkotásává tették. (Magyarul, két kötetben, e könyv szerzőjétől; kisebb részletet Arany is fordított belőle.)

BOCCACCIO, GIOVANNI (1313—1375), Dante és Petrarca mellett annak a nagy olasz triumvirátusnak tagja, mely az új olasz irodalmat megteremtette. Párizsban született, olasz apától és francia anyától; fiatal korában hosszabb időt töltött Nápolyban, melynek udvarához is közel jutott, mint Róbert király egyik törvénytelen lányának imádója. Később Firenzében telepedett meg, melynek tanácsa több ízben használta fel diplomáciai küldetésekre, öreg korában pedig megbízta Dante nyilvános helyen való kommentálásával. Ifjúkori művei három hosszabb epikus költemény (*Filocolo*, *Filostrato*, *Teseide*), két allegorikus, regényszerű mű (*Ninfale d'Ameto*, *L'amorosa visione*), egy «*Fiammetta*» című szerelmi regény (az első modern regény!) s egy «*Ninfale Fiesolano*» című pásztoridill. Világhírét azonban *Decamerone*-jának köszönheti, melyben tíz napra elosztva (*deka hemerai*: görögül *tíz nap*) száz kisebb-nagyobb elbeszélést ad, minden nap tíz elbeszélését egy-egy költeménnyel végezve. (Ezeket adja könyvünk.) Az elbeszélések nagyon különböző értékűek, de nagyrészüik hatalmas jellemfestő erővel és a legkülönbözőbb hangulatokhoz mesterien illeszkedő stílussal van elmondva.

CARDUCCI, GIOSUÉ (1835—1907), a XIX. század legnagyobb olasz lírikusa, a tanári pályán működött s a középiskolai katedrát már 25 éves korában elcserélte a bolognai egyetem olasz irodalmi tanszékével, melyet élete végéig megtartott. Mint politikai költő, Garibaldi aspromontei elfogatása után köztársasági érzelmű lett, de 1880 körül, főképp az olasz királyné iránti tiszteletből, kibékült a monarchiával. Negyven éven át vezéregyénisége volt az olasz irodalomnak, akit számos kitüntetéssel halmoztak el, 1906-ban a Nobel-díjjal is. Az első fellépte idején még uralkodó romantikus

iránnyal szemben ő a klasszikus irány apostola lett, igen sok versében (főleg ú. n. «barbár ódái»-ban) a görög versmértéket is szerencsésen adaptálva az olasz nyelvhez. Nagy hatása volt a köréje sereglett ifjabb írói nemzedékre egyrészt mint költőnek, másrészt mint kritikusként és irodalomtörténésznek is, mert e két téren is a legnagyobbak közül való.

D'ANNUNZIO, GABRIELE (1863), mint lírikus, elbeszélő és színműíró egyaránt kiváló művésze a mai olasz irodalomnak. Mestere, Carducci, utánzójaként kezdte költői pályáját, elbeszéléseiben pedig az akkori naturalista regényírókat követte. Verseiben aztán sokféle külföldi hatás is érvényesült, de nagy nyelvi és formai művészete ez utánzásokban is csodálatot keltett és megbocsáttatta erkölcsi irányának szeplőit. Hazafias versei, közöttük a Garibaldiról szóló *La notte di Caprera* (A Caprera-i Éj), bizonyos retorikai fellengősség mellett is megkapóak. Színdarabjaiban és regényeiben is leginkább a stílművészt kell bámulni. A világháborúban való szereplése rendkívül fokozta hazájában népszerűségét és a *Monte Nevoso hercege* címet szerezte meg számára.

DANTE, ALIGHIERI (1265—1321), az olasz költők legnagyobbika, akiről az ebbe a gyűjteménybe fölvetett főművének bevezetésében talál bő méltatást az olvasó. Itt csak annyit jegyzünk meg, hogy mint lírai költő egyrészt *Vita nuova* (Új élet) című munkájának számos versével, másrészt a *Canzoniere* (Daloskönyv) szerzeményeivel is az akkor dívó szerelmi líra útjait járta, a szerelmet mint a legfőbb erényekhez és az Istenhez vezető érzelmet fogva fel. (Dante a keresztnéve, Alighieri a családneve, s ezért voltaképp az A betű alá sorolt költők közt volna helye, de mivel általában csak Dante néven említik, mi is e szokáshoz alkalmazkodtunk.)

DE AMICIS, EDMONDO (1846—1908), nálunk is nagyon népszerű lett *Cuore* (Szív) című ifjúsági munkája révén. Egyéb elbeszélő munkái és főleg ragyogó tollal megírt úti képei mellett lírai versei is kedves, mélyen érző művészelletet tükröznek vissza.

FILICAJA, VINCENZO (1642—1707), a maga korában nagyon ünnepelt költő, akinek politikai és vallásos tárgyú versei közül az itt közölt szonett méltán lett híressé.

FOLGORE, LUCIANO (1888), igazi nevén Omero Vecchi, kivált háborús verseivel aratott sikert.

FOSCOLO, UGO (1778—1827), az olasz szabadságharcok egyik legfenköltebb alakja, számos csatában küzdött az osztrákok ellen; ezeknek 1814-iki győzelme után száműzetésbe ment és haláláig Angliában élt. *Le ultime lettere di Jacopo Ortis* (Ortis Jakab utolsó levelei) című hosszabb elbeszélő művének, valamint *Le Grazie* (A Gráciák) és az itt közölt *I Sepolcri* című didaktikus szellemű költeményének nagy volt a hatásuk.

GIUSTI, GIUSEPPE (1809—1850), a tisztán politikai költészet legnagyobb olasz mestere, az apró olasz államcskák reakciós, sőt sok helyen zsarnoki uralma ellen írott maró szatiráival vívott ki népszerűséget. Zamatos toszkánai nyelven, ragyogó technikával írott költeményei ma nagyobbára már csak kommentárral élvezhetők. Az itt közölt *Santi' Ambrogio* az uralkodók önkényétől elnyomott népek testvériségének egyik legszebb himnusza.

GRAF, ARTURO (1848—1913), német apától származott költő és irodalomtörténész, a pesszimizmus egyik legjelentősebb képviselője az olasz lírában.

CONTESSA LARA (1851—1896), írói álnév alatt Eva Cattermole Mancini írt merészhangú, erős egyéniségre valló verseket.

LEOPARDI, GIACOMO, gróf (1798—1837), az olasz pesszimista líra legnagyobb dalnoka, elgörbült hátgerincből eredő súlyos fájdalmakkal tölté rövid életét. Rendkívüli hévvel vetette rá magát főleg a görög és latin írók tanulmányozására s már 17 éves korában feltűnést keltett műfordításaival és görög nyelven írt verseivel is. Híre 1818-tól fogva, amikor «Itáliához» című ódája megjelent, egyre nőtt, de családjá nem jó szemmel nézte íróskodását, úgyhogy elhagyvva a szülői házat, sokáig más olasz városokban küszködött. A halál is Nápolyban érte utól, melynek enyhe égalja alatt gyógyulást keresett súlyos bajára. Prózaírónak is igen jelentékeny: *Operette morali* című filozófiai értekezései és *Pensieri* (Gondolatok) című gyűjteménye tele vannak éles megfigyelésekkel és mélyen járó elmélkedésekkel. (Összes lírai verseit e könyv szerzője fordította le magyarra.)

MANZONI, ALESSANDRO (1785—1873.), az olasz romantikus iskola feje, az olasz irodalom legnépszerűbb

- regényének, az *I Promessi Sposi*-nak (A Jegyesek) szerzője, e művön és két verses tragédián kívül (*Il Conte di Carmagnola* és *Adelchi*) csak pár történeti tanulmányt és néhány verset írt. Itt közölt ódája Goethét is, aki különben is lelkes csodálója volt, annyira megragadta, hogy át is ültette németre.
- MASTRI, PIETRO (1868), első verskötetét 22 éves korában adta ki, s aztán majdnem húszévi hallgatás után lépett csak újra a nyilvánosság elé, mint a klasszikus iskola megújítója. Kritikai és elbeszélő munkákat is írt.
- MICHELANGELO, BUONARROTI (1475—1564), akit éppúgy, mint Dantét, nem családnevén, hanem keresztnévén szoktak emlegetni, nemcsak mint festő, szobrász és építész tartozik a világ nagyjai közé, hanem értékes lírai versekben is kiöntötte érzelmeit. E versek — legnagyobbbrészt szonettek — sokszor csak a petrarkisták nyomdokaiban járnak, de gyakran valósággal dantéi lélek szólal meg bennök, ugyanaz a hatalmas egyéniség, mely művészi alkotásaira inspirálta.
- MEDICI, LORENZO DE' (1448—1492), a firenzei renaissance egyik vezéralakja, sok és sokféle lírai verset is írt, melyekben gyakran eleven képét adja az akkori élet vidám derűjének. A népies hangot is szerencsésen eltalálta.
- MERCANTINI, LUIGI (1821—1872), az olasz szabadságharcok egyik legnépszerűbb dalnoka.
- MONTI, VINCENZO (1754—1828), mint politikai költő sokszor szolgált egészen ellentétes áramlatokat, főleg majd elátkozva, majd magasztalva a francia forradalom hőseit. Első nagyobb epikai műve (*In morte di Ugo Bassville*) Dantére emlékeztető terzinákban, megkapó színekkel festi e forradalom bűneit, később ugyanolyan emfázissal dicsőítette XVI. Lajos hóhérait, sőt élete vége felé, amikor győzve tértek vissza Lombardiába az osztrákok, ezekre is tudott himnuszokat költeni. A politikai fordulatokat és az irodalmi divatokat azonban mindvégig igen nagy formai tehetséggel szolgálta, nem nagy költőként, de kétségkívül a nyelv nagy művészeként. Írt tragédiákat és kritikai munkákat is, s mint műfordító is a legelsőek közé emelkedett.
- NOVARO, ANGIOLO SILVIO (1865), a családi otthon és a természet gyöngéd érzésű költője, aki mint elbeszélő is jeles.

- PETRARCA, FRANCESCO (1304—1374), aki Dante és Boccaccio mellett a nagy olasz triumvirátus harmadik tagja, Olaszországból már ifjan elkerült Dél-Franciaországba, ahol tanulmányait is folytatta s ahol Avignonban, a pápák akkori székhelyén, papi fogadalmat is tett. Állítólag e városban pillantotta meg 1327 nagy-péntekén azt az általa Laura néven megénekelt nőt, aki egy Ugo de Sade nevű nemesember felesége volt és 1348-ban esett áldozatul a pestisnek. Az iránta való szerelemnek történetét mondja el *Canzoniere*-jében, természetesen átalakítva, azzal a költői szabadsággal, mellyel a versírók mindenkor éltek. De különös módon ő nem ettől a munkájától várta a halhatatlanságot, hanem számos latin költeményétől, főleg *Africa* c. époszától, eklogáitól, bölcselkedő értekezéseitől, tudós kompilációitól, olasz versei közül pedig Dante-utánzó *Trionfi*-jaitól. Mind e munkáknak, éppúgy mint számos levelének is, nagy a kultúrtörténeti érdekessége, de Petrarca világhíre csak Laura-dalain nyugszik, melyeket a világnak jóformán minden kultúrnyelvére lefordítottak. (Magyarra a szonetteket e könyv szerzője, aki azonban ezelőtt 43 évvel megjelent fordításait itt teljesen átdolgozott formában adja.)
- NEGRI, ADA (1870), mint egyszerű falusi tanítónő tűnt fel 1894-ben *Fatalità* c. verskötetével, mely rendkívül lelkes fogadtatásra talált s melyet rövid időközökben számos újabb verses gyűjteménye követett (*Tempeste*, *Maternità* stb.). Mint elbeszélő is kiváló.
- PASCOLI, GIOVANNI (1855—1912), Carducci legkiválóbb tanítványa és később utódja is a bolognai egyetemi katedrán. Gyermekkorának egy tragikus eseménye — apjának meggyilkolása — sötétté tették költészetét, melynek főképp a természetből vett képei mesteriek. Hazájának multja sok nemeshevű epikus költeményre is inspirálták (*Poemi del Risorgimento*) és latinnyelvű verseivel is (*Carmina*) világgraszoló feltűnést keltett.
- PIRANDELLO, LUIGI (1876), az európai hírre vergődött színműfrő és elbeszélő, pályája elején lírai verseket is írt.
- RAPISARDI, MARIO (1844—1912.), a mult század vége felé mint Carducci elszánt ellenfele sok irodalmi harcot vívott, melyekben azonban ő maradt alul. Nagyon is terjedelmes, bőbeszédű epikai munkái (*Lucifero*,

Giobbe) nem igen feleltek meg a közönség ízlésének; inkább néhány kisebb lírai verse hatott, főként a szocialista ízűek.

STECCHETTI, LORENZO (1845—1916), valódi nevén Olindo Guerrini, a múlt század vége felé mint az új naturalisztikus («verista») líra előharcosa keltett nagy fel-tűnést. *Postuma* c. verskötete, melyet mint egy Stecchetti nevű, korán elhunyt barátja hagyatékát adott ki, igen jelentős sikert aratott. Jeles irodalom-történész is volt.

TARCHETTI, IGINIO UGO (1841—1869), lírikus és regény-író volt, akinek nagy reményekre jogosító pályáját a tüdővész szakította meg.

TASSO, TORQUATO (1544—1595.), az olaszoknak Ariosto mellett legnagyobb epikusa, már fiatalon bejutott a ferrarai udvarba, mint estei Lajos bíbornok *gentiluomo*-ja. Az uralkodó egyik unokahúga, a szép Eleonora, nagyon kitüntette az ifjú költőt, maga II. Alfonz is nagylelkű mecénása volt, s ez sokakban keltett irigységet. Az ellene szőtt ármányokat biztonnyal túlzottan sötét színben látta s így fejlődhetett ki benne az a lelki baj, mely lassan-lassan üldözési mániává nőtt. 1577-ben megszökött Ferrarából s mint rongyos csavargó jutott el Sorrentóba, ahol egy húga lakott. Két év múlva ismét visszatért Ferrarába, ahol egy udvari estélyen dühöngeni kezdett, úgyhogy, bár tulajdonképpen nem volt örült, az elmebetegék kórházába szállították. Hét évig lakott ott, s ekkor újra bújdosni kezdett; nyolcévi bolyongás után 1586-ban Rómába ért, ahol VIII. Kelemen pápa a költői koronázás dicsőségében akarta részesíteni, de e napot már meg nem érte. Nagy époszán, a *Gerusalemme Liberata*-n kívül igen értékesek lírai versei is, valamint *Aminto* c. pásztorjátéka. Az egész *Megszabadított Jeruzsálemet* régebben Tanárki János (prózában), Bálint Gyula (hexametekben), újabban Jánosi Gusztáv (párosrímű alexandrinusokban) fordították le, az *Aminta*-t Csokonai prózában. Az époszból részleteket fordítottak Kazinczy, Helmeczy és Arany is.

VIVANTI, ANNIE (1868), lírikus és elbeszélő, akit ifjúkorában az a szerencse ért, hogy Carducci fedezte fel; ez látta el előszóval is *Lirica* c. kötetét, sőt meg is énekelte. (Lásd e könyvben Carduccinak *Annie*-hoz c. versét.)

TRILUSSA (1876), valódi nevén Carlo Alberto Salustri, egyik legjelesbje annak a még ma is igen nagyszámú lírikus-csoportnak, mely tájnyelven költ. Római dialektusban írt munkái közül főleg meséi válnak ki.

ZENDRINI, BERNARDINO (1839—1879), lírikus és irodalomtörténész, aki meglehangú dalain kívül főleg mint Heine kongeniális lelkű fordítója szerzett hírnevet.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOMJEGYZÉK.

	Lap
Bevezetés	III
AGANNOOR-POMPILJ: Dicsőség	I
ALEARDI: Petőfi	2
ALFIERI: Szeretlek-e	4
ARIOSTO: Magyarok	5
— Ginevra	6
BOCCACCIO: A magam bája	36
— Melyik lányka	37
— Nincs senki	38
— Mutatja két szemem	39
— Óh Ámor	40
— Ha rabságodból	41
— Oh jaj mi szomorú	42
— Oly nagy gyönyört adsz	44
— Tavasznak jöttén	45
— Menj, Ámor	46
— Ha úgy lobbanna fel	47
BOJARDO: Oh szép kis erkély	49
CARDUCCI: A pályaudvaron	50
— Szent Abbondio napja	52
— A Valkűrökhöz	52
— Nap és szerelem	53
— Oh hol vágy	54
— Beszélgetés a fákkal	55
— Idill	55
— A bolognai Certosa előtt	57
— Róma születésének évforduló ünnepén	59
— Hajóm	61
— Olaszország királynéjának	62
— Alpesi regg	63
— Annie-nak	65
— Pantheismus	65
— Lányom esküvőjére	66

	Lap
— Az Addán	67
— San Guido előtt	69
— Cadore	73
D'ANNUNZIO: Vigasztalás	81
— Az ifjúság	83
— Hatalom	83
DANTE: Egy angyal ment	85
— Űrnöm oly bájos	85
— Szemében Ámort hordja	86
— Oh ti, kik jártok	87
DE AMICIS: Egy bölcső mellett	88
— Diákszerelem	92
— Gyerekkirkák	95
— Látogatás	96
FILICAJA: Itália	97
FOGAZZARO: A velencei Szent Márk-templomban ..	98
FOLGORE: Éjjeli örs	99
FOSCOLO: A sírok	102
GIUSTI: Sant' Ambrogio	112
— Békés szerelem	115
GRAF: Remény	120
LARA (CONTESSA): A küszöbön	121
LEOPARDI: Első szerelem	122
— Remete rigó	125
— Emlékek	127
— Éji dal	132
— Az uralkodó gondolat	136
MANZONI: Május ötödike	141
MASTRI: Tavaszi alkony	145
MICHELANGELO: Miért van	147
— Egy szép arc bája	147
— Oh mondd meg, Amor	148
— Szemeddel látok	149
— Vágyammal együtt	149
— Oh hogyan ujjong	150
— Magam' most többre tartom	150
— Akibe' kén a szív	151
— Érezve	151
— Bár késő vágy	152
— Giorgio Vasarinak	153
— Talán hogy mások	153
— Törékeny bárkán	154
— Oh ég	154

	Lap
— Dante I., II.	155
— Nem csüngtem én	156
— Olyasmit látok	157
— Az ég	157
MEDICI: Farsangi ének.....	158
MERCANTINI: Az alpesi vadászok harci himnusa..	161
MONTI: Halál.....	163
— A bécsi kongresszus	163
NEGRI: Temetés	165
— Tűz a bányában	166
— Utcai suhanc.....	170
— Jó napot, inség	171
— Mindhalálig	173
— Elhagyottan	175
— Az ösmeretlen kis katona	176
NOVARO: Oh mily szelíd	179
— Oh nézd	179
PASCOLI: Verebek, este	181
— A pacsirta	183
— Kidült tölgy	184
PETRARCA: Fáradt vagyok már	185
— Áldott az év	185
— Ha merre őt találom	186
— Ha addig elhúzódik életem	187
— Kik hallgatjátok	187
— Arany haját	188
— Közelgek	188
— Még úgy hajós	189
— Hogy édes bosszút álljon	189
— Mindig magános	190
— Gyöngy és arany	191
— Hálátlan ajkam	191
— Ha vége is olyan lesz	192
— Ha nem szerelem ez	192
— Célpontja lettem	193
— Nincs háborúm	193
— Helyezz oda	194
— A láncokat feloldta	195
— Az élet meg nem áll	195
— Ah amióta olyan hirtelen	196
— Oh hányszor búvok el	196
— Anya, ki hű fiút	197
— Az, akit annyira kegyelt	197

	Lap
— Amért oly gyötrelembe	198
— Ma ahhoz szállottam fel	199
— Menj s arr' a kőre szállj	199
— Vigasztalan lélek	200
— Ha tudtam volna	200
— A legszebb két szem	201
— A szép szem	202
PIRANDELLO: Az öreg anyóka	203
RAPISARDI: Ti apró lábak	205
STECCHETTI: Kintorna szól	206
— Hogy egyszer télen	206
— Kaszált mezőknek	207
— Ha már a levelek	207
— Memento	207
TARCHETTI: Olyan kicsiny volt	209
TASSO: Olind és Szofrónia	210
TRILUSSA: Életbiztosítás	223
VIVANTI: Ötven év múlva	224
— Aut-aut	225
— Albumba	226
ZENDRINI: Ave spes unica	227
— Anatómia	228
<i>Olasz népdalok</i>	232
<i>Jegyzetek a kötetben előforduló költőkről</i>	235

